

EGYHÁZ FÓRUM

'96/4

Fiatalok egyháza

Varga Péter Pius: Fiatalok egyháza – ahogy a fiatalok látják

Kovács Norbert: „Nem vagyunk sztárpapok”

Hegy F. Mihály: Teológia, vagy amit akartok

Bereczky László: Igazi hivatásom volt

Andok Mónika: Katolikus ifjúsági sajtó: BRAVO?

Egyházforum

Alapítók:

Wildmann János és Paul M. Zulehner

Kiadó:

Egyházforum Alapítvány

Titkár: Mohos Lászlóné

Szerkesztőség és Kiadóhivatal:

1158 Budapest, Thököly u. 74. (Tel.: 272-24-05)

Szerkesztőbizottság:

Andok Mónika (Folyamatok)

Dévény István (Perspektíva, Szemle)

Farkas Beáta (Egyház és társadalom)

Hegyi Gyula

Kamarás István

Máté-Tóth András (főszerkesztő)

Mustó Péter S. J. (Lelkiség)

Varga Péter Pius

Winkler Lajos (olvasószerkesztő)

Egyes szám ára: 150,- ÁFÁ-val (Nyugaton 7,50 SFr)
Évi előfizetési díj: 360,- ÁFÁ-val (Nyugaton 28,00 SFr)

Bankszámla:

OTP RT. XV. ker. fiók Pestújhelyi út 66.

11715007-20372297

**Olvasóink leveleit a szerkesztőség címére kérjük.
Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül
a szerkesztőség véleményét fejezi ki. Nem kért kéziratokat nem
őrzünk meg és csak kérésre küldünk vissza.**

**Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta RT.
Árusításban: országosan az egyházi könyvesboltok,**

HU ISSN 1215 0630

Nyomdai munkák: Typopress Kft.

Felelős vezető: Kovács Gábor

Kedves Olvasók!

Az Egyházfórum 1996-os utolsó számát az Ifjúság témának szenteltük. Erre az alkalomra szerzőgárdánk kiegészült 7-8 lelkes fiatal diplomással, akik különösen közel érezték magukhoz a témát. A lap késésében is szerepe volt a szerzők, szerkesztők gyakorlatlanságának. Azt akartuk, hogy a kortársak írjanak saját egyházukról, hiszen szüleik nemzedékének véleményét már megismerhettük eddigi számainkban.

A jövő - az ifjúság. Aki hosszú távon gondolkodik, az a fiatalokra épít, rájuk koncentrál. Ezért volt megdöbbenő egy ifjúsággal foglalkozó lelkipásztor szájából hallani: „Az egyháznak nincs ifjúságpolitikája.” Magunk is erre az álláspontra juthatunk. A Magyar Katolikus Püspöki Kar ifjúsági terveinek homlokterében a hitoktatás és az egyházi iskolák állnak. A 18 év felettiek számára nincs programjuk. Pedig rendkívül nehéz az ifjúságnak ez a korszaka, itt hoznak meg olyan döntéseket, melyek egész életüket meghatározzák. Kríziskorszak: pályaválasztás, pályakezdés, párkapcsolatok, családalapítás. De vajon segít-e ezek megoldásában, áthidalásában az egyház? Elemzésünk tanúsága szerint az ifjúságnak szóló körlevelek egyetlen domináns üzenete az abortusz tiltása. Vagyis semmi mást nem közvetítenek ennek a korosztálynak: az Egyház képtelen megszólítani őket. Ráadásul amikor a fiatalok bekerülnek a felsőoktatásba élesen szétválik a nagyívű szakmai fejlődésük és a kisközösséges hitbéli életük színvonala. Nincs, aki érdekes, haladó teológiai műveket adjon a kezükbe, aki a hitben a szellemi életet is megmutatná. Kevés az ifjúsági lelkipásztorkodásra alkalmas, képzett pap, akik túlterheltsége ezen a területen duplán káros.

A püspökkari elnök egy nyilatkozatában kijelentette: az egyház megújulását a hívek generációváltásától reméli. Ám hogy ez a generációváltás olyan lesz-e, amelyet Seregély püspök úr remél, ebben lehet kételkedni. Felnövekszik egy olyan generáció, mely felelősségteljesebben lesz katolikus, érettebb lesz hitében. De épp ezért egy egyházon belüli generációváltást is igényelni fog.

Az Egyházfórum mostani száma jónéhány, kifejezetten ide készült írást tartalmaz, sőt a terjedelmi korlátok miatt egy részük a jövő évi első számba csúszik át. Sorra vettünk olyan területeket is, melyek általában nincsenek középpontban az ifjúságpasztorációban: munkásfiatalok, rendekből, szemináriumokból kilépett vagy eltanácsolt fiatalok. Megnéztük azt is, hogy milyen lapok készülnek a katolikus ifjúságnak, s milyen színvonalon? Exkluzív anyagunk pedig az egyházi felsőoktatás sok vihart kiváltó kérdéseit veszi sorra.

Reméljük, hogy megérte a késlekedés, hogy a lap nem jelent meg Karácsonyra, mert egy átgondolt, gazdag anyaggal köszönhetjük az új évet!

1996 december

A SZERKESZTŐK

SÚLYPONT

VARGA PÉTER PIUS

Fiatalok egyháza

Az Egyházfórum szeretné meghallani azokat a hangokat, véleményeket, melyek elkötelezett keresztény fiatalok körében uralkodnak egyházi viszonyainkat, különösen pedig az egyetemi lelkipásztorkodást illetően. Felmérések készítésében a legnagyobb probléma, hogy nem lehet mindenkire kiterjedő, objektív képet kapni egy dologról, ezért néhány szóban azt kell tisztázni, mit szerettünk volna megtudni és mire nem terjedhetett ki a figyelmünk. Jogos kritikaként vetették fel többen is, hogy a kérdések csak az ifjúság egy szűk rétegét szólítják meg, nevezetesen az egyetemista, fővárosi illetve vidéki nagyvárosi keresztény ifjúságot. Abból a meggondolásból tartottunk ki ennél a koncepciónál, hogy mégis ez a réteg képviseli reprezentatívan azokat a problémákat, életbe vágó kérdéseket, melyek egyházunk egészét (is) foglalkoztatják. Felelős gondolkodásukkal, feltétlen egyházhűségükkel, papjaikkal, püspökeikkel szembeni lojalitásukkal fogalmazzák meg kritikáikat is, de a válaszokból érződik egyházuk iránti szeretetük, ragaszkodásuk. Azzal, hogy a megkérdezésből ez alkalommal kizártuk a többi csoportosulást, nem azok értékét, felelősségét becsüljük le, hanem a könnyebb értékelhetőség kedvéért választottuk azokat, akik hasonló élethelyzetben vannak. A kérdőívben azt kértük, hogy egyenként, vagy közösségben dolgozzák fel a kérdéseket, ezzel is előmozdítva, hogy többen, együtt gondolkodva fogalmazzák meg válaszaikat, a személyes válaszokban tehát mindig több ember véleménye is tük-

röződik. A kérdések megfogalmazásában megpróbáltuk kézfoghatóvá tenni azokat a kritikus pontokat, amelyeket - tapasztalataink szerint - ma a fiatalok problémaként élnek meg. Azt is jól tudjuk, hogy nincs igazán jó kérdőív: a kérdések esetlegesek, szelektívek, azt azonban szeretnénk kizárni, hogy manipuláltak. Mindannyiunk közös ügye, hogy önvizsgálatot tartva elgondolkodjunk és beszélni merjünk égető problémáinkról. A kérdések közös nevezője tehát inkább az lehetne: mik mostanában egyházunk legfontosabb kérdései, és mi ezek megoldásában az én részem? A válaszokban szeretnénk megengedni a pluralizmust, az egymásnak olykor ellentmondó nézeteket is. Azt gondoljuk, hogy ha tudunk ezekről beszélni, írni, akkor lassan felszínre kerülnek és láthatóvá válnak azok a hihetetlenül gazdag értékek, energiák, melyek keresztény közösségeinkben és az elkötelezett fiatalokban rejlenek. És ha jól gazdálkodunk ezekkel az értékekkel, vagy egy mai fogalommal: jól „menedzseljük” azokat, a társadalom felé is láthatóvá, felismerhetővé és megismerhetővé válunk; értékeinket a világ számára is vonzóvá, követésre érdemessé tudjuk tenni.

Első kérdésünkkel arra a szűkebb egyházi vallásos közegre kérdeztünk rá, amelyben a megkérdezett él, illetve közösségi tevékenységet folytat. Legtöbben - egyetemista lévén - elszakadtak otthoni - gyakran vidéki - plébániaközösségüktől, velük csak a hétvégeken, nagyobb ünnepeken találkoznak. Sok esetben (főleg budapestieknél) az egyetemista fiatalok megtartották plébániaközösségüket, pl. oda járnak vasárnaponként misére, de szükségét érzik, hogy tartozzanak egy szűkebb körbe, legyen az kisközösség, hittancsoport, templomi kórus, gitáros zenekar, Hit és Fény közösség, vagy bármi más, amely meghittebb baráti kört, feladatot, imaközösséget, egyszerűen megtartó erőt jelent számukra. Egyre gyakoribb és öröndetes, hogy otthonról elkerülve egy katolikus egyetemi kollégiumba kerül be valaki, így eleve adott számára egy konkrét életközösség, mely vallásosan motivált. Néhány vá-

laszt kiragadva nagyon jól lehet érezni, hogy milyen is ez az egyházi-vallásos közeg:

„Valóságos. Tele emberi gyengeségekkel, gyarlóságokkal - és tele csodálatos megtapasztalásaival az együvé tartozásnak. Ez a közeg számomra a találkozások, az öröm és a szenvedés, a megbocsátás-kiengesztelődés helye: Krisztus misztikus testének hétköznapijai és ünnepei.”

„Egy országos ifjúsági vezetőképző tanfolyam munkatársaként, egy katolikus kollégium lakójaként, egy katolikus iskola tanáraként és egy kisközösség tagjaként van kapcsolatom az egyházi élettel. Általánosan tapasztalom, hogy mindenki nagy erővel építi a saját egyházát, s alig vannak, akik körülnéznek: vajon nem csinálja-e valaki ugyanazt a feladatot. Szervezetek, egyesületek gyakran ugyanazt tűzik ki célul, s összefogva fele energiával, nagyobb hatásfokkal is képesek lennének elvégezni. ... Az ifjúsági találkozókat egyre jobb tartalommal töltik meg, mégis kezd elszemélytelenedni.”

„Mivel egyetemista vagyok, elkerültem az otthoni közösségből, új helyemen pedig nem választottam még közösséget. Kisközösségekkel, az egyetemi lelkészségekkel, egyesületekkel kapcsolatban vagyok ugyan, ám valahogy mégis idegenkedem a túlzott aktivitástól, ahogy ezek a formációk megjelennek. Azt hiszem, a kevésbé extrovertált, örökmozgó emberek mintha kevésbé lennének befogadva...

„Mint egyetemista a lelkészséghez tartozom. Annak ellenére, hogy csak néhány évig tartózkodom itt, érzem, hogy számítanak rám, feladatom van. Az otthoni plébániai közösséggel gyakorlatilag nem tartom a kapcsolatot, hiszen alig vagyok otthon. Az egyház alapját a kisközösségekben látom, fontosnak tartom a mély, személyes kapcsolatot és a közös imát.”

„A kisközösség véleményem szerint fontosabb, mit pl. az egyetemi lelkészség vagy a városi szervezetek, talán mert spontánabb és őszintébb is, kevésbé hivatalos. Az általam

ismert kisközösség ugyanakkor rendkívül nyitott minden tekintetben.”

„A vallásos közeg, melyben élek, nagyon változatos. Azért is érzem így, mert több helyet is ismerek és rendszeresen részt veszek programjaikon. A községben, ahol lakom, elég idős a plébános atya, így a gimnazisták hittanán kívül az ifjúságra plusz energiája érhetően nem nagyon jut, de támogat minden kezdeményezést, így a plébánián tartjuk önállóan a „nagyobb” ifjúsági hittant. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem lelkészsége, melyhez szintén tartozom, még csak egy éves, de lelkesen szervezzük és úgy tűnik, életerős közösség lesz még úgy is, hogy mindenkinek csak egy-egy ötéves ciklusra szól. Völegényem révén kerültem kapcsolatba egy budapesti plébániával és közösséggel, mely szerintem kiemelkedő példája az egyházközség és a plébános virágzó együttműködésének.”

„Egy jól működő egyetemi lelkészséget nagyon fontosnak tartok, úgy gondolom, hogy ezek teljes kiépítéséhez még el kell telnie néhány évnek. A KEFE egy nagyon jó egyesület, melynek tagja vagyok, az országos ifjúsági találkozók színvonala változó, de még soha nem bántam meg, ha egyre elmenten.”

Az ifjúsággal való foglalkozás egészen sajátos formákat, módszereket követel meg azoktól, akik ifjúsági pasztorációval foglalkoznak. Nehéz egy egyházközséget úgy összetartani, hogy abban a fiatalok is megszólítva, partnernek érezzék magukat, de ugyanígy egyéni karizmákkal kell rendelkeznie az egyetemi lelkésznek is. Rákérdeztünk arra, ki hogyan értékeli azt a lelkipásztori „kínálatot”, amelyet akár plébánián, akár az egyetemi lelkészségeken a fiatalok számára nyújtanak.

„A fiatalok papjai néha jobbak az átlagnál...”

„A kínálat sokszínűnek látszik, de valójában szertelen, igazi működő struktúrák nélküli. Az egyetemi lelkészségek, már ahol vannak, jól működnek, de sok esetben például a papon múlik a 'kínálat'. Vannak igen rossz tapasztalata-

im: sokan nem értenek a fiatalokhoz, nem látják át a feladatokat - kis hatásfokúnak érzem a munkájukat. Szükség lenne valamilyen egységesítésre. Nagyok a különbségek.”

„Szerintem manapság egy fiatalnak nehéz olyan papot találni, akit tényleg érdekelnek és foglalkoztatnak a fiatalok 'mai' problémái és ritka az, aki a fiatalokhoz az ő nyelvükön szól. Arra, hogy ilyen lelkipásztort találjunk és ilyen közösségbe bekerüljünk, ma elég kicsi az esély.”

„Nem érzem, hogy annyira kezdeményezhetnénk mi fiatalok. Bizonyos értelemben konzervatívnak élem meg az egyházi struktúrákat, ami a papságot illeti.”

„Meg vagyok elégedve a 'lelkipásztori kínálattal', ha lehet ilyen fogyasztói szemmel nézni ezt a kérdést. Persze kereslet lenne többre is, de inkább a mennyiséggel van a baj, nem a minőséggel.”

„Úgy érzem, hogy a hivatalos egyház egyre inkább elveszíti azt a hangot és hangnemet, amivel a fiatalokat hivatott megszólítani. Az egyház - akárcsak a korakeresztény korban - az elkötelezett tagjai által szól hozzánk, aminek szerintem nincsenek intézményes keretei. Úgy gondolom, hogy az egyházat nagy mértékben akadályozza az az intézményes keret, amiben jelenleg él és tevékenykedik.”

„Természetesen arról senki sem tehet közvetlenül, hogy nyaranta kevés papot szentelnek, tehát kevés atya tud a fiatalokkal foglalkozni. Fontosnak tartom, hogy ne a pap személye legyen a legfontosabb az egyházközségekben, hanem Krisztus. Ekkor már egy-egy alkalmas világi vezető is el tudja látni a közösségvezetés feladatait.”

„A korábbi évekhez képest nagyszerű a kínálat, sokfajta képzés, előadás, egyéb lehetőség van. Ám mégis úgy tűnik, mintha a lehetőségek nagyjából egyfajta egyházképet, mégpedig a II. Vatikáni Zsinat és egy 'konzervatívabb' keverékét részesítenének előnyben: még mindig merészség arról beszélni, hogy az egyház mai látható aspektusa nagyon kevésbé vonzó a világ számára. A jelenlegi formák, lelkiségek abszolútnak tűnnek. Karl Rahner Hit-Remény-

Szeretet című könyvében az eljövendő kor lelkiségéről szólva hangsúlyozza, hogy sokkal inkább ki kell emelni az egzisztencialitást, mint eddig. Természetesen a közösségiség nem adható fel. Sőt... konkrétan: csak általánosan - egyházilag - elismert tudósokat, művészeket, politikusokat hívnak meg, pedig nem kellene megijedni a látszólat 'merész', 'nehéz', 'elvonat' kortárs művészettől, filozófiától. A zsinat is biztat erre."

„Amíg ilyen kevés lelkipásztor kerül ki a szeminárium falai közül, nincs mit bírálni. Amíg a kikerült papoknak mindenhez érteniük kell, addig nem is lesz lehetőség változásra. Sokkal fontosabbnak tartanám, hogy szervezési fogásokat is tanuljanak. Ne akarjanak mindent egyedül csinálni, ne féljenek a hozzáértő világiaktól, akikben gyakran vetélytársat látnak. Tanulják meg, hogy a Szentlélek emberek között építi az egyházat, s nem csak papokon keresztül."

„Az egyetemi lelkészség tökéletes és hatékony lenne - ha az egyetemi lelkész 'osztatlan testtel, lélekkel' csinálhatná. Vagy legyen más feladata is, hogy ne szakadjon el attól a valóságtól, amelyben a 'lelkei' élnek - azonban az erőihez mérten. Egyébként azt hiszem, nagyon siralmas a 'papanyag'; körülöttem csupa öreg, beteg, megfáradt, megkeseredett 'kiszolgálóüzem'. Ebben mi is hibásak vagyunk, azt kapjuk, ameddig a vágyaink terjednek - de bízom benne, hogy lassan de biztosan 'megszületnek' azok a papok, akiket a hívek vágya esd ki. Addig pedig keresni kell, el kell menni akármilyen messzire, hogy megtaláljuk azokat a papokat, akik ébren tartják bennünk a vágyat és a reményt."

Az egyre erősödő egyetemi lelkészségi csoportok egyik legfőbb gondja, hogyan készítse fel tagjait a nagy egyházba történő reintegrálódásra. Sokan panaszkodnak arról, hogy visszakerülve régi plébániájukra, illetve új lakóhelyükön csak nagyon nehezen tudnak beilleszkedni a hagyományos egy-

házközségi struktúrákba, gyakran találkoznak bizalmatlansággal, vagy akár elutasítással. Egyetemistaként a jövőt tervezve legtöbbször bizakodóan, optimistán látják helyüket az egyházban, a várható bizonytalanságok, nehézségek ellenére.

„Azt hiszem, hittanárként majd én magam teremtek lehetőségeket magamnak. A kollégiumban megismerkedtem emberekkel, akikkel később is fontosnak tartom az önmegvalósítást, egymás segítségét. Ez csak tőlünk függ, mit teszünk, hogyan közeledünk egymáshoz. Otthoni egyházközségeinkben ellaposodik az élet (serdülőkortól felfelé), a mi nemzedékünk feladata lesz ezt a munkát mai világszemlélettel elindítani.”

„Úgy vélem, hogy külön 'egyházi teret' nem kell feltétlenül létrehozni: adott a család, az egyházközség, ahol eleve 'egyházi tér' van. Talán meggondolatlanság, mégsem tudom elképzelni, miért lenne szükség például keresztény pedagógusok szervezetére. Elég egy iroda, ahol van egy könyvtár, információs központ, néha egy-egy konferencia. Felesleges álintézményeket létrehozni.”

„Diplomásként visszakerültem az egyetemre, - lassan körvonalazódik számomra az, hol a helyem, mi a feladatom. Próbálok felismerni a karizmáimat, amikkel szolgálhatok, szolgálni tudok - megtalálni azt a pontot, ahol - ahogy maximálisan tudok teljesíteni és nem érzek sem hiányt, sem azt, hogy visszaélek Isten ajándékaival. Ez a szentmisén való közös részvételt, plébániai kisegítést, hitoktatást és a mindennapok lelki gyakorlatát jelenti számomra: rendszeresen találkozni azokkal, akik hozzám hasonlóan vágyakoznak az egyre mélyebb kapcsolatra Jézus Krisztussal.”

„Sajnos az ember nem elsősorban egyházi teret, hanem életteret keresne friss diplomával. Máskülönben az egyházi térrel nincs baj, lehet egy jó sziget, de egy nem-keresztény társadalomban egyenlőre aligha lehet más.”

„Nagy kérdés számomra, mi lesz velem később. Egy fiú még csak-csak, de egy lányt vidéken, kisebb helyen azonnal 'összeboronálják' a pappal.”

„Mivel teológiát tanultam, magam választottam ezt a feladatkört, egyben kötelesség is számomra, természetesen kedves kötelesség. Manapság az egyházban magunknak kell kezdeményeznünk, úgy érzem a plébániák kevés hívatást közvetítenek felénk.”

„Nekem e szempontból könnyű lesz a helyzetem (másodéves kispap vagyok), hiszen lesz munkám és ahhoz elég tér is. Viszont azt látom a magam részéről megvalósítandónak, hogy egyre több világi (fiatal és öreg egyaránt) segítségét kérjem, így közülük, aki keres, talál magának teret. Ez azonban sajnos nagyon sok helyen még nem alakult ki kellő mértékben.”

„Kikerülve a mostani szellemi gócpontból nincs más lehetséges út, mint létrehozni közösségeket ott, ahova kerülök. Ez azt jelenti, hogy feladatot kell vállalnom, az előzőleg szerzett tapasztalatokat kamatoztatnom kell. Keresni kell olyan embereket, akik nyitottak a világra, sőt, talán még a vallás kérdéseire is: Netalán hívők... Egy magot kell létrehozni. A többi a Szentlélek dolga, - meg a mienk is.”

Következő kérdésünk szintén a jövőképre vonatkozott, de egy szélesebb összefüggésben, az egész egyházat érintő, egyre nehezebb személyi feltételek mellett történő lelkipásztori munkát érinti. A magyarországi lelkipásztorkodás talán leg-sürgetőbb gondja, hogy meg tudja-e valósítani azt a struktúraváltást, amit a papság drasztikusan csökkenő létszáma megkövetel. Bármennyire is keményen hangzik a kijelentés, hogy Magyarországon nincs paphiány, lehet, hogy mégis így van. A szekularizáció és a lemorzsolódás, előregedés a hívek oldalán nem csak oka, hanem következménye is a paphiánynak - vagy éppen fordítva. Ha tehát a pusztaság számokat nézzük, nem biztos hogy kevesebb pap jut a még megmaradt kicsiny nyájra, mint régebben. Csak éppen többet kell keresni, utazni és a feladatokat jobban elosztani. Kialakulnak a szórványpasztorkodások, lassan-lassan a diaszpórára kell berendezkednünk, melyet a most egyetemista korú ifjúság fog már alakítani.

Ezért fontos, hogy megtudjuk, meghalljuk, hogy a fiatalok miként látják a lelkipásztor nélküli közösséget, illetve milyen tevékenységeket éreznének leginkább magukénak?

„Talán nem volna lényegtelen - és a jövő szempontjából hasznos - ha arra vonatkozna a kérdés, a közösségnek miként kell fölkészülnie arra az időszakra, amikor lelkipásztor nélkül marad. Hiszen ez ma igen lényeges: milyen lelki, szellemi, kulturális és közösségszervezői, közösségszerveződési folyamaton kell átmennie, hogy ne váratlanul, fölkészületlenül érje a keresztény közösségeket ez a helyzet. Mit kell ma tenni - diakonátus, stb.”

„Nehéz lenne egy-egy plébániát felszentelt pap nélkül elképzelni. Azonban némely egyházi feladatot világi képzett személyek is teljes mértékben el tudnak látni, igaz, ennek a 'vonzereje' más, mint egy papé.”

„A laikusokat jobban be lehet vonni, például az igazgatási, gazdasági, tanítási feladatokba. Csökkenteni kéne azokat funkciókat, amit csak pap láthat el. Tisztes fiatal családapákat fel kellene bizonyos jogkörökkel ruházni.”

„Plébániát pap nélkül sehogy sem tudok elképzelni. Kell egy ember, aki száz százalékosan a nap 24 órájában ezért él. Ő köré épül az egész csapat, ő tartja össze segíteni akaró civileket. Egy plébánia élete szerintem jelenleg a plébános személyes varázsán áll vagy bukik.”

„Én inkább azon gondolkoznék, hogy mivel lehetne a fiatalokat a papi pályára 'csábítani', vagy miért nem vonzó számukra a papi pálya.”

„Ha tényleg rászorulunk arra, hogy pap nélkül tartsuk fenn az egyházközséget, akkor ez inkább vidéken lesz nehéz. Külföldi tapasztalatok alapján el tudom képzelni, hogy igeliturgia és áldoztatás pap nélkül folyik, tehát ha nem is könnyen, de én is hozzá tudnék szokni. Persze az idősebbek nagyon nehezen tudnák elfogadni, ezért is - szerintem - erre a feladatra elsősorban férfiakat kell felkérni. Saját feladatomban a gyerekekkel, az ifjúsággal való

foglalkozást tartanám, vagy a családok összefogását, egyéb szervezőmunkákat.”

„Először: nem tudnám elképzelni a plébániát pap nélkül, pedig tudom azt, hogy sok ilyen plébánia van. Ezzel csak azt akarom mondani, hogy a templom mellett kell lenni egy olyan embernek, akár családnak, akihez bármikor be lehet menni. Ez akár külső jele is lehet annak, hogy az egyház él, nem halt meg! Vagy pedig a jelenlegi nem létező egyházközségnek kellene magára találnia, egyáltalán egymást megismernie, egymással többet törődni. Ha ez létezne, szerintem papok is lennének. Úgy érzem, hogy az egyház jövője a tanúságtevő nagycsaládokon és a személyes kapcsolatokon múlik, amiben nekem is részt kell vállalni úgy mint leendő értelmiségi, vagy hétköznapi ‘gyalog-keresztény’.”

„Hitoktatás, igeliturgia, temetés, ifjúsági és egyéb csoportok vezetése nem feltétlenül papi feladat. Világi hívek is elláthatják, sőt - sokszor jobb, ha ők látják el. Megoldás még a női diakonátus, a lelkipásztori kisegítő jelenléte, aki összefogja az egyházközséget. Probléma: a lelkipásztori kisegítő megélhetése még nem biztosított. Ezért csak kevesen tudnak arra vállalkozni, hogy kevés pénzért lelkiismeretesen és teljes erőbedobással dolgozzanak.”

„A pap nélküli egyházközségek garanciája csak az lehet, ami a papos egyházközségek virágzásának garanciája is kellene hogy legyen: a testvéri közösség, az irgalom és a felemelkedés színtere. Ez a cél és nem a pappal vagy pap nélküli egyházközség preferálása. Megjegyzés: egy civilnek talán kevesebbet néz el a többi civil, mint egy papnak, úgy hogy ez a feltétel civil esetében szerintem elkerülhetetlen.”

„Hiszem, hinni akarom, hogy ha bekövetkezik ez az állapot, a hívek ráébrednek arra, ki is tulajdonképpen a pap, és talán felébred bennük a vágy, hogy tegyenek valamit. Talán ez is jel arra, hogy a ‘közösségi egyház’ valósággá váljék, közelebb kerüljön egymáshoz a klérus és a hívek.

Minden területen érzem, hogy az egyház rajtam múlik: ha éjjel a másik oldalra fordulok álmomban, akkor is az egyház tagja vagyok, és ha jó az álmom, az egyház egy párányi része boldog bennem.”

„Nem félek attól, hogy nem lesznek papok. Ilyen nincs.”

„Családi életemet talán úgy rendezhetném be, hogy férjemmel együtt ellátnánk az egyházközség dolgait. Tehát életünket erre a szolgálatra rendeznénk be. Persze ehhez ‘megfelelő’ férj kell és elszántság, és nem utolsó sorban egyházi támogatás. Talán ez az egyik módja a probléma megoldásának, a másik a cölibátus kérdéseinek újra vizsgálása, engedmények.”

A fenti válaszokból kitűnik, mennyire központi helyet foglal el a plébániák, közösségek életében a pap személye, talán éppen felkentsége, a papság szentségében kapott különleges hatalma és karizmái miatt. Párhuzamosan a papság idősödésével, a plébániák megüresedésével egyre gyakrabban tapasztaljuk azt is, hogy egyes papok körül nagyobb közösségek alakulnak ki. Magával sodró egyéniségükkel, higgadt és korszerű gondolkodásukkal, dinamikus közösségszervező tehetségükkel egyre több fiatal számára nyújtanak imponáló képet az egyházzal, sőt sokan a megtérésüket is nekik köszönhetik. A köznyelv a show-műsorokból kölcsönzött kifejezéssel „sztárpapoknak” hívja őket, amiben benne van sztároknak járó ünneplés, ragaszkodás, de talán egy kicsi irigység is... A hit felnőtté válása nyilván attól is függ, hogy ki mennyire tudja hitét a lelkivezető személyes varázsától függetleníteni és arra figyelni, amit az közvetít. Ugyanakkor, ahogy ezt többen megfogalmazták, a hit felé fordulás sokszor éppen konkrét személyek példáján keresztül indul meg.

„A ‘sztárpapoknak’ nagy szerepük van. Szerintem a vallásos fiatalok jelentős része ilyen emberek ‘befolyása’ alatt van. Jobb lenne, ha az ‘egyszerű papok’ képzésében is helyet kapna az emberekkel való bánásmód tudománya, és a

pszichológia alapjuk is meglegyen a lelki vezetésre, a fiatalok megszólítására.”

„Nagyot tudnak lendíteni a keresőkön, bizonytalanokon, sokan az ő kedvükért járnak el misére, hittanra. A baj csak akkor van, ha ebből függés lesz, és ha a papot elhelyezik, elveszti a talajt a lába alól és elkallódik. Vagy ha netán az illető pap megnősül - akkorát csalódik, hogy egy életre elhatárolja magát az egyháztól...”

„Ők tudnak igazán megfogni ‘be-betévedő’ embereket, figyelmüket felkelteni, a papi hivatást vonzóvá tenni, a hitet erősíteni. Nagyon sok múlik rajtuk. Hitelek.”

„Sokakat megmozgatnak, de sokszor infantilizálnak, elvakítanak. Még nem volt igazán pozitív élményem sztárpapokkal, inkább az, hogy a ‘fejükbe szállt a dicsőség’. Rajongóik túlzottan kötődnek hozzájuk, ‘szektásodnak’.”

„Nem tetszik ez a kifejezés, hogy ‘sztárpapok’; inkább azt mondanám, karizmatikus egyéniségek, akiknek a pusztá léte, életpéldája is vonzó, akik közelében az ember azt érzi: igen, én is ezt akarom. Példaképek nélkül nagyon nehéz igaz életet élni, rátalálni és rajta maradni az úton. Jó lenne, ha a fiatalok a saját családjukban, a közvetlen környezetükben találnák meg vallási példaképeiket, de ha ez nincs, akkor kötelességünk megkeresni azt, azokat, akik hitre, és egyre mélyebb hitre tudnak vezetni bennünket.”

„Kétségtelenül vannak ilyen papok. Az illető személyes intelligenciáján múlik, hogy követői képesek lesznek-e önálló, személyes hit formálására és véleményalkotásra. Ha a ‘sztárpap’ pojáca, ott következik be a baj, amikor az általa vezetett közösségnek, vagy neki magának szembesülnie kell hiteltelenségével. Ilyenkor kiábrándultság, elpártolás is bekövetkezhet, hasonlóan a szektákhoz, ahol a tagok a vezető személyiségéhez láncolódnak.”

„Példaképek lehetnek, s ez nem is lenne baj, ha képesek lennének megerősíteni legalább annyira ‘rajongóikat’, hogy a személyes kapcsolat megszakadásával hitük ne

gyengüljön. Igazából az lenne a jó, ha felismernék ezt a szerepüket a papok, s tudatosan kihasználnák előnyeit.”

„Ha a 'sztárpap' egyben 'Isten szentje', akkor nagy jelentőségük van.”

„Ha úgy tudja az illető lelkiatya az üzenetet közvetíteni, hogy az visszhangot keltsen a szívekben, az jó. Ha csupán a meggyerő külső, az állandóan poénos hangulat az uralkodó, az kevés önmagában. Ha a sztárpapság az illető atyus lelki mélységéből adódik, akkor valóban szuper!”

Ahogy a papságon belül jelentkeznek az elkülönülések, ugyanúgy felmerül a kérdés, beszélhetünk-e az egyházon belül is csoportok, korosztályok egyházáról, bizonyos szubkultúráról. Ha igen, akkor szabad-e ennek így lennie, jó-e hogy ez így van, vagy pedig csak egyetlen egy és oszthatatlan egyház létezik. Kézenfekvő a kérdés, létezik-e fiatalok egyháza, illetve az egyházon belül a fiatalok szubkultúrája?

„Létezik, habár sokszor nincs meg a megfelelő kapcsolat az adott egyházi szubkultúrák között. Véleményem szerint nem baj, ha az adott korosztályoknak a maguk 'nyelvén' közvetítik az egyházi tanítást, de fontosnak tartom az átjárhatóságot.”

„Sajnos létezik ún. fiatalok egyháza és idősek egyháza. A kettő között pedig van egy óriási szakadék. Úgy tapasztalom, hogy a 40-50 évesek szinte kivesztek a templomokból. Mások a fiatalok igényei és az időseké.”

„Szerintem főleg egy katolikus ifjúsági-értelmiségi szubkultúra létezik. A baptistákat nagyon csodálom ebben, hogy ez náluk sokkal kevésbé válik szét. A generációk közötti kapcsolat, főként a családon kívül egyébként is gond. A kisközösségekben és ifjúsági rendezvényeken fontos a fiatalosság, mint húzóerő.”

„Az egyház azokból az emberekből áll, akik szolgálják a környezetükben élő embereket, s ebbe minden korosztály beletartozik. Nem tudok róla, hogy létezne-e külön fiatalok egyháza.”

„Igen, létezik. Sőt az ifjúság egy kicsit külön él az egyházon belül, de ez végül is érthető és természetes.”

„Persze hogy létezik. Nagyon érdekes, hogy az ember akármilyen katolikus bulira megy, mindig van egy pár ismerős.”

„Nem lehet szerintem ‘fiatalok egyházáról’ beszélni. Messzire vezetne ez a kifejezés. Az viszont természetes, hogy minden generáció máshogy találja meg a módot, hogy kifejezze Isten iránti tiszteletét. Az is természetes, hogy a fiatalok lázadni próbálnak még ebben is.”

„Fiatalok egyháza? Én inkább a megújulást keresők egyházára gondolok. A fiatalok nem hagyományokat szeretnének felvállalni és tovább vinni, hanem a lényegét szeretnék megragadni. A Hit megélésének eszközei a mai ember világát tükrözik: a hitről a mai ember nyelven beszélnek, a liturgiában rengeteg újítást próbálnak bevezetni azért, hogy érthetőbb legyen, lelkivezető már az Internet hálózaton keresztül is található, a médiákon keresztül is terjed az evangélium. A fiatalok egyháza egy kereső közösséget jelent: hogyan találkozhatok én, a XX. század embere a názáreti Jézussal, aki engem is megváltott? Szerintem ez nem szubkultúra.”

„Szerintem létezik a ‘fiatalok egyháza’, de annyira különálló és szétágazó tevékenységet folytat, hogy emiatt alig lehet hallani arról, hogy egyáltalán létezik. Ez legfőképpen amiatt van, mert nincs meg az az országos fórum az egyházon kívül, ahol hangjukat hallathatnák. Itt nem intézményre gondolok, hanem egy olyan tevékenységi körre - körökre - ahol az elkötelezett életet élő fiatalok egymást könnyebben elérhetnék, a kommunikáció egyáltalán megvalósulhatna. Úgy gondolom, hogy a fiatalok kritikája és elszántsága - tettekéssége - sokat lendíthetne az egyház életén!”

„Sok helyen a fiatalok magukba zárkózva élik közösségeikben életüket, s így ‘jól elvannak’. Feltétlenül részt kell venniük az egyházközség életében, elsősorban a karitatív

munkákban, a plébánosnak való egyéb segítségnyújtásokban, hiszen ők is a plébánia tagjai.”

„Szerintem csak törekvések vannak, de nincs igazán programja, pasztorációs terve a magyar egyháznak a fiatalokat érintő problémák megoldására.”

„Az baj, ha szubkultúra. Egyébként ifjúsági kultúra létezik az egyházban, bár nem mindig kultúra az, ami ifjúsági. Veszélyes, ha a fiatalok keresztény identitását összetévesztjük egy gitáros teaparty közösségformáló szellemiségével, ha a vallásos elkötelezettséget elragadtatott stílusoskodás pótolja, az ifjúsági közösség pedig elkülönített, dacoló csoportosulás csupán az egyházközségeen belül. Ez valóban szubkultúra.”

„Sajnos létezik ilyen, olyannyira, hogy az ifjúsági találkozón, a szervezők akarata ellenére szinte két, esetleg három egyház jelenik meg: egy intellektuális, egy ifjúsági ‘szub’ és az ‘öreg nénik egyháza’. Ezeket kellene közelíteni egymáshoz.”

„Inkább értelmiségi fiatalok egyháza létezik, a munkásfiatalok háttérben vannak. túlságosan ‘elitizálódik’ a fiatalság és ezzel máris diszkriminatívvá válik. Túl sokat hangsúlyozza, hogy értelmiségi.”

Végül szeretnénk volna egy konkrét élethelyzetbe való beleélés segítségével olyan konfliktust szimulálni, amely ugyan kitalált, de amelyhez hasonló ún. kommunikációs konfliktushelyzet nap mint nap előfordul egyházi berkeinkben. Hány és hány olyan esetet szellőztetett meg a nem katolikus sajtó is, ahol olyan egyházi belügyeket teregettek ki, melyek az egymás meg nem értéséből illetve meg nem hallgatásából adódtak. A sok helyen indított régi-új intézmények szükség-szerűen magukkal hozták világi munkatársak alkalmazását, ez sok helyen gyümölcsöző, sok helyen pedig feszültség forrása. A katolikus iskolák, intézmények egyházi fenntartói és világi igazgatói közti párbeszéd sokszor a süketek párbeszédére emlékeztet, de ugyanezt mondhatjuk el sok plébános és az

egyházközségi képviselőtestület közötti viszonyról is. Még törekenyebb sokszor ez a párbeszéd a fiatalok és plébánosaik között. Kíváncsiak voltunk arra, ki hogyan oldana meg egy olyan helyzetet, amikor plébánosát valamilyen ifjúsági rendezvény, például bál, vidám mulatság, vetélkedő vagy gitáros próba engedélyezésére kéri és az hallani sem akar a dologról.

„Mindenképpen fontosnak tartom, hogy a plébánossal együtt valósuljon meg az esemény. Még ha gátolja is az újat, a mást, mégis szeretném, hogy vele egyetértésben történjenek a dolgok. Sok probléma a 'magánakciókból' ered.”

„Megpróbálnék leülni vele négyszemközt és elbeszélgetni a dolgokról. Megpróbálnám megérteni az ő álláspontját és érveit, és a sajátomat is tapintatosan tárnám elé. Ha így sem állna kötélnek, a plébánián kívül szervezném meg a rendezvényt.”

„Addig beszélnék, míg be nem adja a derekát. Elmondanám neki, milyen fontos, hogy a fiatalok jobban be tudjanak kapcsolódni az egyház életébe, és hogy gondoljon vissza a saját fiatalkorára, amikor szintén megvoltak a generációs problémák.”

„Valószínűleg hagyom a fenébe. Ha mégis fontosnak tartom, megszervezem máshol.”

„Türelemmel. Mielőtt bármit tennék, meg kell ismernem azokat, akikkel, akikért tenni akarok, hogy világosan lássam, hol tartanak most és mi a következő lépés. Megkeresem azt a 'közös nevezőt', ami mind a plébánosnak, mind a fiataloknak elfogadható, és éberem figyelem, mikor, hol lehet előrébb lépni. Először talán nem a plébánián 'szedem össze' a fiatalokat. Megszerettetem őket a plébánossal és fordítva - és akik szeretik egymást, azok kíváncsiak a másokra, s egyszer talán - kölcsönös kompromisszummal - bál is lehet.”

„Minden papnak van valami gyengéje, először ezt keresném meg és erről az oldalról adagolnám neki a kérése-

met. Az a lényeg, hogy ne az legyen, amit én akarok: addig kell csűrni-csavarni a dolgokat, hogy ő akarja.”

„Ha az atya megindokolja, hogy miért nem, s ezt az egyház alátámasztja, akkor nem tartanám meg. Minden esetre megpróbálnám meggyőzni a plébánost, de semmi esetre sem szállnék szembe vele. A kompromisszumot választanám.”

„Bár az általam ismert plébánosoknál nem merül fel ilyen nehézség, valahogy behúznám a csőbe, és olyan jól érezné magát, hogy legközelebb ő rendezne parókia-partit.”

„Csak úgy lehet, ha valahol máshol rendezünk bulit, a plébánián pedig 'csak' misére járunk, ott találkozunk.”

„Ha fölmerülne egy ilyen eset köztem meg a plébánosom között, én nem ragaszkodnék annyira a plébániai keretekhez. Persze akkor le kellene mondanom a gitáros misékről, de a gitáros kirándulásról nem mondanék le, amire a plébánost is szeretettel meghívnám. Ha egyszer megbeszélhetném vele a dolgot, akkor arra hívnám fel a figyelmét, hogy nem a kenyerét akarom elvenni, hanem segíteni szeretnék neki abban, amire neki nincs ideje és energiája. Ha hallani sem akar erről, akkor továbbállnék egy olyan helyre, ahol meghallgatnának, ahol szóba állnak velem.”

„Egyszerű. Ha nem sikerül meggyőzni az atyát - márpedig ez nagyon valószínű, akkor bármennyire is fontos a hely szelleme, keresnénk más helyet.”

„A plébánián a plébános az úr. Puhítani lehet, de ellene tenni nemigen. Akarata ellenére megszervezni pedig nem vezet jóra.”

A megnyilatkozások végén nem szeretnék semmilyen tanúságot levonni, vagy értékelni. A szavak magukért beszélnek, és azt hiszem, ha kölcsönösen meghalljuk egymás szavát illetve nem próbáljuk a másik szavába vágva a magunk igazát hajtogatni, akkor lehet, hogy a kívülállók is előbb utóbb csodálkozva fognak majd ránk nézni és azt mondják: jé, ezeket arról lehet megismerni, hogy szeretik egymást.

KOVÁCS NORBERT

A szerző 1973-ban született, 1991-ben papnövendékként kezdte, 1996-ban világi hallgatóként fejezte be tanulmányait a Szegedi Hittudományi Főiskolán. Jelenleg III. éves könyvtár szakos hallgató, a SzHF segédkönyvtárosa és aktív hittanár.

„Nem vagyunk sztárpapok”

Az elmúlt rendszerben működő - többnyire - fiatal papok és a körjük csoportosuló akkori diákok közül sokan ma is nosztalgiaival tekintenek vissza azokra az időkre, amikor a heti (vagy gyakoribb) összejövetelek tevékeny munkával teltek el, amikor kockázat volt házaknál találkozni. Tény, hogy összehasonlíthatatlanul más volt a kor politikai felállása, kihívása, erkölcsi- és eszmerendszere. Azok a veszélyek, melyek ma fenyegetik az ifjúsági csoportokat, különböznek a harminc, vagy akár a tíz évvel ezelőttiektől. Ha csak a papok számát, átlagéletkorát, valamint a hívek számát vesszük figyelembe, máris elképesztő különbségeket tapasztalunk. Ma az ún. „sztárpapok” nem a hozzájuk közel álló ifjúsági munkával foglalkoznak, hanem mindennel, ami egy plébánián tennivaló egy pap számára, s ezért már ők sem tudnak annyira tevékenyek lenni, hiszen nem az eredeti munka súlyával kell megküzdeniük, hanem annak hatványával.

Jelen írásban, azok közül a papok közül szólaltatunk meg néhányat, akik évtizedekkel ezelőtt kezdtek fiatalokkal foglalkozni, s oly sikeresen tették ezt, hogy az a korszak mind önmaguk, mind vezetőik számára meghatározó élmény maradt. Nevezhetjük-e őket minden további nélkül sztárpapoknak? Az elnevezést és annak jelentéstartalmát alanyaink visszautasítják, azonban vezetőik meggyőződéssel állítják róluk: sztárok voltak, talán még ma is azok.

A körinterjúban megszólal: *Bíró László*, aki 1977-ben került Pécsre, először a Székesegyházban, majd 1980-tól a püspöki titkárságon tevékenykedett; *Blanckenstein Miklós*, aki a budapesti Krisztinavárosban, az Üllői úton, valamint a Damjanich utcában fogta össze a gimiseket, egyetemistákat és a fiatal értelmiséget. *Kondé Lajos* Szegeden, először Alsóvároson, később a Dómban foglalkozott aktívan az ifjúsággal. *Tajdina József* 1967-ben Borota községben szervezett hittant, majd Dávodon, Akasztón, Kecelen és Jánoshalmán tette ugyanezt; *Tempfli Imre*, aki szentelése után hat éven keresztül viselte gondját az ifjúságnak a partiumi Máramarosszigeten; *Varga László*, ki Várpalotán, Somogysámson és környékén működött, jelenleg a kaposvári Szent Imre Plébánián működik. Válaszaikat természetesen befolyásolják a helyi, regionális adottságok, a generációs különbségek, a gondolkodásmód. Mindezekről függetlenül a megkérdezettek alapjaiban hasonló nézeteiknek adtak hangot.

Két-három évtizede a plébániai helyzetkép - ahol a fiatalokkal komolyan mertek foglalkozni - a következőket mutatta. Nagyobb városokban elengedhetetlen volt a káplán, így ott megoszlott a munka; a káplán végezte a hitoktatás jelentősebb részét, ami azt eredményezte, hogy - már csak életkora miatt is - ő kerülhetett szorosabb kapcsolatba a fiatalokkal. Kisebb községekben valószínűbb, hogy a plébános végezte az összes tennivalót, így nem tudott akkora hangsúlyt fektetni a felnövekvő generációra. Tehát a nagyvárosok előnyt élveztek a káplán miatt, így elsősorban ezeken a helyeken sikerült kiscsoportokat létrehozni, s ezt még a nagyvárosok névtelensége is segítette. A kiscsoportok szervezése sokszor spontán módon történt, nem is volt különösebb szervezés, előre kitálat séma vagy jól megformált stratégia az ifjúság összefogására. Sokan teljesen természetesen csak tették a dolgukat imádkozva, figyelve a Lélek indíttatását. Volt eset, mikor a frissen kihelyezett papot egyszerűen maguk a fiatalok keresték fel közösség-kezdeményezés céljából. Azonban nem mindenhol működött ennyire egyszerűen a gépezet. Előfordult, hogy a

helység parkjában kellett megszólítani vasárnap délutánonként a fiatalokat. Néhol évek kellettek ahhoz, hogy közösség alakuljon ki a helyi fiatalokkal, családokkal és imaközösség növekedjen a plébániát helyettesítő házaknál.

A nagyvárosok ifjúsági életének egyik további sajátossága, hogy a szerzetesrendek feloszlata után több rendtag helyben maradt, s körük szerveződtek a fiatalok. Pécssett például 1961-ig - amíg minden, ifjúsággal foglalkozó papot el nem zavartak a városból - gyakorlata volt annak, hogy házaknál találkozott a csoport, ahol nővérek, szerzetes papok tanították az odalátogatókat. Egy ideig még a cserkészetet is megtúrte a rendszer. Szinte minden helyen folyt valamiféle hitoktatás. Ahol vakmerőbb pap működött az átlagnál, ott az egyes hitancsoportokból megformálódhatott egy-egy mag, ami később is megmaradt, s növekedni kezdett. Nem mindegyik nyolcadikos röppent ki az iskolával együtt az ifjúsági közösségből. Azokban a városokban ahol főiskola vagy egyetem működött, voltak akik helyben telepedtek le, vagy eleve helybéliek voltak, esetleg itt alapítottak családot, s ilyen esetekben körük épülhetett az újabb csoport.

Ahogy fokozatosan engedett a politikai rendszer nyomása, úgy szaporodtak és bővültek a közösségek, s ez magával hozta a tennivalók felszaporodását is. Az egyházközségi munkában a képviselőtestület segítségére lehetett számítani. Akkoriban már voltak civil segítők, csak szűkebb körben mozogtak. Világiak lehettek egy-egy kiscsoportnak a vezetői, akik később akolitusi, esetleg diakónusi feladatokat is elláttak. Sok esetben maguk a fiatalok is bekapcsolódtak a munkába, a velük foglalkozó pap őket is bevonta a szervezésbe. Amikor már több csoport is talpra állt egy-egy városban, akkor merült fel a gondolat, - mint Pécsen is - hogy mind a magánházaknál lévő, mind a hittantermekben működő közösségeket rendszeres találkozókra kellene összehozni. Ezek megszervezésére külön csapat alakult, amelyet az egyes csoportok vezetői alkottak. Így először Pécssett, majd ennek mintájára Szegeden is megszületett egyfajta közösségirányítás, melyet az

előbbi városban „PC”-nek, azaz „Pálos Csúcs”-nak, az utóbbiban „CT”-nek, „Coordinator Team”-nek kereszteltek. Mindkettő az ifjúsági csoportok irányítóit gyűjtötte szabályos időközönként egybe, s lényege nem volt más, mint az információáramlás és az egymással való találkozás, valamint egyfajta cél megfogalmazása, lefektetése. Ami a „PC”-n és a „CT”-n megszületett, azt az albérleti-, a plébániai- és egyéb közösségek is szem előtt tartották. Ebből kifolyólag egységes ifjúsági kép és hatékony rendszer bontakozott ki, melyből semmiféle kihajlás nem származott. Később itt kaptak helyet az egyre magabiztosabban megjelenő lelkeségi irányzatok is.

A budapesti helyzet bármelyiknél összetettebb (Blankenstein Miklós itt az Örök Imádás templomban szerzett tapasztalatairól beszélt), ezért érdemes külön is kitérni rá. Itt párhuzamosan lehet beszélni zárt kisközösségekről és nyílt, felszínen működő katekézisekről, melyek mellett a plébániai közösségi élet adott volt. Szoros baráti körök alakultak ki, melyek a nagy létszámú nyári táborok alapjait képezték. 100-120 fős szellemi foglalkozásokat, szabadegyetemeket is sikerült szervezni, ami ebben az időben kuriózumnak számított. A társaságok lassan specializálódtak, mint pl. politikai, pedagógus ill. vállalkozói klub, s a rendszerváltás előtti 2-3 évben forrták ki magukat. Mindezt, a már csírában meglévő lelkeségek is támogatták.

Kisebbségi településeken ilyen fokú szervezésről természetesen nem lehet beszélni. Ekkor még nem a tömegek megjelentetése, kirakatba tétele volt az elsődleges, hiszen bármennyire is lazult az ilyen irányú állami ellenőrzés még szívesen éreztette uralmát a rendszer. Az ifjúság-pasztorálás célja akkoriban nem volt más, mint a fiatalok életre keltése és elgondolkodtatása személyes létük felől. Mindez azonban nem csupán a plébánia vagy az adott pap magánügye volt, hiszen az állami megfigyelőkön keresztül az illetékes püspököt és a szóban forgó papot is meginthették túlzott aktivitása miatt. A püspököknek ilyenkor három választásuk volt: vagy betiltották - állami nyomásra - papjaiknak az ifjúsággal való foglalkozást,

aki ilyenkor engedelmeskedhetett, illetve megtagadhatta azt, hiszen nem a pártbizottság előjárójának fogadott engedelmességet (nem egy példa volt erre); vagy hallgatólagosan beleegyezett a püspök, azaz eltűrte papjai ilyen irányú tevékenységét; vagy támogatta és buzdította az ifjúság ügyét. Sokszor természetesen magának a főpásztornak sem volt tudomása a kiscsoportokról, mert ez az adott pap és püspöke munkáját is megnehezítette volna, ilyen esetekben azonban minden felelősség a csoportvezető vállára nehezedett. Számtalan esetben előfordult, hogy a „sztárpap” intenzív tevékenysége kitudódott. Ilyenkor a diszpozíciós levelek nem várták meg a nyár végét. Persze akadtak a püspökök körében olyan főpásztorok is, akik az ifjúsággal való foglalkozásból származó megtorlás miatt tartották a hátukat papjaikért. Egy ilyen megerősítés valóban segítségére vált a kisközösségeknek és irányítóiknak. És pont az ilyen összmunka tette lehetővé, hogy az egyház sikeres papokat „termeljen” ki.

A megkérdezett papok egyike sem tartja magát sztárnak, sőt némelyikük még a kifejezést is elutasítja. Kétségkívül lehetnek időszakok egy pap életében, amikor kézzelfogható sikereket ér el, s megérdemelné a „sztárpap” jelzőt. Már ha ez egyértelműen pozitív minősítés. „Soha nem éreztem azt, hogy sztár lennék”, „én csak egy káplán voltam”, „egyszerűen tettem a dolgom”, „nem szívesen használom e kifejezést” - hangzanak a válaszok. Tempfli Imre véleménye szerint „azonban 'sztárpapok' léteztek és vannak ma is. Azokat nevezném így, akik elhivatottak, az átlagtól különbözők, rendelkeznek valamilyen karizmával és - attól függően, hogy hitelesek vagy sem - hosszabb-rövidebb ideig csillognak. Szükség van rájuk, hiszen a krisztusi tanítás is embereken keresztül működik és hat. Ezeket a paptestvéreket az ószövetségi prófétákhoz hasonlítanám, akik az isteni üzenetet sajátosan hirdetik és sajátosan élik meg.” Valóban nagy érdeklődést mutatott az ifjúság néhány jó pap iránt, akik mindezt hivatásuk velejárójaként élték meg. Adottság kérdése ez elsősorban, melyet egy sajátos rendszer is segített a felszínre hozni.

Reálisan nézve a 20-30 évvel ezelőtt maga a papi mivolt jelentette az egyedüli kapcsolatot a pap és vezetői között, hiszen más élethelyzetben - az adott körülmények között - nem lett volna kivitelezhető, hogy azokkal az emberekkel megszólítható közelségbe kerüljön. Márpedig a csoportokon belül mindenképpen szükséges a személyes kapcsolat. De az idő múlásával szaporodtak a közösségek tagjai, így a személyes kapcsolat gyakran csak a krízisben levő, úgynevezett sürgős esetekre korlátozódott. Bíró Lászlónak először csak hetenként telt be a naptára, azután havonként, majd kéthavonként.

A többség számára a mai napig kiható élményt jelentettek az akkori, teltházás misék. Voltak helyek, ahol már a hetvenes évek derekától egész zenekarok születtek a kisközösségekkel együtt. Sok pap számára ez elegendő inspiráció volt arra, hogy megtanuljon gitározni, vagy más hangszeren játszani, ami új találkozási pont volt a közösséggel. Volt, ahol kezdetben kizárólag a polifon mise jellemezte a közös ünneplést, mert előbb a hagyomány átadására fordítottak kellő figyelmet, s majd amikor a népének ismertté váltak és egyes alkalmakra megfelelőbbnek látták az ún. beat dallamokat, akkor vették elő a gitárokat. Másutt pontosan ellenkező stratégiát figyelhetünk meg. Előbb a gitáros mise volt a mérvadó, majd, amikor már stabil csoport állt össze, - ami a zenének is köszönhető - folyamatosan emelték a színvonalat és lépésről lépésre helyet kaptak a hagyományos énekek is. Segítette a misék látogatottságát, hogy a papok nagy hangsúlyt fektettek beszédeikre, a liturgia érthetőségére, élményszerűségére. E helyeken a nyolcvanas évek végére többnyire olyan atmoszféra alakult ki az összejöveteleken, melyekben a fiatalok nem érezték magukat idegennek. Az ifjúsággal foglalkozó papok mindegyike a hitelességet, az evangélium értékei melletti ószinte tanúságtételt hangsúlyozta döntő epizódként életében. Ez a tisztességes magatartás alapozta meg a későbbiekben az eredményes csoportmunkát is.

A hajdanvolt „fiatalok egyházára” rányomta bélyegét a kor, a politikai rendszer sajátossága. A múltban létre kellett hozni valamit, fiatalok egyházát kellett „csinálni”, ami nem kis rizikóval járt, s ebben volt valami heroikus, valami, ami teljesen fiatalnak való. A későbbiekben már a meglévő struktúrába kellett, ill. kell bekapcsolódni, egy kialakult közösségben lehetett új helyet elfoglalni, ami már nem annyira látványos és izgalmas feladat, valamint sokkal fantáziátlanabb is. Természetesen nem szabad túlhangsúlyozni a politikai rendszerváltással összefüggő fiatalos aktivitást. Valószínűleg a többséget nem az ösztönös ellenállás vezette az ellenzéki táborként funkcionáló kisközösségekbe. Sokkal személyesebb jellegűek voltak az akkori csoportok.

Lehetetlen lenne azonban összehasonlítani az akkori és a mai fiatalságot, közösségeiket úgy, hogy abból általános érvényű konklúzióhoz jussunk. Vannak azonban vélemények, melyek visszavezethetők konkrét okokra a jelen és a múlt fiataljaival kapcsolatban. A mai helyzet más - vallják sokan -, hiszen ma szabadon lehet foglalkozni az ifjúsággal. Tudományosan - sajnos többnyire csak elméletileg - alapozzák meg a csoportszervezés, - vezetés módszereit. „A mai ifjúság veszélyeztetettebb, mint a 20 évvel ezelőtti. A szellemi piacon már nemcsak az ateizmus, a materializmus és a kereszténység a kínálat, hanem mindenféle szinkretista valláspótlék és szekta, melyek között a nihilista, a természetfölöttire kiéhezett ifjúságunk képtelen eligazodni” - vallja Varga László. Az ifjúsági csoportok szintjén létrejött egy országos háló, mely a fiatalok csoportjait régiókba tömöríti. A fiatalok érdeklődése viszont minden próbálkozás ellenére lanyhább, mint a kezdeti stádiumban. A fiatalok túlnyomó részének nincs igénye a keresztény ifjúsági közösségekre. Az önszervezésű közösségek minősége és sikeressége legtöbb esetben a vezetőiken múlik. Rengeteg választási lehetőség van, s e telítettség, sokoldalúság ellenére sem működik minden úgy, ahogyan azt maguk a közösségi tagok is elvárnák tőle. Kondé Lajos véleménye az, hogy sokkal nehezebb ma az ifjúsággal megtalálni a hangot,

mert egy beteg társadalomban élnek, s így kevésbé elkötelezettek, mint elődeik. A kor minden negatív vonása megfigyelhető a fiatalokon. Az ifjúsági lelkipásztorok okosságán múlik, hogy a tenni akaró embereknek felkeltse az érdeklődését. „Erőn felüli feladat, hogy a fiatalokat érett kereszténnyé alakítsuk. Míg egy-egy tanulóból mesterember, orvos, tanár válik, addig hitében megmaradhat kisiskolás fokon.” Nem elegendő a gyerekkorban látogatott hittanóra halvány derengése, hanem közösségi tapasztalatok szükségesek, hogy lelkiekben és szellemiekben is érette váljanak.

Tajdina József jegyzi meg az ifjúsággal kapcsolatban enyhe iróniával, hogy „a mai fiatalokat megfertőzte az erkölcsi liberalizmus és a tévé is bizonyos mértékű agymosást végez”. „Azokban az időkben sokkal világosabban rajzolódott ki, hogy mi a fehér és mi a fekete. Ma sok a szürke, az elkent szín, s a mai állapotból nehéz eldönteni, hogy a szürkéből melyik árnyalat igyekszik a fehér, és melyik a sötétebb felé. Ma rengeteg irányzattal foglalkozik egy vezető, ami elaprózza az erőket. Akkor - jobb híján - csak egy irány volt, és ha volt is más, az is teljesen egyértelmű volt, ami nagyban könnyítette a helyzetet. Világos volt a kép: ha feltűnt egy ifjúsági lelkipásztor, - aki nem keveset kockáztatott a csoportért - ő nem vihette hamis útra a közösséget. „Ma azonban hatalmas a szekták és egyéb téves kezdeményezések veszélye, - vélekedik Bíró László - ahol sok lélektani eszközt felhasználnak saját közösségeik megteremtésére. A vallási tudatlanság, a közösségek instabilitása, a szimbólumok iránti érzék elvesztése, a technokrata gondolkodás mind-mind elősegíti a szekták terjedését.” Így tehát a mai vezetőknek felelősségteljesen, hitelesen, felkészülten, a lehető legszélesebb skálán kell hirdetniük az evangéliumot, hiszen a szekták által hatékonyak, hogy elvégzik azt a munkát, amit mi nem csináltunk meg. A szekták ma éppen azt teszik, ami - így a zsinat után - most valamennyiünknek a feladata volna. Tajdina mondja, hogy „a szekták terjedése nem jelent nagyobb veszélyt, mint az elpogányosodás. A legnagyobb probléma a hit gyengülése. Az

ún. hívó emberek is csupán dísznek, cifraságnak tartják a válást és mindazt ami ezzel jár. Többnyire nincs semmi közük az életükhöz. Jézus ezzel szemben kovásznak nevezte tanítását, amelynek át kell járnia mindent, egyéni, családi és társadalmi életünket." Előbb-utóbb a tömegek mind jobban perifériára sodródnak az egyház életében, így tehát ha nem is mondunk le teljes mértékben róluk, egy ideig nélkülöznünk kell őket. Közösségek nélkül az egyház ugyanis elposványosodik. A szokványvallásosság, az anyakönyvi kereszténység, a vallás pusztán intézményes oldala ma már cseppet sem vonzó.

A mai egyházképre a legkülönbélebb lelkeségi irányzatok jelenléte jellemző, melyek gyökerei a múlt kisközösségeihez nyúlnak vissza. Vannak, kiknek ez a tény a Lélek működésének gazdagságát jelzi, azok megosztottsága pedig az egyház emberi arcát. Mindent egybevetve a lelkeségi mozgalmak jelenléte kiegészíti egymást, így helyheztartozást, kötődést jelentenek elsősorban. Fontosak e mozgalmak, mert új szint adnak az egyház életének, valamint a különböző beállítottságú emberek lelki igényeit is ki tudják elégíteni. Mindenképpen meg kell említenünk azonban azt is, hogy folyamatosan felül kell vizsgálniuk önmagukat az egyes mozgalmaknak, hiszen óvakodnunk kell a lelkeségi sovinizmustól és az egyoldalú kizárólagosságtól.

Nagy tehát a kontraszt múlt és jelen között, de annyi biztos, hogy akár harminc évvel ezelőtt, akár ma, az ember éhezi az Istent. Ha van hiteles ember, aki megjeleníti az egyén számára Teremtőjét, ott - legyen bármiféle politikai rendszer - újra és újra összegyűlnek „ketten vagy hárman”.

SARNYAI CSABA MÁTÉ

A szerző 1968-ban született. 1993-ban szerzett diplomát a szegedi József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának magyar-történelem-összehasonlító irodalomtudomány szakán. 1995-ben ugyanitt filozófiából kapott tanári oklevelet. 1995-től a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Új- és Legújabbkori Történeti Tanszékén doktori (Ph.D.) ösztöndíjas.

A Magyar Katolikus Püspöki Kar és az ifjúság 1964-1994

A püspökkari megnyilatkozások tükrében¹

Témánk áttekintésekor mindenképp előtt két szakasz elkülönítése látszik szükségesnek, amelyek határát legmarkánsabban a rendszerváltás évéhez köthetjük. A tárgyalt időszak első felében a világegyházban fellépő modernizációs törekvések, a XXIII. János, majd VI. Pál nevével fémjelzett aggiornamento és a magyar állam egyházpolitikájában beálló részleges változások egybeesése nem véletlenszerű. A II. Vatikáni Zsinat, illetve a zsinati mozgalom hatására enyhült a merev szembenállás az állam és az egyházi vezetés között. Mivel a Kádár-rezime által meghirdetett „nemzeti egység” politika nem negligálhatta az egyházak szerepét, valamilyen megoldásra törekedett, amely által az egyház tevékenységi körét a plébániákon belül igyekezett ugyan tartani, de az ellene való harcot elsősorban nem adminisztratív úton kívánta folytatni. *Mit jelent ez konkrétan?* Jelenti az 1964. szeptember 15-én a Szent-

¹ A jelen munkában elsődleges forrásként a Püspöki Kar által közzétett dokumentumokat használtuk

szék képviselője és az Állami Egyházügyi Hivatal akkori elnöke közt megkötött ún. *résztleges megállapodást*², amely de facto rendezett néhány problémát, miközben de jure nem adott átfogó megoldást. Intézkedett a püspöki székek betöltésének módjáról, meghagyta - az 1957. évi 22. tvr alapján - az Elnöki Tanács előzetes hozzájárulásának jogát, elismerte a Szentszék kinevezési jogát. Ennek alapján több új püspököt is kineveztek. Megállapodás született arról is, hogy az állam által megkövetelt esküt csak „püspökhöz, vagy paphoz illő” módon lehet letenni. Eme „mód” értelmezése a gyakorlatban alkalmasint eltérő volt állami és egyházi részről, s mivel adott esetben az előbbi fél volt a domináns, inkább annak az interpretációja érvényesült. A megállapodáshoz csatolt jegyzőkönyv (protocollo) 16 pontban rögzítette a még tisztázásra váró témaköröket. Ezek közé tartozott a püspökök személyi szabadságának gyakorlati garantálása, a pápai curiaval való szabad érintkezés fenntartása, a letartóztatott papok és szerzetesek ügye éppen úgy, mint a szemináriumok, szerzetesrendek és kongregációk működésének körülményei. Maga a megállapodás ténye általában pozitív visszhangokat váltott ki. Minden politikai dokumentum annyit ér, amennyi megvalósul belőle. Ennek értékelése nem képezheti ezen tanulmány tárgyát. Annak alátámasztására azonban, hogy a politikai vezetés részéről ez a lépés egyértelműen taktikai és nem stratégiai váltást jelentett, álljon itt néhány sor az *MSZMP* témánkra vonatkozó *1965-ös határozatából*³ : „A vallásosság csak az ember társadalmi és egyéni életéről való sokoldalú gondoskodással, a társadalom részéről megnyilvánuló segítőkészséggel, az embernek a szocialista kollektívába, a szocialista építésbe, a közéleti tevékenységbe való bevonásával küzdhető le. Hiszen a hívő emberek többsége nem valamiféle elméleti

² Részletesebben ld.: Magyarország és a Szentszék kapcsolatának ezer éve. Bp. 1996. (A vonatkozó részeket Gergely Jenő írta.)

³ Idézi: Gergely Jenő: Katolikus egyház, magyar társadalom 1890-1986. Bp. 1989. 166-167. p.

megfontolásból vallásos, hanem azért, mert egyéni életkörülményei, családi neveltetése, a gond, a testi vagy lelki szenvedés, a tudatlanság, a régi szokások hatalma alól nem tudja kivonni magát, mert lelki vigaszt vél fölfedezni a vallásos hitben. Csak a szélés körű társadalmi tevékenységnek a konkrét tudományos felvilágosítással való összekapcsolása révén érhetjük el, hogy a vallásos ideológia elleni harcunk (...) megtalálja az utat, a felvilágosítás meggyőző érveit és eszközeit a hívőkhöz is. Ezért kell szembeszállnunk a vallás elleni harc kapcsán tapasztalható szektás türelmetlenséggel és elvtelen opportunizmussal is."

Láthatóan csak a hangnem változott, a lényeg nem: a vallást továbbra is aufklärista alapon értelmezték és a szocialista modernizálódási elképzeléseket egyértelműen összekapcsolták az eszmei-szellemi szekularizációval. Az utóbb idézett elvi alapok figyelembe vételével nem csodálkozhatunk azon, hogy szűkebb témánk - az ifjúság mint célcsoport - ezt követően sem lehetett a püspökkari körlevelek központi tárgya. A fiatalokat ugyanis épp az új szocialista embertípus bázisának tekintették. Ennek egyik alapja az iparosodással járó hatalmas mértékű városba áramlás. Ez a „belső népvándorlás” ugyanis elsősorban a fiatalokat érintette, akik így kiszakadtak a tradicionális vallásos falusi környezetből és egy új közegben már elsősorban szekularizált eszmékkel találkoztak. A „fényes szerek” generációjának gyermekei születtek már a 60-as évek második felében, így az ő neveltetésük már nem vallásos millióben zajlott, ide érve mind a családot mind az állami oktatás különböző szintjeit is. A fennmaradt egyházi iskolák diákjait a továbbtanulás szempontjából a korszak végéig - különböző mértékben - hátrányos megkülönböztetésben részesítették. A püspöki kar körleveleiben első sorban a *keresztény családeshemény* megvalósítására buzdíthatott, illetve a katolikus tanintézmények támogatását kérhette híveitől. Az egyik *katolikus iskolákkal foglalkozó enciklika* (1978. január 13.) kitér arra, hogy 1973-tól 600-zal csökkent a tanulók száma. Ez mutatja azt, hogy az állam visszaszorítási kísérletei

nem voltak „eredménytelenek”. Az egyházi vezetés jól érzékelte, hogy az állam a családra - mint hagyományos nevelési közegre - nem helyez akkor súlyt, hisz a két keresős családmodellben élő szülők gyermekeiket viszonylag korán állami intézményekbe kényszerültek adni, és ezeken a helyeken - gondoljunk csak az állami ünnepekre való felkészítésre - már „megfelelő” irányba lehet terelni a nevelteket. A család, mint legalapvetőbb szocializációs egység, létében - vagy éppen hiányában - mégis hat a felnövekvő generációkra. Így az egyház fontos tartópillére lehet. A *bittanra* eljárás nyílt vállalása szintén visszaüthetett szülőre, gyermekre egyaránt. Az egyház ezek ellen a diszkriminációk ellen nem tudott fellépni, s így, valamint a közvetett, de állandó állami ellenőrzés közepette a „passzív rezisztenciája” és a „passzív asszisztenciája”* közti határvonalak gyakran összerosódtak.

Különösen igaznak tűnik az előbbi felvetés, ha figyelembe veszünk néhány olyan gócpontot, amely az ifjúság szempontjából is igen fontos. A cselekvő vallásosságra való vezetés szándéka a fiatalok körében *bázisközösségek* létrejöttét eredményezte. Ezekkel szemben eleinte a totális elutasítás volt az állam reakciója. Korszakunkban ennek legkirívóbb példája az 1971 májusában lefolyt ú.n. *regnumista per*: négy regnumi papot és két kisközösségi vezetőt állítottak bíróság elé. Legfőbb bűnük az ifjúsággal való foglalkozás, melynek keretében a vád szerint olyan katolikus elit ifjúságot próbáltak nevelni, amely hatékonyan képes szembeszállni a szocialista rendszerrel. Az ítéletek egy évtől négy és fél évig terjedtek.⁴

A későbbiek során a különböző bázisközösségek megosztásával igyekeztek azok hatását gyengíteni. Az, hogy ebben mekkora szerepe volt az államnak, illetve az egyháznak nem tartozik a jelen tanulmány tárgykörébe. A 70-es évek közepétől ismét megélenkülő - a hierarchikus egyházzal ettől kezdve

* A kifejezést nem egyházi jogi értelemben használjuk!

⁴ András Imre: A római katolikus egyház helyzete Magyarországon a háború után. In: 30 év 1956-86. Bern, 1986. 315 p.

hol együtt menő, hol kontesztáló - bázisközösségek, új teológiai kísérletezések” nem voltak figyelmen kívül hagyhatók. Az értelmiségi körökben és főként egyes ifjúsági rétegekben fel erősödő vallásosságot már nem lehet csupán a tudatlanságból magyarázni. Ezt akarva-akaratlan a hatalomnak is tudomásul kellett vennie, de ez nem jelentett többet a személyes szintű vallásos meggyőződés túrésénél. A szervezeti szint, amely az egyházi hierarchia támogatását csak részben vagy egyáltalán nem bírta, hivatalosan végig tiltva maradt.

Ezen időszak utolsó szakaszában, ahogy erre Gergely Jenő is utal, az állam és egyház kapcsolatát a *kölcsönös belátás* jellemezte. Cserháti József pécsi püspök szavaival: „Be kellett látni, hogy ami történt, az a nép javát kívánta szolgálni (...). Ma már el kell ismernünk, hogy az egyház belső helyreállításának legfontosabb momentuma a belátás volt: tudatosan el kell fogadnunk a történelem súlyosan megleckéztető váltását, és a környező világot olyannak kell vennünk, amilyenek a magyarországi forradalmi változás kialakította”⁵. Hogy ez a belátás mennyiben segítette, hogy a „megnyesett fa kizöldül”-jön⁶, azt történeti távlat híján nem értékelhetjük, inkább csak hatásában érzékelhetjük.

A katolikus fiatalok egy csoportja számára külön hangsúlyt kapott ebben az időszakban a *fegyveres katonai szolgálat elutasítása*, amely ekkor súlyos börtönbüntetést jelentett. Ez az állami vezetés szemében az egyik legneuralgikusabb pont volt. A II. vatikáni zsinat külön kitért erre is a *Gaudium et Spes* című zsinati dokumentumban. Ezt 1965. december 6-án szavazták meg a zsinati atyák. A magyar katolikus püspöki kar 1986. október 17-én kiadott *körlevelében* látta elérkezettnek az időt, hogy foglalkozzék a kérdéssel. Ekkor éppen száznál is több különböző felekezethez tartozó személy töltötte büntetését. Ezzel az enciklikával kapcsolatban forráskritikai szempontból megjegyzendő, hogy előbb idéz a zsinati konsti-

⁵ Idézi: Gergely Jenő: korábban idézett mű 174. p.

⁶ Lékai László bíboros jelmondata.

túcióból a katonáskodás mellett említett néhány gondolatot, majd ezekből egyértelmű értékeléseket von le. Az sem lényegtelen, hogy a zsinati szöveg előbb tárgyalja a méltányos eljárás szükségességét a lelkiismereti okokból fegyvert nem fogókkal szemben, s csak utóbb a fegyveres szolgálat melletti érveket⁷. Fontosnak látszik a püspöki kar által az enciklikában idézett szövegrészekből levont következtetéseket összefoglalni. A szövegben az áll, hogy: „A zsinati tanításból következik, hogy a katonai szolgálat kötelezettségét nem lehet elutasítani vagy elítélni”. A püspöki körlevél idézi ugyan a lelkiismereti okból fegyveres szolgálatot megtagadókra vonatkozó zsinati kijelentést, de ebből nem von le értékelő következtetéseket, hanem az idézet utáni bekezdésben az alábbiakat írja: „A konkrét feladatok megállapítása és megszervezése a haza védelmében nem az egyház, hanem az állam feladata. A Magyar Népköztársaság alkotmánya értelmében minden állampolgárnak kötelessége a haza védelme. Az eddig történt megbeszélések is megerősítették, hogy hazánkban katonai szolgálat kifejezetten a haza védelmére, a béke fenntartására, a közbiztonság megerősítésére irányul.”

Ezen körlevél hatásának értékelése további vizsgálatokat igényel, bár az belátható, hogy a legkevésbé sem könnyített azok helyzetén, akik az adott időszakban lelkiismereti okokból nem voltak hajlandók a fegyveres katonai szolgálatra.

A püspöki karnak az *ifjúság felé* való erőteljesebb fordulása összefügg a *rendszer váltás* folyamatával, az állam és az egyház kapcsolatainak új alapokra helyezésével. Még a Németh Miklós vezette kormány kezdte meg az egyházak és a vallás szabadságát korlátozó törvények és intézmények lebontását.⁸

A másik fontos lépés volt, hogy Paskai László 1988. augusztus 20-án *magyarországi látogatásra hívta meg II. János Pál*

⁷ A II. vatikáni zsinat tanítása. Szerk.: Dr. Cserhádi József. Bp. 1975. 496-497. p.

⁸ A téma eseménytörténetét legrészletesebben Balogh Margit - Gergely Jenő szerk.: *Egyházak az újkori Magyarországon 1790-1992* című kronológia - Bp. 1993 - tárgyalja.

pápát. A pápai látogatásra való készülődés felpezsdítette a magyar egyház életét.

A fiatalok szerepét a megújhodott egyházban a *pápai látogatás lelkipásztori programja* is kiemeli: „Ti vagytok a magyar nép élő reménysége, hazátok ígéretes tavasza.” Egyben arra is figyelmeztet, hogy: „Ti, fiatalok gyakran szemére vetitek az időseknek, hogy nem harcoltak elég elszántan a gonosz ellen és a múltban hajlandók voltak kompromisszumra és képmutató megalkuvásra. Ne vesztegessétek az időt az előttetek járó nemzedékek terméketlen elítélésével, hanem inkább tudatosan kerüljétek az általuk elkövetett hibákat.”

Az idézett kijelentés annyiban feltétlenül megalapozott, hogy a jelenbeli cselekvést nem gátolhatja a múlton való rágódás, de történelmi szempontból fontos kiemelni a múlt értékelésének szükségességét. Ez utóbbi - természetesen - inkább szaktudományos feladat.

Az 1991-es pápai látogatás után az *1992. február 16-i keltezésű püspökkari körlevél* tér ki röviden az ifjúság szerepére - a pápa Népstadionbeli, ifjúsághoz szóló beszédére hivatkozva azt hangsúlyozza, hogy Krisztus követése által lesz értékes a felnövekvő fiatalság élete, de „Isten nem köti gúzsba ifjúságotokat”.

A Magyar Katolikus Püspöki Kar egészében az *ifjúságnak szentelt legutóbbi körlevele 1994. november 5-én* látott napvilágot. Ebben elsősorban az igényes életre és határozott értékválasztásra hív fel. Figyelmeztet a fogyasztói társadalom veszélyeire, főként arra, hogy az igazi öröm forrása a mások felé forduló szeretet. A drog-függőség romboló hatásának említése után összefoglalólag ezt írja: „Ti, akik szabadok és tiszták vagytok, vegyétek észre, hogy többre születtetek.”

Az átalakulás egyik jele tehát, hogy a katolikus egyház nyíltan közvetítheti értékeit az ifjúság felé. Annak, hogy igyekszik megerősíteni pozícióit a szociális és az oktatási munkában, az ifjúságra is jelentős hatása van. Gondolunk itt elsősorban az újjáalakult egyházi oktatási intézményekre. E törekvés elvi alapjai - az új közegben figyelemre méltó módon - az 1992-

ben megjelent „A katolikus iskolákról és óvodákról” szóló dokumentumban (988/1992) foghatók meg.

E szerint az egyház Krisztustól kapott küldetését leghatékonyabban intézményein keresztül valósítja meg. Ezekben az intézményekben a megtestesült misztérium folytatódik. A krisztusi tanítás az emberi élet egészének nevelésére tart igényt. A püspöki kar papot, szerzetest, hívőt egyaránt katolikus iskolák alapítására hív fel. Mivel sok hívőt is megtevesztett a „világnézeti semleges” iskola, ezért hangsúlyozza, hogy nevelés csak értékrendre, értékrend csak világnézetre alapozódhat. Az iskolák alapítási szándéka nem az egyház hatalmi törekvésén, hanem a szülők azon elidegeníthetetlen jogán alapszik, hogy katolikus iskolát választhassanak. Amennyiben az önkormányzatok ezt a felmerült jogos társadalmi igényt nem tudják teljesíteni, a fenti kiadvány szerint a megválasztott szerepre való alkalmatlanságukat bizonyítják. A püspöki kar ugyanakkor tiltakozik egyfelől a világnézeti diszkrimináció azon lehetséges módja ellen, ha egy gyerek azért részesül kevesebb támogatásban, mert katolikus iskolába jár. Másfelől összefoglalólag minden olyan intézkedés ellen is felemeli szavát, amely sérti az állampolgárok lelkiismereti és vallásszabadságát.⁹

Az előző szakaszban idézett szöveggel egy évben keletkezett egy másik püspökkari irat, amely a *katonai szolgálattal foglalkozik* (998/1992). A fegyveres szolgálattal lelkiismereti okból történő szembefordulás egyik típusa „az egyet nem értés joga”. Ezt az egyház - a dokumentum szerint - kezdettől fogva gyakorolta, mítosztalanítva az állami mindenhatóság elvét, védve a lelkiismeret szabadságát. Ezzel egy időben, mivel „A katonai szolgálat nem ellenkezik a katolikus hittel, katoli-

⁹ A vizsgált korszak első szakaszának ismertetésekor külön is kitértünk - az egyházi iskolák szerepének említésén túl - az ifjúsági bázisközösségekre általában. Ezek ma már lényegében állami akadályok nélkül működhetnek. Azzal, hogy az új körülmények közt a hivatalos egyházzal hogyan alakult a kapcsolatuk, illetve, hogy belülről hogyan fejlődtek, ebben a tanulmányban kellő források, ismeretek és távlat híján nem volna szerencsés foglalkozni.

kus hite miatt azt senki nem köteles megtagadni.” Az egyház egyben kijelenti, hogy „tisztelőben tartja a hívek azon állampolgári jogát, hogy a katonai szolgálat fegyver nélküli módját válasszák”.

A témánkba vágó eseményeknek és dokumentumoknak ugyan csak vázlatos áttekintésére vállalkozhattunk. A publikus források meglehetősen szűkösek, de igyekeztünk az ifjúságra vonatkozó történéseket és püspökkari megnyilatkozásokat sorra venni. Az 1964-től 1994-ig terjedő időszak tematikus szempontú ismertetése volt az elsődleges szándékunk, de - mint minden ismertetés esetében - a felhasznált források és elemzések kiválasztása mögött természetesen egyfajta értékelés is meghúzódik, amely továbbgondolásra is szeretné serkenteni az olvasót, nem feledve a történeti perspektíva problematikusságát éppúgy, ahogy a kérdés felvetésének szükségességét sem.

BERECZKY LÁSZLÓ

A szerző 1990-ben érettségizett, ezután öt évig élt egy szerzetesközösségben, ahol három évig teológiát is tanult. Jelenleg egyetemista.

Igazi hivatásom volt

Írásom címét egy olyan szerzőtől vettem¹⁰, akinek életét és munkásságát a katolikus egyházban - és tágabb értelemben a magyar társadalomban - sokféleképpen értelmezik, nemegyszer elmarasztalóan. Ez a mondat találóan kifejezi azt, amivel ez az írás foglalkozik, és pedíg: a papi és szerzetesi hivatás olyan kérdéseivel, melyeket azok a fiatal „jelöltek” fogalmaztak meg, akik később saját elhatározásból vagy előljárói tanácsra elhagyták a szemináriumot, a szerzetesi közösséget. Kivétel nélkül mindegyikük azt állítja, hogy neki „igazi hivatása” volt, ami később csak annyiban változott, hogy választott hivatását nem gyakorolhatta abban a közösségben, amit szabad elhatározásból választott. Tágabb értelemben a kispapi és szerzetesi nevelés néhány mai problémájáról van szó. Barátaim és ismerőseim tapasztalatairól szeretnék beszámolni - a magam észrevételeivel együtt - akik továbbra is aktívan részt kívánnak venni egyházunk életében.

Számunkra meghatározó volt az a néhány év, amit szemináriumban vagy szerzetesi közösségben töltöttünk el. Azt a közösséget, amiben eddig éltünk, most mint világban élők szemléljük, és nem közömbös számunkra, hogyan alakul annak élete, hiszen az egyházunk életét is tükrözi.

¹⁰ Nagy Töhötöm: Jezsuiták és szabadkőművesek. - Universum Kiadó. Szeged, 1990. 11. p.

A kezdetek

A hivatás a családban születik. A hivatás, – az a belső hang, ami arra készlet, hogy szüleinket és barátainkat elhagyjuk és elvonuljunk a világtól - a családban születik, abban a közegben, ahol a szüleink és nagyszüleink imádkozni tanítottak. Hallottam már olyan véleményeket is, melyek szerint a hivatás a választott közösségben születik. Több ismerősöm is beszámolt arról, hogy a nevelés során tapasztalt olyan törekvéseket, melynek során a nevelők arról próbálták meggyőzni őket, hogy a hivatás, az „igazi hivatás” abban a közösségben születik, amelyikben jelenleg élnek. Az a hivatás, amivel kezdetben, a döntés pillanatában rendelkezünk, az csak arra volt jó - vagy elég -, hogy az adott döntést meghozzuk, elszánjuk magunkat a választásra. Ezekkel a véleményekkel már a kezdet-kezdetén találkoztunk, ami riasztóan hatott ránk. Tisztában voltunk azzal, hogy minden eddigi kapcsolatainkat föl kell számolnunk, de egy ilyen hozzáállás arra készítetett bennünket, hogy néhány dolgot jobban átrágnunk, hiszen szerettük szüleinket, azt a közösséget és plébánost, aki a család után a legtöbbet jelentett számunkra. A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai is mást sejtetnek. *„A hivatások ébresztése az egész keresztény közösségre tartozik; elsősorban egészen komoly keresztény élettel kell ennek a kötelességnek megfelelnie. A legtöbbet azok a családok teszik, amelyek a hit, a szeretet és a jámborság szellemét sugározva első szemináriumnak számítanak; továbbá a plébániák, melyeknek virágzó életében részt vesznek a fiatalok.”*¹¹

A fiatal kispapok és szerzetesnövendékek életvitele és gondolkodása nem mentes a szélsőségektől, a radikalizmustól. Itt arra a kezdeti buzgóságra gondolok, amikor valaki elhatározza, hogy ő jó pap, „szent” életű szerzetes lesz. Aztán néhány hónap eltelte után megtudja nevelőitől, hogy az amit tesz nem jó, mert szélsőséges, nem alkalmazkodik a többség-

¹¹ A II. Vatikáni Zsinat Tanítása. Szent István Társulat. Bp., 1986. (A továbbiakban: Zsinati Dok.) OT 2.

hez. A közösségi életvitel nem engedi meg a szélsőségeket, legyen az szeminárium vagy szerzetesi közösség. De az illető továbbra sem tudja meg, hogy mit tegyen, csak azt tudja, hogy amit tesz, nem jó! A nevelőknek, határozott magatartás mellett érthetően meg kellene magyarázniuk, hogy egy adott cselekedet mitől szélsőséges, netalán ártalmas a közösségi életre és nem utolsó sorban az illető hitbéli fejlődésére, közösségi életére. *„Az egyházban ősidőktől kezdve mindig akadtak férfiak és nők, akik az evangéliumi tanácsokhoz igazodva akarták Krisztust nagyobb szabadságban követni és hűségesen utánozni.”*¹² Egy másik helyen a következőket olvashatjuk: *„Az elöljárók és tanárok mélyen érezzék át, hogy mennyire tőlük, az ő gondolkodás- és cselekvésmódjuktól függ a növendékek képzésének eredménye.”*¹³

Ki legyen a példaképem?

Az a plébános, akinek az élete, életvitele nagyon meghatározó volt számomra; az a szent rendalapító, akinek az életét én is utánozni, követni akarom? A válasz elég egyértelmű. „Itt mi vagyunk a példaképek, akár tetszik, akár nem!” A probléma nem ott kezdődik, hogy nemegyszer az elöljárók ezt hasonló stílusban tálalják, hanem ott, hogy számomra ez a példa inkább riasztó, mint vonzó. Egy dolgot biztosan tudok: Nem akarok olyan lenni, mint az elöljáróm! Talán szemtelenség erről a problémáról ilyen hangnemben és ilyen egyszerűen írni. De a probléma tényleg ilyen egyszerű. Egy volt kispap barátom például soha nem tudta elfogadni azt, hogy a spirituális nem viselkedett példamutatóan, inkább laza volt mint szigorú, állásfoglalásaiban nem volt határozott, a komoly lelkipásztori kérdésekben nem tudott segíteni. A kispapok hivatását abban „mérte le”, hogy milyen pontosan jelennek meg a közösségi programokon, a kimenők után pontosan vissza érkeznek-e a szemináriumba, pontosan megjelennek-e

¹² Zsinati Dok. PC 1.

¹³ Zsinati Dok. OT 5.

az előadásokon. Továbbá az is elképzelhetetlen volt számára, hogy a több mint ötven kispapra egy spirituális jutott csak. Az egyházmegye nem tudott több papot, nevelőt a kispapok lelki vezetésére bocsátani, hiszen a pasztorációban legalább annyira szükség van a papokra mint a szemináriumokban.

Kezdeti nehézségek

Akkor kezdődnek a problémák – mesélik ismerőseim –, amikor lassan körvonalazódik számunkra, hogy mi egy olyan közösségben élünk, olyan külső és belső követeléseknek eleget téve, amikre kezdetben nem számítottunk, amik egyre idegebbek, mivel belsőleg nem tudunk azonosulni velük. Lassan annyi bátorságunk is akad, hogy ezt megosztjuk előljáróinkkal, és amikor megkérdezzük tőlünk, hogy mit csinálnánk másképpen, akkor őszintén elmondjuk; azt, hogy melyik atya, testvér viselkedése nem tetszik, és kikkel nem tudok kijönni a növendéktársak közül. Egy ilyen alkalomra én is emlékszem! A beszélgetés végén még dicséretet is kaptam, hogy milyen őszinte vagyok! Közben meg állandóan az járt az eszemben, hogy:

„Nekem ezt végig kell csinálni!”

Elhatározom, hogy másképp állok hozzá a dolgokhoz, még radikálisabban. Jobban törekszem arra, hogy a Regula szabályait a hétköznapiakban megvalósítsam. Igyekszem jó kapcsolatot kialakítani azokkal a testvérekkel is, akik engem nem fogadnak el, hiszen ezt a bőrömön tapasztalom. Az újabb lendület, amit úgy élek meg - most már a Renden belül - mint második megtérésemet, sajnos csak addig tart, amíg nyilvánvalóvá válik számomra, hogy körülöttem semmi sem változik, pedig én azt reméltem! A testvérek nem tudnak elfogadni, az előljáróim ugyanolyanok hozzám, úgy érzem, hogy nem vesznek komolyan. Amikor ismét beszélgetek az előljárómmal, akkor nyomban kiderül, amit korábban erényemnek ismert el, azt most mint rosszat kell magamban leküzdenem. Ami korábban erényem volt, az most bűnömmé lett.

Egyik ismerősöm azt is elmesélte, hogy ő amikor elpanaszolta előljárójának, miszerint neki egyre nehezebb a közösségi életformát gyakorolni, akkor tanácsként azt kapta, hogy elmélkedjen el azon, hogy van-e neki egyáltalán még hivatása. Ő erre nagyon meglepődött, hiszen ez addig meg sem fordult a fejében. Amikor a következő beszélgetésben nem tudta egyértelműen meggyőzni az előljáróját hivatásáról, egyfajta ultimátumot kapott. Ha eddig a napig nem ad egyértelmű választ, elbocsátását kezdeményezi a nevelői testületnél. Az eredmény: önként kéri elbocsátását a Rendből.

„... és hátrafelé néz...”¹⁴

Megtörtént az, amire néhány évvel ezelőtt még gondolni sem mert, újból a világiak között él. Mivel még múltját nem dolgozta fel teljesen, azt sem tudja, hogy viszonyuljon az új körülményekhez. Ezt én is tapasztaltam. Sokszor arra gondoltam, hogy én hűtlenséget követtem el azzal szemben, aki akkor meghívott az Evangélium szorosabb követésére. Az eke szarvára tettem a kezem, de aztán hátra néztem. Méltó leszek-e a mennyek országára? Azért viseltek meg annyira a történetek, mert az utolsó pillanatig azt reméltem, hogy erős leszek és képes leszek a problémákon fölülemelkedni. De nem így történt! Akikre számítottam nem segítettek rajtam, pedig nagyon jól tudták, hogy mi történik velem. De annak idején én is ezt tettem, amikor valaki elhagyta a Rendet. Úgy gondoltam, neki mennie kell, mert szemmel láthatóan nincs hivatása. Pedig lehet, hogy volt?!

„...Nyitott kapuk...”

A magyar egyház jelenleg kapkod, ami meggondolatlan döntéseket eredményez. Olykor nehéz egy egyházmegyének eldöntenie azt, hogy hány papot szabadítson föl a kispapképzésre, de arról is hallottam már, hogy olyan egyházmegye kíván szemináriumot létesíteni, ahol ezt a kispapok száma sem indokolja, ráadásul egy

¹⁴ Lk 9, 62

színvonalas szemináriumból kíván az illető püspök tanárokat verbuválni. Figyelembe kellene venni azt, hogy ma Magyarországon hány olyan szeminárium működik, amely egyaránt megfelel a szakmai és lelki követelményeknek; mindössze két vagy három ilyen szemináriumról beszélhetünk!

Az újonnan működő szerzetesrendek szintén nagy dilemma előtt állnak akkor, amikor arról kell döntenie, hogy egy rendházban a közösségi életet (konvent mise, közös zsolozsma, rekreáció, közös étkezés) alapvető követelményeit veszik-e figyelembe, vagy pedig egy újabb ingatlan visszaszerzésén fáradoznak, amelyek meglévő közösségi erőiket tovább gyengítik.

Az illetékesek a problémákat nem veszik elég komolyan, nemegyszer olyan nevelőket alkalmaznak, akik nincsenek hivatásuk magaslátán, akik nem tudnak és nem is akarnak az ifjak nyelvén beszélni. A fiatalok számára nagyon fontos a példakép, a mester, akit tudnak követni. Irracionális döntésekkel - amelyek a múlt században vagy a század elején talán erősítették a növendékek hivatását - „mai fiatalokat” nem lehet nevelni.

Írásom végén hadd idézzek egy számomra sokat mondó és biztató véleményt, amelynek párját nem találtam a katolikus sajtóban: *„Vajon na?jaink ún. modern embere számára a bencés kolostorok lakóinak eszkatológikus, azaz a végső cél, a végső nap, Urunk eljövételének órája felé mutató egzisztenciája - felhívás, kibívás-e? Vajon megérinti-e a mának emberét is evilági egzisztenciájában, életében a bencés Regulából ma is a világ felé áradó ősi üzenet? Tud-e, akar-e a Krisztus-várás lelkületében élni, azt önmagában elmélyíteni? ... Vajon nem vonzza-e őket túlon túl a világ felé, a külső, evilági feladatok felé az a kulturális örökség, melyet magukkal hordoznak és olykor ballasztként visznek tovább? ... Azt hiszem, mindezen a bencések és más keresztény közösségek tagjai komolyan el kell gondolkodjanak.”*¹⁵

¹⁵ Szennay András: Nyitott kapuk egyháza. Bencés Kiadó. Pannonhalma, 1995. p. 426-427.

KRASSÓI ANIKÓ

A szerző 1993-ban végzett a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola magyar-román szakán, majd három évvel később a Szegedi Hittudományi Főiskolán szerzett diplomát. Jelenleg hittanár, valamint szakvezető a SzHF-n.

Periférián: keresztény munkásfiatalok

A magyar egyházban a leginkább megszólított réteg a gyermekek. Első helyet foglalnak el a hitoktatásban, egyre több helyen létezik már óvodai hittan, nagyobb városokban ovismise. Az általános iskolában folytatódik (esetleg elkezdődik) és terebélyesedik ki leginkább a hitoktatás. Ezek után említhetjük a középiskolás csoportokat, helyi viszonyoktól függően plébánián, kisközösségek formájában vagy oktatási intézményekben. A nagyobb egyetemi központokban megalakultak vagy formálódnak az egyetemi lelkészségek. Később - az életkorokat követve - megszólítottak azok a jegyespárok, akik igénylik az egyházi házasságkötést. Optimális esetben belőlük alakulnak ki az ifjúházas-csoportok, akik aztán szülőként esetleg Biblia-körbe járnak és elkísérik gyermekeiket a plébániai hitoktatásra. S végül az egyház legnépesebb táborát mind a mai napig az idősek alkotják, akiknek közösségi élete és megszólítottasága leggyakrabban a templombajárásra szorítkozik.

A felsorolásból mindenképpen hiányzik két réteg. Általában hiányoznak az egyházból a munkásifjak. Azok a fiatalok, akik vagy szakmunkásképző intézményekben tanulnak, vagy nagyon korán munkába állnak. Életkoruknak megfelelően ugyan még megszólítottak lehetnének diákként, ám sajátos élethelyzetük, környezetük mássága mindenképpen különleges odafigyelést kíván. Ugyanez a helyzet a társadalom peremére szorult emberekkel (drogosok, fogyatékos gyermekek, krónikus betegek, hajléktalanok, stb.). Természetesen nem szabad megfeledkeznünk

azokról az intézményekről, melyek speciálisan velük foglalkoznak, vagy az akciószerű segítségnyújtásokról, ám kétségtelen tény, hogy mindezek száma elenyésző és tevékenységük nagy mértékben korlátozott.

Jelen írás két - egymástól független - újabb alternatívát mutat be, két olyan mozgalmat, mely azokat a rétegeket igyekszik megszólítani, amelyek az egyház struktúrájában is a perifériára sodródtak. Bár a két kezdeményezés egymástól függetlenül jött létre és működik, egyik lényeges közös vonásuk, hogy mindkettőt elsősorban a fiatalok vállalják fel.

A JOC

A Katolikus Munkásifjú Mozgalom nemzetközi szervezete 1925-ben indult útjára Belgiumban. (Francia neve: Jeunesse Ouvrière Chrétienne, innen ered a közismert JOC elnevezés.) Magyarországon KIOE, azaz Keresztény Ifjűmunkások Országos Egyesülete néven vált ismertté.

Elindítója Joseph Cardijn, munkás származású belga pap volt, aki az első világháborút követő években azt tapasztalta, hogy a munkásság eltávolodott az egyháztól. A gondjaikat ismerve elhárította, harcolni fog a munkások érdekeiért és megpróbálja megnyerni őket az egyház számára. Tevékenysége során számos ellenállásba ütközve XI. Pius pápa segítségét kérte, aki örömmel fogadta működését és támogatásáról biztosította. Cardijn mozgalma vezetését elsősorban fiatalokra bízta, akiknek feladatává tette, hogy kovásszá legyenek, hassák át a munkástömegeket, és próbálják megváltoztatni úgy saját, mint társaik életét. A JOC további szervezését 1937-ben folytatták az angolszász országokban (Pat Keegan vezetésével), majd fokozatosan továbbterjedt szerte a világon. A JOC Magyarországon működő csoportja 1928-ban alakult, munkáját azonban a II. világháború után, 1948-tól - a mozgalom feloszlata miatt - szüneteltetni kényszerült. A fővárosban működő régi KIOE-tagok több évtized után, az 1990-es évek eleje óta újra munkához láthattak. A hosszú kényszerszünet miatt azonban az aktivisták megkorosodtak, így az újrakezdés első éve a régi mag kibontakozásával és fiatalítással teltek.

Szegeden már második éve egy új kezdeményezés él JOCK-kör néven (nevükben Joseph Cardijn alapító neve is benne rejlik). Az eredetileg baráti kapcsolatokból kialakuló társaságok mára egyre tudatosabban közösségekké válnak. A szegedi csoport lelke és irányítója, Szászi Balázs a déli régióban és a „viharsarokban” igyekszik JOCK-körök beindítására. Ez az egyházért működő, egyházon kívüli szervezet (bár Magyarországon a JOCK hivatalosan még nem létezik). Elsődleges céljuk az ifjúmunkás réteg megszólítása, odafigyelés rájuk és gondjaikra egyaránt. Alapvető célkitűzésük a fiatalokat ránevelni elkötelezettségre és következetes küzdelemre, ráébreszteni őket arra, hogy felelőségük van a világban! A mozgalom teológiája is része ennek az elképzelésnek: mint keresztény mozgalom nem annak hirdetésével kezdi működését, amit ő tud, hanem megpróbál együtt menni a munkásokkal, azt felfedezve, ami bennük van. Tanúságtevésük nem szavakkal, hanem életükkel történik és azzal, hogy megtalálják és felmutatják a munkásfiatalokban rejlő értékeket. Módszerük sajátos, neve: az élet felülvizsgálata. Kiindulási alapjuk: minden egyes munkásfiatal élete fontos; mindenki életében maga Isten munkálkodik. Módszerük három bázisra épül: **Láss!** - A megélt, megtapasztalt élethelyzetekből tények, események meglátása. **Ítélj!** - A Biblia fényében és hasonló tapasztalatok alapján közös válaszkeresés az adott problémákra. **Cselekedj!** - A döntés szabadságának birtokában tenni a lehető legjobbat. A módszer lényegében rejlik a közös válaszkeresés. A szegedi JOCK-kör - következetesen felhasználva a sajátos módszert is - immár második éve folytat aktivista képzést „Dzsokkoló” néven. A két éves JOC-iskola célkitűzései közé tartozik a módszer alkalmazása, csoportdinamikai ismeretek és kampányszervezési gyakorlatok elsajátítása, a nemzetközi tapasztalatok megismerése, valamint pénzügyi ismeretek és pénztáros képzés, hiszen a JOC mozgalom anyagiilag teljesen önálló, egyházi támogatások és pályázatok segítségével egészíti ki fenntartási költségeit. A szegedi közösségeknek, Szászi Balázs összefogásával legfontosabb hagyománya, az immár hatodik éve rendszeressé vált Keresztény Ifjúmunkás Találkozó megszervezése.

A JEF

Az újabb három betű mögött egy újabb kezdeményezés: *Jezsuiták fiatal önkénteseinek közössége*. Ebbe olyan szolgálni akaró fiatalok tartoznak, akik tanulmányaikat vagy munkájukat egy évre felfüggesztve egy közösségbe költöznek, és a társadalom peremére szorult emberekkel foglalkoznak.

A JEF szintén nemzetközi program, 1956-ban indult az Egyesült Államokból és fokozatosan épült ki hálózata valamennyi földrészen. Hazánkban kizárólag Szegeden működik JEF- közösség 1992 szeptembere óta, Mustó Péter S.J. koordinálásával. (A JEF a jezsuita rend egyik programjaként az egyház által hivatalosan elfogadott.) A kezdeményezés háttérében a jezsuiták azon felismerése áll, miszerint vannak olyan fiatalok, akik szeretnék elkötelezni magukat szociálisan és lelkiiségben egyaránt, anélkül, hogy véglegesen döntenének adott életforma vagy vallás mellett. Az egy, ill. a tengerentúlon két éves elköteleződés nem kíván ugyanis hitvallás letételét, szerzetesi fogadalmat (engedelmesség, szegénység, családtalanság), tagjai csupán azt vállalják, hogy egyszerű életmódban élnek. (Ez különösen a nyugati államokban fontos kitétel.) A JEF nem tart fenn saját intézményeket, az önkéntesek lehetőség szerint egyházi, állami, esetleg magánintézményekben vállalhatnak munkát. A fiatalok helyzete és státusza a különböző országokban elhelyezkedési területektől függően változó. A Magyarországon tevékenykedő közösség tagjait az intézmények alkalmazottként foglalkoztatják, közalkalmazotti bértáblázat szerinti honoráriummal. Ebből fakadóan a JEF anyagi irányvonalait különböző módon intézi. A közösség általában önfenntartó (amennyiben ellenszolgáltatás jár munkájukért) a tagok közötti teljes vagyonszociálissal, bérezés hiányában szükség esetén a jezsuita rend nyújt segítséget. Munkatársai elsősorban drogambulanciákon, kórházakban, fogyatékos gyermekek intézeteiben, otthoni szociális ellátásban vesznek részt. A JEF ezekhez az emberekhez a „Segítség az önsegítéshez” alapelv szerint szólnak, vagyis igyekeznek kihozni belőlük az önmagukban rejlő lehetőségeket, s felismertetni bennük felelősségüket saját életük iránt. Csak közel hajolva hozzájuk, csak közöttük élve lehet meg-

tapasztalni azt például, hogy az értelmi fogyatékos fiatalok is mennyire emberek, partnerek, barátok tudnak lenni, hogy az élet bizonyos részleteit mennyire tisztán látják.

Munkájuk, programjuk tehát elsősorban nem direkt tanúságtetésre irányul, hanem Jézus szavait veszik alapul: „Éheztem ugyanis és ennem adtatok, szomjaztam és innom adtatok, vándor voltam és befogadtatok, mezítelen voltam és felruháztatok, beteg voltam és meglátogattatok, börtönben voltam és felkerestetek.”¹⁶

A JEF programjának mindez csupán az egyik irányvonala. Ugyanígy lényeges a keresztény közösség megélése a mindennapokban. Ennek gyakorlati megvalósításaképpen az önkéntesek közös lakásban élve három-öt főből álló kisközösséget alkotnak. A jezsuita rend egy tagja folyamatosan tartja velük a kapcsolatot, hetente egyszer - egyenként és közösségben - összegyűlnek, hogy munkájukról és közösségi életükről beszámolhassanak. A közösségi élet kihatása későbbi életükre vitathatatlan. Ugyanúgy, ahogy segítség lehet a másik, a másság elfogadásában, ugyanúgy alapot adhat a házassági életközösségben is. A közösségi élet megtapasztalása segítséget nyújt egy nyitottabb világszemlélet kialakítására is.

Zárszó helyett

XIII. Leó pápa, egyházunk első szociális enciklikájának¹⁷ szerzője mondta: „Századunk legnagyobb botránya, hogy szakadék támadt az egyház és a munkásság között.” A pápa szavai a múlt században hangzottak el, a szakadék azonban azóta is tátong. A két, nemzetközi szinten is kiteljesedett mozgalom ezt a hiányt próbálja pótolni, mindenütt az adott lehetőségek szintjén. Sajnálatos, hogy a kilencvenes évek végéhez közeledve a hierarchia milyen kevés tagja ismerte fel ezt a helyzetet. Ezt támasztja alá a JOC egyik aktivista papjának a véleménye is, miszerint neki ketős küldetése van: egyrészt a fiatal munkásokhoz fordulni, ugyanakkor a többi papot is megszólítani az ügy érdekében.

¹⁶ Mt 25, 35-36.

¹⁷ Rerum Novarum, 1891. május 15.

BÉKÉSI ESZTER

Békési Eszter pécsi származású, Szegeden élő tanár. Jegyeskurzuson nem esett át, csak megházasodott. 1990-ben a szegedi Jubász Gyula Tanárképző Főiskolán magyar- népművelés szakon, két évvel később a József Attila Tudományegyetemen magyar szakon kapott diplomát. Jelenleg középiskolai tanár és oktató a Jubász Gyula Tanárképző Főiskolán.

**„Megfontoltad-e Isten előtt
szándékodat?”**

A házasságra tökéletesen felkészülni talán sohasem lehet. Jó, ha a személyiség fejlődésének olyan fázisában találkozik a fiatalember a házassággal, mikor a szeretetet és a felelősséget már nem csak önmaga, hanem egy másik lény iránt is gyakorolni képes. De hány esetben van ez így? Felkészültek vagyunk-e a házasságra? A szertartás során a pap szájából is elhangzik az egyházi közösség kérdése: „...megfontoltad-e Isten előtt szándékodat, és szabad elhatározásból jöttél-e ide, hogy házasságot köss? „

Sokan belátják életük során, hogy nem fontolták meg eléggé, netán azt is belátják, hogy rosszul választottak. És sokan vannak olyanok is, akik nem vallják be sem maguknak sem másnak az elhibázott döntést. Élik megszokott, zavaros, feszültséggel, gyakran gyűlölettel teli életüket, és több évtizedes házasságuk leginkább csak szeretetéttségüket fokozza. Szánalmas példák igazolják, mennyire nem mindegy, kit választunk!

A katolikus egyházban azzal, hogy a házasság szentség, nagy méltóságot kap a legszorosabb szeretetszövetség. Az „igen” kimondásának alkalma köré gyönyörű szertartás alakult, így valóban az esküvő életünk legnagyobb és legboldogabb ünnepévé válhat.

Megfontoltad-e, ...ígéred-e..., elfogadod-e...? - Hangzanak a szent nap szent kérdései. A válasz pedig lehet-e más, mint az igen?! És bár a sekrestyében az ifjú pár várakozás közben egymást ugratva ízelgeti a „nem” vagy a „talán” szavak értelmét, az oltárnál gondolkodás nélkül azt mondják, amit a helyzet megkíván. Hiszen a pap, a család, a násznép azért jött el, hogy ezt az igent hallhassa, hogy megörökítse a fényképeken a boldog eseményt.

Meg aztán, szeretik is egymást nagyon, de nagyon, és együtt akarnak élni és boldogok akarnak lenni. Kivetni valót nem illik találni e jámbor szándékban. Legfeljebb az aggódókban fogalmazódik meg a kérdés: felkészültek-e erre a szép hivatásra, értik-e a házassági szeretet másféle, különös módját, ami hosszú időre összekötheti őket?

Egyházunk is beállt az aggódó szemlélők közé. Közel két évtizede foglalkozik a fiatalok házasságra való felkészítésével, melynek egyik fajtája a házassági előkészítő, más néven a jegyeskurzus. Ezt a házasulandók számára kötelezően előírt tanfolyamot nagyobb településeken összevontan rendezik meg teológusok és orvosok előadása formájában, kisebb helységeken pedig a lelkipásztor végzi, amikor van erre ideje.

Akik az egyházhoz - mint egy sajátos szolgáltató intézményhez! - csak a szentségek felvételekor fordulnak, azok egymásnak teendő ígéreteit az egyháznak ez az egy, formális és lelkiismeretet csitító intézkedés „világítja át”. A „protekciósok” (egy pappal barátságban vagy közeli ismeretségben levő fiatalok) el tudják kerülni a jegyeskurzust, ha esküvőjük előtt arra hivatkoznak, hogy az eskető papjuk felkészítette őket a szentségi házasságra, és ezt papjuk meg is erősíti, nem kéri számon rajtuk a kurzus elvégzését igazoló bizonyítványt.

Mitől formális intézmény a jegyeskurzus?

A nyilvános házasság-előkészítő tanfolyam egyhónapos, 4 előadásból álló elfoglaltságot jelent a jegyespárnak. A kurzus szakértői: egy teológus vagy pap - aki a házasságról mint Isten ter-

vében meglévő eseményről és a leendő gyermekek egyházi neveléséről beszél, egy orvos - aki a házasság orvosi, pszichológiai szempontjait ismerteti -, és egy önkéntes „gyakorló” házaspár, akik másfél órában házastapasztalataikról számolnak be. Ilyen időkeretben mi lehet a célja ennek a rendezvénynek? Az - válaszolta egy gyakorló jegyeskurzusz vezető pap -, hogy a jegyesek még az esküvő előtt a házasságról az egyház tanításának megfelelően is szerezzenek ismeretet, egyházi jogi problémákkal és megoldásaikkal is találkozzanak, figyeljenek kapcsolatuk belső tartalmára.

Miért lelkiismeret csitító intézmény az egyházmegyei házasság előkészítő tanfolyam?

Egyházi szervezésű dologról van szó, mert az egyház aggodnik a családokért. Kevés a pap, nincs idő, amit csak lehet, azt tömbösítsük! Küldjük az összes fiatalat az összevont házasság előkészítő tanfolyamra, ha van még kérdésük azután is, legfeljebb felteszik azokat a plébánosnak. Így gyorsabb és hatékonyabb lehet a hívekkel való foglalkozás.

Ez így igaz, kétség nem férhet hozzá: gyorsabb. Hogy hatékonyabb-e, azt az dönti el, mit tart egyházunk hatékony előkészítésnek, amikor házasságról gondolkodik. A tanfolyam tematikája, a ráfordított idő *olyan, mintha* adnánk valamit, mintha felkészítenénk a fiatalokat a házasságra. Persze, tudjuk, hogy ez nem teljes körű, tudjuk, hogy nem elegendő, de mit csináljunk, ennyire futja erőnkől, időnkől, papjainkból. Ha egyházunk a házasságok védelmében szeretne fellépni, akkor a házastársak kapcsolatát volna szükséges erősíteni. Ahány házasság, annyi féleképpen romolhat el, mégis van néhány olyan tipikus probléma, mely majd árnyalataiban rombolja a kapcsolatot. Ezeket nem lehet úgy hatástalanítani, hogy négyszer másfél órában beszélünk róluk. A két fél intim dolgaihoz tartozik, hogy konfliktusaikat miképpen dolgozzák fel, oldják meg.

Országszerte több - de sajnos nem elég - lelkiismeret és világi lelkipásztor ajánlja fel ötleteit, munkáját a plébániai tevékenységekhez, segítve papjainkat. Az egyik ilyen kezdeménye-

zést mutatja be Dobos László „Világiak a plébániai lelkipásztorkodásban” című idén megjelent könyvében. „Mindenki érzi, hogy a házasságra való felkészítésnek jelenlegi formája, a házasságkötést közvetlenül megelőző 3-4 beszélgetésből álló jegyesoktatás legfeljebb szükségmegoldás.”¹⁸ A házasságra való felkészítésnek 32 órás foglalkozástervét dolgozta ki a szerző, melyben például önismertet, kommunikációt, konfliktusmegoldást tanulnak a 17 évnél idősebb hallgatók.

Családpasztorációs munkái miatt vált ismertté az osztrák pap, Bernhard Liss neve. Munkái magyar nyelven is megjelentek, melyekből az Országos Lelkipásztori Intézet jegyesek és ifjúházasok számára egy önálló kiadványt készített. Ezt bárkinek, aki érdeklődik iránta, elküldik. „...nyitott vagy legalábbis nyílt kaput döngtet ez az írás mindazok számára, akik felismerték az egymásra figyelés, az egymással szót értés erejét. A jó házasság sírig tartó dialógus... A szerző sok jó szempontot ad, hogyan lehet a csapdák elkerülésével harmonikus családi életre felkészülni és abban élni”- olvashatjuk Liss már négy évvel ezelőtt megjelent családpasztorációs munkájában.¹⁹ Az osztrák pap a házasságra való felkészítésben a fő tananyagot a gyakorlati szempontok megismerésében látja: a házasság mint lakó-, szerelmi nemi-, és szabadidőközösség. Ha ezen témák veszélylehetőségét a párok nem ismerik, és nem tanulják meg jó kommunikációval elhárítani, házasságuk hamar zátonyra futhat.

Feltétlenül említésre méltó az a szegedi kezdeményezés is, mely elvként már 5 éve, a gyakorlatban 4 éve él. A *Társ-suli*²⁰ rendezvényei nincsenek szorosan korhoz vagy páros állapothoz köteve. Jöjjenek mindazok a fiatalok (kamaszkortól felnőttkorig hajadon - nőtlen), akik szeretnék megtanulni, ho-

¹⁸ Dobos László: Világiak a lelkipásztorkodásban - Lämpás Kiadó, Abaliget 1996. 80. p.

¹⁹ Bernhard Liss: A családpasztoráció útjai (Családsegítés, mentálhygiéné, módszertani füzetek VIII. kötet) 1992

²⁰ Varga Péter atya „Spilhozni”-jának alapján szegedi szervezők (Barkos Bea, Kelemen László, Somfai Lászlóné, Szászi Balázs) által kidolgozott tréning.

gyan lehet, hogyan érdemes ismerkedni, barátkozni, hódítani. Különbéféle tesztekkel és sok-sok játékkal önismeretre és természetes gátlásaik oldódására tehetnek szert a Társ-suliba bekapcsolódók. Itt a módszer a hatszor félnapos tréning, de nagyszerűen működik egyhetes tábori programként is. Elvük: „A jó választáshoz válszték kell!” A szervezők azonkívül, hogy „pre-jegyeskurzus”-ként látják e kezdeményezés fő célját, állítják, hogy óriási evangelizációs lehetőség is rejlik benne.

Úgy gondoljuk, a házasságra való felkészülésre nem az esküvőt megelőző fél vagy egy évben van szükség. Talán akkor már késő. Persze, azt sem lehet kijelenteni, hogy mérhető lenne, mikor áll készen a lélek e nagyon szoros szeretetközösségre. De azt mondhatjuk, van igényünk arra, hogy ez az intim társulás fejlessze, mélyítse szeretetgyakorlásunkat és először a földi majd pedig a mennybéli boldogsághoz segítsen el minket. Nem mind-egy tehát, hogyan készülünk fel rá!

Amiben pedig a legnagyobb veszély rejlik: ha valamit, ami nem alkalmas arra, amire hivatva lenne - lásd kötelező egyházi jegyeskurzus -, azt úgy tekintjük, mintha jó lenne. A házasságra készülő fiatal nagyon érzékeny, mindent elhisz, mert boldog akar lenni. Nem volna jó, ha elhinné, e kurzussal felkészült a házasságára. Bár az előadók, a kurzust vezetőik szabadkoznak a tãnfolyam elején, ez „csak töredéke annak, amit el lehetne mondani...”, de a házasulandók ezt a töredéknek sem mondhatót ismerik meg, és nem biztos, hogy évek múlva érteni fogják, miért nem jó együtt, mit lehetett volna másképp csinálni.

Katolikus ifjúsági szervezetek

DZSUNGEL

Annakidején ha öten összejöttek Krisztus nevében - imádkoztak. Manapság, ha öten összejönnek, szervezetet alapítanak.

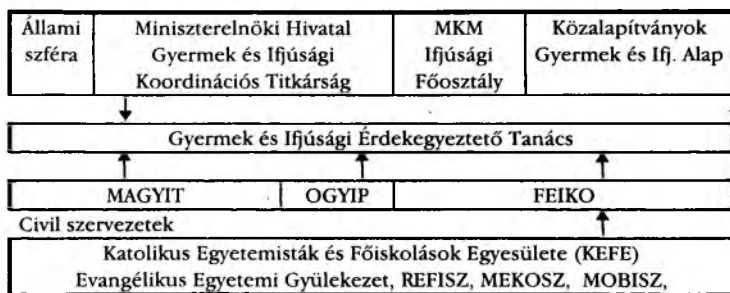
Amikor interjút készítettem az egyik katolikus szervezet vezetőjével, keserűen megjegyezte: „Már nem tudom, mikor felejtjük el az embereket és kezdünk el csak a papírokkal foglalkozni, hogy igazoljuk saját létünket.” Akkor ezt nem értettem, de az interjú végére minden világos lett.

Ha a különféle szervezetek nézzük, akkor abból az tűnik ki, hogy a katolikus ifjúság rendkívül tagolt, számtalan szervezet foglalkozik velük. Ám ezek között gyakran jelentős átfedések is vannak. Az eredményeiket tekintve: programok látogatottsága, taglétszám, mégsem tűnnek igazán hatékonyak. Létezhetnek az egyházi struktúrán belül, de lehetnek civil szervezetek is, ez utóbbiak kapcsolódhatnak a többi, nem felekezeti civil szervezethez, s kapcsolatban lehetnek a kormánnyal is. Ez persze rendkívül kuszává teszi a képet: kész dzsungel.

A civil szféra és a kormányzat

Az egész magyar ifjúságot tömörítő KISZ és úttörőmozgalom szétzilálódása után számos új, különböző világnézetű szervezetet alapítottak az 1990-es évek elején. Ezek helyi, regionális és országos szinten is működnek - legalábbis papíron. A kisebb csoportok aztán elkezdtek parlamentekbe, tanácsokba tömörülni, hogy elfogadtathassák magukat a teljes ifjúságot reprezentáló szervezetként, amely tárgyalhat a kormánnyal, támogatásokat kap tőle, véleményezési, tanácsadási joga van az ifjúságot érintő kérdésekben. A másik oldalról magának a kormánynak is szüksége volt egy ilyen szervezetre. Így a helyi illetve regionális szinten működő csoportok két nagyobb formációhoz kapcsolódtak: az egyik a MAGYIT, a Magyar Gyermek és Ifjúsági Tanács, melyben elsősorban a úttörőmozgalom és a DEMISZ az irányadó. A másik az OGYIP, az

Országos Gyermekek és Ifjúsági Parlament, ennek tagszervezetei szélesebb skálán helyezhetők el: vallási indíttatásúak éppúgy vannak közöttük, mint ifjú szocialisták. Aztán a 90-es évek második felében egy tisztán felekezeti csoport is létrejött, a FEIKO (Felekezetközi Ifjúsági Konferencia), melynek katolikus, református, evangélikus és zsidó tagszervezetei vannak. Ám mivel egyik nagyobb csoport sem tudott mindenkét tömöríteni, így a kormány maga hozott létre egy egyeztető fórumot, ez lett a GYIÉT, a Gyermekek és Ifjúsági Érdekegyeztető Tanács. Ezt a kormányzat részéről a Miniszterelnöki Hivatal alá tartozó Gyermekek és Ifjúsági Koordinációs Titkárság felügyeli Koncz István vezetésével, s nem az MKM Ifjúsági Főosztálya. A Tanácsba delegálhatnak képviselőket az ifjúsági szervezetek: MAGYIT, OGYIP, FEIKO, és az ifjúságot támogató szervezetek is.

Az egyház ifjúsági szervezetei, felekezeti csoportok

A Magyar Katolikus Püspöki Kar ifjúsági referense Balás Béla, kaposvári püspök. S a Püspöki Karon belül működik egy Ifjúsági Bizottság is, öt taggal. Ez az öt tag egyébként az öt nagy régió képviselője, ifjúsági vezetője is egyben. A központok Budapesten (Pákozdi István, Hegyi Balázs), Szegeden (Kondé Lajos), Szombathelyen (Horváth József), Pécsen (Petkó Tamás) és Egerben (Juhász Ferenc) működnek. Rajtuk kívül egyházmegyénként kineveztek egy vagy két ifjúsági felelőst is, akik nem függetlenített lelkipásztorok, hanem ügyes, az ifjú-

ság körében népszerű káplánok. Ezen túl két egyetemi városban, a fővárosban és Szegeden, függetlenített egyetemi lelkeszt is találunk. Mielőtt bárki azt hinné, hogy túl sokan foglalkoznak az ifjúsággal az egyházban, el kell mondani, hogy ezek a titulusok általában néhány embert takarnak. Ugyanaz az egyetemi lelkeszt, az egyházmegyei felelős és a régiófelelős is.

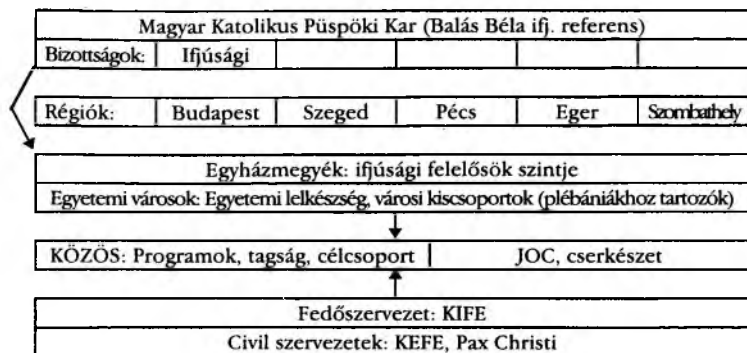
Az országot a Püspöki Kar 1993-ban osztotta fel régiókra, a Kismarosi Ifjúsági Találkozón, azzal a céllal, hogy megszervezzék az ifjúsági életet. Minden régió létrehozott egy Ifjúsági Irodát, esetleg lapot is kiadnak. Időközben azonban kiderült, hogy a régiók összetartása csak igen nyögvenyelősen működik, s jelentkezett egy irányzat, mely inkább a korosztályi (cserkészlet, egyetemi lelkesztés) és rétegpasztorációt (munkásfiatalok-JOC, KIOE, egyetemisták-KEFE) szorgalmazza a regionálissal szemben, vagy legalább a kettő kombinációjára törekszik. Persze a regionális elképzelés jobban beilleszthető az egyház struktúrájába, míg a másik irányzat nagy súlyt fektet a civil kezdeményezésekre. (Ráadásul a felekezeti civil-szervezetek csatlakozhatnak a nemzetközi szervezetekhez is, a KEFE például az IMCS-IYCS-hez.) 1994 decemberében létrejött ezen szervezeteknek egy fedőszervezete is, a KIFE: Katolikus Ifjúsági és Felnőttképzési Szövetség. Célja, hogy közös programokat, elsősorban továbbképzéseket szervezzen a hozzá csatlakozott egyesületek tagjainak.

Korábbi kísérlet volt a katolikus ifjúság összefogására a Blankenstein Miklós fémjelezte Katolikus Ifjúsági Mozgalom. „Az 1980-as évek elején még bújkálva szerveztünk nyári táborokat, szabadegyetemeket, s próbáltuk megfogalmazni, mit jelent a katolikus jelenlét a társadalomban.” - mondta Blankenstein, amikor a KIM-ről kérdeztük. „A rendszerváltás előtt két évvel Pozsgay Imre kezdeményezésére egy érdekvédelmi fórumot akartunk létrehozni. A katolikusok képviselőire engem kértek meg.” Ezután létrejött a MISZOT, a Magyar Ifjúsági Szervezetek Országos Tanácsa és a Katolikus Koordinációs Tanács. Ezek a szervezetek érdekvédelmi szinten

érintkeztek az állammal. Később sokan pártelköteleződést vállaltak, így a Koordinációs Tanács „szétment”, s a régiékből új névvel létrejött a KIM. Ez később nem tudott országos méretűvé válni, s mára belenyugodott, hogy nem több mint egy budapesti szervezet.

Az eddig sem egyszerű képet tovább bonyolítják a lelkeségi mozgalmak. Ezek egyrészt népszerűek a fiatalok körében, másrészt ezt a népszerűséget érzékelve ifjúsági csoportokat hoztak létre a mozgalmakon belül. A Focolare, a karizmatikusok, a KOLPING, a Regnum Marianum, a TAIZE pedig az eddig vázoltaktól eltérően tagolja a katolikus ifjúságot.

Egyházi struktúra

Izgalmas kérdés, hogy a szervezetek miként tudják finanszírozni működésüket? A legtöbben úgy nyilatkoztak, hogy elsősorban pályázatokból tartják fenn magukat, esetleg külföldi egyházi támogatásból. Néhány civil szervezet - taglétszámával arányos - költségvetési támogatásra is számíthat. A Magyar Katolikus Püspöki Kar pedig összesen évi két millió forintot szán az ifjúsági életre.

(am)

ANDOK MÓNIKA

A szerző 1995-ben végzett a József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. Jelenleg kommunikáció szakos hallgató. 1995-96-ban az egyetemi lap főszerkesztője volt, ma a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem lapját szerkeszti.

Katolikus ifjúsági sajtó: BRAVO?

Amikor Magyarországon járt a francia Bayard Kiadó gazdasági igazgatója, úgy nyilatkozott: elsősorban a fiatalok és az idősök számára tudnak sikeres lapokat készíteni. De vajon hol találtak receptet erre? Mert bár a katolikus újságírással, szükségességével, szabályaival számos pápai enciklika, zsinati dokumentum foglalkozik amúgy egészében (Inter mirifica, Communio et progressio, Aetatis novae), de ezek kevés gyakorlati támpontot adnak. Így a réteglapok készítése, írása teljesen a szerkesztők, a kiadó szája íze szerint történik - legalábbis Magyarországon.

Az idei év kiadványaiból *A Szív*, a *Zászlónk*, az *Igen* oldalait lapoztam át, s megnéztem az *Új ember* Ifjúsági rovatát is. A kép nem sok jóval bíztat. A felnőtteknek szóló lapoknál is kevés a profi katolikus újságíró, az ifjúsági lapoknál lámpással kell keresni. Mintha jószándékú magyartanárnők irogatnának szabadidejükben, akik sem a témára nem érzékenyek, sem a stílusra. Ráadásul döbbenetesen új sajtóműfajokat produkálnak. Aztán vannak profik, akik szívük szerint politikai újságírók lennének, de most ifjúsági lapot csinálnak. Ez baj, mert az ifjúsági újságírás teljesen más műfaj. Uram bocsá' Bodor Pál sem irogat az Ifjúsági Magazinba. Meglátszik az is, hogy minimális pénzből, kevés munkatárssal dolgoznak. Ketten - hárman írnak egy lapot, kevés bennük a kép, a tördelés unalmas és fantáziátlan. Talán a *Zászlónk* az üdítő kivétel.

A Szív

Az imaapostolság lapja havonta jelenik meg, 50 oldalon (49 forint). Elsősorban a nőket, az imádságos női lelket, és a gyerekeket szólítja meg. Világképe nagyon leegyszerűsített, semmiféle problémát nem jelenít meg. Politikailag teljesen független, bár az érintetlen jelző talán helyesebb lenne. A klasszikus sajtóműfajok közül csak az interjú képviselteti magát, a többi írás besorolhatatlan, leginkább élménybeszámoló vagy „vezércikknek” szánt prédikáció. A cikkek rövidek és igen jámborak. Rovatrendszere sem egészen átgondolt, az egyes rovatokhoz tartozó írások nem egymás mellett szerepelnek a lapban, hanem össze-vissza. A Szív rovatái: *Problémák és megoldások, Lelkiség, Röviden, Szentjánosbogár.*

A *Problémák és megoldások* rovatcím nem fedti pontosan a benne szereplő cikkeket. Bár vannak írások, melyek valóban létező problémákat tükröznek, de ezeket nem a megfelelő súlyukban mutatják be, ezért aztán választ, megoldást is könnyebben találnak, mint ahogy ez a valós életben történik. Persze lehet, hogy ez a naivitás helyénvaló, s belefér a lap profiljába. Pl.: Lelkipásztori segítőköt mutat be, mintha ezzel a paphiány maradéktalanul megoldható lenne. A rovat többi cikke még csak problémákat sem. Ha egyházi ember tollából származik az írás, akkor leginkább szentbeszédnek tűnik (ami ugye nem sajtóműfaj), témái: II. vatikáni zsinat, Tanuljunk imádkozni. Ebben a rovatban találjuk az új jezsuita tartományfőnök bemutatkozását is, nem túl mély. A rovat közli továbbá egy jezsuita atya börtönélményeit is, ami érdekes ugyan, de nem lehet tudni, hogy kinek szól.

A *Lelkiség* rovat minden hónapban közli a Szentatya imaszándékát, a missziós imaszándékot, a hazai imaszándékot és négy vasárnapra való gondolatokat. A cikkek mondatai igen rövidek, többnyire tömondatok, s néhol kevés a kohéziós erő. A szövegek illetően egyenetlensége talán abból adódik, hogy fordításokról van szó. Jellemzőek a retorikai kérdések, melyeket aztán szépen megválaszolnak: ez a módszer kissé szájbarágós. Úgyszintén a *Lelkiség* rovatban a Szentatya ima-

szándéka után a mondanivaló feldolgozását segítő 3-4 kérdést is találunk, ami erősíti a lap didaktikus jellegét. Sajnos néhány írás (melyeket gondolom a lelkes olvasók küldtek be) a középiskolai fogalmazások szintjén van mind tartalmilag, mind stilisztikailag. Viszonylag nagy hibák is előfordulnak. Pl.: Cím a 151. oldalon: Kenyeres pajtások az iskolában, cím a 159. oldalon: Ciszterci kenyeres pajtásaim.

Az *Innen-Onnan* rovat egyházi híreket közöl, s nagyon emlékeztet az Egyházfórum Folyamatok rovatára - tördelésében is.

A lapban teljesen különálló rész a *Szentjánosbogár*, melyet az is jelez, hogy mindig más színű papírra nyomtatják mint az anyalapot. A gazdag levelezés sejteti, hogy népszerű. Négy klubfoglalkozásra kínál anyagot az olvasóknak, amolyan hit-tanár-segítő kézikönyv stílusban. Lélek- és jellemépítő történeteket olvashatunk, s mindig kapcsolódnak hozzájuk feldolgozó kérdések is. Érdemes lenne úgy fűzni a lapot, hogy a Szentjánosbogár teljesen kiemelhető legyen belőle.

A B5-ös méretű újság cikkeit egy hasádba tördelik, s ettől úgy néz ki, mintha könyv lenne. Tipográfiaileg nem mozgalmas a szöveg, s ezt csak erősíti a címek alatt alkalmazott szürke raszter. A címek betűmérete kicsi, betűtípusa vaskos, s ráadásul kevés helyet hagynak a cím és a cikkek között. A Szívben megjelenő képek néhol illusztrálnak, de többnyire funkciótlanok. Nagy probléma a szkennelésnek, illetve maguknak a képeknek a rossz minősége, mely esztétikailag nagyon sokat ront a lapon. Különösen a jó minőségű címlappal kontrasztolva. Másrészt a belső képek és a szöveg között nem hagy elég helyet a tördelő, így a szöveg gyakran rácsúszik a képekre.

Igen

A havonta megjelenő lap „Fiatal, katolikus”-nak definiálja magát, ezt a réteget igyekszik megszólítani. A katolicizmus harcos, propagandisztikus képviselője. Legalább olyan elánnal nevel, mint Lezsák Sándor. Nagyon sok benne a vélemény-

műfaj. Sőt, a cikkekben kimondatik Az igazság, osztják az Észet. A szerzők az általuk felfedezett összefüggéseket mindig kommentálják, a saját szájuk íze szerint. Az olvasók azonban nem viselik el, hogy a lap rájuk erőltesse véleményét (ezt tükrözik a korábbi olvasói levelek is). Érdekes, hogy évek óta kritizálják az Igent - egyházi vezetők is -, mégis lepattan róla. Ezért gyakran elfordulnak tőle az olvasók. Nekem azt tanították: úgy kell írni, hogy az ember maga elé képzeletben az olvasót. Kíváncsi lennék, hogy az Igen munkatársai írás közben milyen olvasóközönségre gondolnak? Gondolnak-e egyáltalán valakire vagy maguknak írják a lapot?

A szövegek stilisztikailag jók, átgondoltak. Nem véletlen, hogy inkább tartalma, politikai elköteleződést sejtető írásai miatt bírálják. Bár kétségtelen, hogy az elmúlt években csökkent a politikussága, s jobbra tematikus számokat készítettek. Olyan témák köré szervezték az újságot mint határon túli magyarság, millecentenárius, hazugság.

Rovatszerkezet szempontjából jól tagolt az Igen. A címloldal *vezérCikke* talán a szerzőre, a lap alapítójára, Czákó Gáborra utal. A *Hit* rovat (tipográfiaiilag a H betű egy lépcsőre emlékeztet) és a *ConFFessio* lírai írásokat fed. A főtémához kapcsolódó cikkek az *Agytakarítás* rovatban kapnak helyet. Ez a rovatcím elég szerencsétlen, a szó asszociációs köre negatív. A *Históriában* történelem leckéket közölnek, a *LAT*-ban kritikákat. A legérdekesebb kritika számomra az volt, amelyben Szőnyi Szilárd a Magyar Narancsot a Sátán lapjának nevezte. Az egyház híreit olvashatjuk az *Egyháztáji* című rovatban.

A legszemélyesebb részt a lap hátsó oldalán található Szentképcsarnok című rejtvény, ahol egy-egy püspök karikatúráját közlik, s néhány sorban parabolisztikusan bemutatják. A megfejtők általában Czákó Gábor könyvét nyerik. Az Igen egyébként rendszeresen közli Czákó Vasárnapi Újságban elhangzó jegyzeteit. Az legprofibbnak az interjúk tűnnek, melyeket B. Petőfi Ágnes készít.

A tördelést mozgalmasnak szánják, de nem sikerül a dolog. Sőt, a tördelési zűrzavar helyenként - legalábbis a tapasztalat-

lan olvasó számára - már az olvashatóságot veszélyezteti (Agytakarítás rovat első oldalai). Nincs egyensúly a szöveg, a képek és a dekoratív rovatcímek között. Az összkép disszonáns. Helyenként a cikkek betűmérete is nagy. A lap címe, logója, az Igen egy oválisban olvasható úgy, hogy az Igen N-je kilóg az oválisból, s ez megint az olvashatóság ellen hat. Hiába értjük a szimbolikáját, nem szép, nem esztétikus.

Zászlónk

A Regnum Marianum lapja is havonta jelenik meg, s katolikus diáklapnak mondja magát (99 forint). A kamaszok lapja, s ért is a nyelvükön. Több levelezős rovata van, s ezek bőséges anyaga arra utal, hogy az olvasók és az újság között szoros a kapcsolat. A Zászlónk telibetalált egyfajta igényt. Szakmai színvonala megfelelő, műfajilag sokszínű, az írások tanítanak és informálnak.

A rovatrendszer is jó. Az első oldalakon a katolikus egyház katekizmusából közölnek részleteket (hát, ettől esetleg eltekinthetnének). Az „Éva” rovatban egy storyt és a hozzá kapcsolódó kérdéseket találjuk. Ez itt inkább helyénvaló, mint A Szívben. A „*Most rajtunk a sor*” beküldött verseket, rövid kis írásokat tartalmaz, meglepően jókat, s a versek sem ostobák. A Zászlónk legnagyobb rovata „*A hónap témája*”. Itt körbejárták például a politikát, a szegénységet, s mindig közölnek olvasói véleményeket is. A politikáról korrekt módon minden parlamenti pártból kérdeztek meg képviselőt. A „*Nota bene*” rovat latin mondásokat magyaráz, a „*Panteon*” érdekes évfordulókról ír. A fiatalok figyelmét ezzel a hagyományaikra irányítják, de mindezt érdekesen, színesen teszik. Van a lapban „*Filmlevél*” is - szerencsétlen rovatcím, Bölcs Istvántól kopírozottnak tűnik. Itt aktuálisabb filmekről kellene írni, nem évekkel ezelőtt vetítettekről. Általában is több aktualitás kellene a lapba. Jó kezdet, hogy szinte azonnal írtak a Nobel-díjas katolikus püspökről. Mivel a Zászlónk diáklap, így nem hiányzik belőle a humor és a rejtvény sem.

Az újság A4-es méretben jelenik meg, külső borítója igényes: merített lapon színes kép. A címlapfotó általában gyerekeket ábrázol, akiket be is mutatnak névvel, kedvenc időtöltésükkel együtt. Ezzel a néhány mondattal nagyon közel hozzák őket az olvasókhoz, nagyon személyessé teszik a kapcsolatot, de ez teljesen más mint a bulvárlapok személyeskedése. A fotók jók, a hétköznapiok szépségére világítanak rá. Kár, hogy a belső képek minősége sokkal rosszabb. A Zászlónkban oldalanként legalább két képet helyeznek el, ami a fiatal olvasóközönség miatt elengedhetetlen. Jó a tördelés is, bár a rovatcímek grafikai megoldása lehetne egységesebb.

Új ember

Katolikus hetilapunk 1995 április 23-án indította útjára ifjúsági rovatát, anélkül, hogy különösebben átgondolta volna, mit is akar ezzel. Fiatalokat megnyerni olvasóknak? Időseknek írni fiatalokról? A kérdést azóta se döntötte el. Jellemző, hogy az alig egy éves rovatnak egyetlen állandó egysége van: a *Sport*. Itt általában sporttörténeti érdekességeket olvashatunk. Váltakozva jelentkezik a *Kritika* és a *Könyvajánlat* rovat (sőt, néha ugyanazt a könyvet mutatják be pl.: Gál Péter - A New Age keresztény szemmel, de legalább a szerző különbözik). Folytatásokban közölték Rónay László főszerkesztő regényét, valamint néhány verset is. Bekerülnek néha léleképítő történetek, jegyzetként megírva, s gyakran mutatnak be kiállításokat. Az Ifjúság rovatba került egy negyed-oldalas fizetett hirdetés sorozat is a természetgyógyászatról. Mindez azt tükrözi, hogy a rovat nincs igazán kitalálva, nincs koncepciója.

Tördelése olyan, mint az Új emberé általában, csupán annyiban különbözik, hogy ezen az oldalon nincs kép, pedig ha valahová kéne, akkor ide biztosan.

PERSPEKTÍVA

Dévény István

Fiatalok között végzett lelkipásztori munka: a Salzburgban, 1989-ben tartott konferenciának ez volt a témaköre. Teológusok és a fiatalság lelkipásztori feladataival megbízott felnőttek adták elő gondolataikat és elképzeléseiket. A jelenlévő fiatalok az előadásokat követő beszélgetésekben és egy kérdőívre adott feleleteikben mondhatták el reményeiket és terveiket. A könyv – amelynek címe magyarul így adható vissza: „A fiatal nemzedék meg fogja változtatni az egyház arculatát.”

Az alcím rezignációról, közömbös beletörődésről szól, ebből kerestek kivezető utakat. A fiatalos kiütkeresés rövid, kétoldalas fejezetének címe „Kirchenvisionen” – egyházas látomások, vagy látomások az egyházzal. Alapjában véve nagyon szerény kívánságlista ez, ezért megdöbbenő: vágyódnak egy olyan egyházra, amelynek természetesen jelen kellene lennie, de érzésük szerint ez most hiánycikk.

– Legyen az egyház egy olyan sokszínű, tarka közösség, amelyet ha kívülállók meglátnak, ezt mondják: Szeretnénk mi is így élni.

– Egy olyan egyház az álom, amely elsősorban a gyengéket, az életben elbukottakat, a szegényeket fogadja be; olyan egyház, amelyben még a bűnösök is otthont találnak.

– Olyan legyen az egyház, ahol az egymáshoz való közeledés alapelve a nyílt dialógus, ahol az Istenbe vetett bizakodás fölöslegessé teszi, hogy az egyházi [vezetőség] kishitűen hatalmának mutogatása, tagjai ellen folytatott fegyelmi eljárások mögé meneküljön.

– Olyan egyház van szemem előtt, amelyben mindenkinek helye van, amelyben egész emberként – szelíd és agresszív tu-

lajdonságainkkal, istenhitünk kételyeivel, létünk minden mozzanatával együtt – jelen lehetünk.

– Szeretném, ha legalább az egyház megengedné, hogy álmainkat, elképzeléseinket valóra váltsuk.

– Tartozzon az egyház első programja közé az igazságosság és a béke szolgálata, de a teremtett világ értékeinek, kincseinek őrzése is.

– Álmom egy olyan egyház, amelyben nem kell félni, ha más véleménye van az embernek, amelyben rettegés nélkül lehet vitatkozni a követendő útról úgy, hogy vita közben testvérek vagyunk, sőt vita után is testvérek maradunk.

– Jó lenne, ha az egyház nem követné azt a társadalmat, amelyet kizárólag a teljesítmény érdekel, nem élne örökös tettvágyban, megszállott cselekvési kényszerben. Ha kicsit nyugodtabb lenne az atmoszféra, akkor több segítséget nyújtaná ahhoz, hogy rátaláljunk az élet forrására.

– Egy olyan papképzésről álmodom, amely a jelentkezőknek segítséget nyújt, hogy a szó igazi értelmében vett felnőtteké váljanak, hogy majdan az egyházközösség felnőtt – felelősséget vállaló – szolgálói legyenek.

– Azt kívánom, hogy az egyházban kivétel nélkül mindenkinek, a papoknak, munkatársaiknak, [teológiai] szakembereknek ne legyen nagyobb becsülete és méltósága, mint a hétköznapi embereinek, azoknak, akik a világ előtt „senkik”.

– Szeretnék közreműködni egy olyan egyház építésében, amelynek elsődleges gondja a rászorulóknak szolgálata, tehát az igazságosságért folytatott küzdelemben a szegények, a gyengék és a kiszolgáltatottak pártján áll.

Jugend verändert Kirche. Wege aus der Resignation.
Szerk. Albert Biesinger, Peter Braun. München, 1989.
160. o.)

* * *

A jezsuita páter, Roman Bleistein a müncheni filozófiai főiskolán tanít, régóta szaktekintélynek számít az ifjúság nevelésének – elsősorban vallásos nevelésének – kérdéskörében. Ezt a könyvét összefoglalónak szánta. Tapasztalatait azoktól a fiataloktól gyűjtötte, akik persze időközben – a publikáció óta eltelt tíz esztendőben – felnőttek lettek. Hány lelkipásztor szívlelte meg tanácsait, mennyi eredménnyel, mi lett azon fiatalok sorsa, akikről könyvében itt-ott szó van – nem lehet tudni.

Négy oldalt vesz csak igénybe a könyvhöz írt utószava, ezzel a kérdésként fogalmazott címmel: „Teljesen hiábavaló, ha felnőtt lesz az ember?” Bleistein itt egy hasonló – de állító, tehát kérdőjel nélküli – című könyvre figyel, ezzel vitatkozik, amelynek szkeptikus iránya nagyjából így adható vissza: Örüljön-e az ember annak, ha harmincéves lett?

Elég sokat vitázik a megelőző 240 oldalon is – a belenyugvókkal, reménytelenekkel, de a megalapozatlan optimistákkal, rózsaszínű fátyolba takarókkal is. Néhány fejezetcím: a fiatalok közt lábrakapó új romantikus hullám – a fiatal nemzedék szélsőséges értékítéletek között: a materiális értékektől elfordulók, az életet élvezni akarók – lázadó és tiltakozó fiatalság – a kritikára való túlzottan érzékeny és sértődött reagálás – ezoterikus vallásokba való menekülés – mai fiatalok követendő életpéldák, példaképek nélkül – növekvő munkanélküliség elsősorban a fiatalok között – a fiatalok politikai érdeklődése és ennek hiánya.

Néhány kérdéssel érdemes lenne részletesebben foglalkozni, de a diagnózisok és gyógyítási javaslatok gazdag tárából csupán egyetlen részt emelek ki. „Fiatalok az egyház és a világ között” feliratú fejezetben írja Bleistein: Nem lehet tagadni hogy a fiatalok jelentős része, amikor teheti, kivonul az egyházi – tehát intézményes – kereszténységből. Ezt, magyar viszonylatra alakítva így fogalmazhatnánk: a fiatalok jelentős része be sem vonul az egyházi, intézményes kereszténységbe. Ennek következménye az, hogy szinte elképesztő mértékben tudatlanok a hit kérdéseiben. Ilyen körülmények között az ál-

lamilag elismert egyházi ünnepek – karácsony, húsvét – az igazi vallásosságnak inkább kárára, mint hasznára vannak. [A Svájcban élő recenzens megjegyzése: a „katolikus kantonokban” Mindenszentek, vagy Szeplőtelen fogantatás ünnepe munkaszünetes nap. Ilyenkor tízezrek áramlanak a „protestáns kantonokba”, ahol nyitva vannak az üzletek. Évekkel ezelőtt panaszkodtak a luzerni kereskedők: december 8-án a városi üzlethálózat kb. 10 millió frankot veszít – ezt az összeget a Szeplőtelen Fogantatást „ünneplő” és Jézus születésének napjára „készülő” katolikus lakosság a zürichi üzletekben költi el.]

Ennél az ismert és megtapasztalt negatívumnál azonban érdekesebb a pozitívum: „A fiatalok másik igénye is jelentkezik: az élet értelmének kérdését sokan nagyon fontosnak tartják. A mai fiatalság érzékenyebben reagál a végső kérdésekre, mint a korábbi nemzedékek. Az emberiség korábban is az érlelődés éveiben tette fel világnézeti kérdéseit, ilyenkor akart tisztába jönni önmagával, az étellel, feladataival. Beszélgetések és naplójegyzetek tanúsítják, milyen nyugtalanul teltek el ezek a nehéz évek régebben is. Ezt az alapgondot ma két tényező súlyosbítja. Nagyon nagy káosszal találkozik a fiatal az értékvilágban. Ezt pluralizmusnak szokás nevezni, de ettől a szótól még nem lesz rend a zürzavarban. Hiányzik egy valamennyire megbízható tájékozódási pólus: mi ezeknek az értékeknek jelentése, jelentősége és rangfokozatok szerint lehet-e ezeket 'sorba' állítani. Egységes közvélemény nincs, az érdeklődő fiatal a legellentétesebb válaszokat hallja. Kiindulási problémája marad az a kérdés, hogy 'mihez tartsam magam?' válasz nélkül marad.”

„Ezt a válaszhiányt felerősíti az a tény, hogy beszűkült az élet értelmének és értékelésének horizontja. A lehetőségek határai szűkültek be. Itt elsősorban a külső veszélyeztetettség tudatát lehet említeni: a fiatalok is nap mint nap szembesülnek a fenyegetett környezet (a természet egyensúlyvesztésének) kérdésével, tudják azt is, hogy a társadalmi vagy nemzetközi béke sem olyan szilárd, hogy abszolút biztosra lehetne

menni. Ezeknél sokkal közvetlenebbül érzik azonban a munkanélküliség problémáját. Sokan vannak megfosztva attól a lehetőségtől, hogy megtervezzék a jövőt. Lehet ebben a perspektíva-hiányban értelmesnek, célrairányulónak tartani az életet?”

Ezt a – lényegében nem ismeretlen – diagnózist Bleistein egy érdekes megállapítással egészíti ki: „Teljesen megalapozatlan, üres remény volt a részünkről, ha azt hittük, hogy az élet értelmét izgatótan kereső fiatalok majd beáramlanak a hagyományos egyházakba, hiszen – meggyőződésünk szerint – ezek az egyházak hivatásszerűen az élet értelmét magyarázó nagyvállalatok, az értelemadás nagymesterei. Ez nem történt meg a múltban, nem történik a jelenben sem. Egy rész elvonnul a szektákhoz, egy nagyobb rész alternatív életformákkal kísérletezik. De ezek szoktak vonulni az egyházi napok vagy katolikus napok rendezvényeire is.”

Az eltérő utak felsorolásából természetesen hiányzik a kapitulálók, a kábítószerkehez menekülők, a teljes szkeptikusok – vagy éppen a tényekkel megbékülők serege. Az viszont, hogy Bleistein az egyházi napokat is a pótmegoldások közé sorolja, meglehetősen feltűnő. Ítélete így foglalható össze: elismerés illeti a szervezőket és résztvevőket, de bizonyos veszélyzónát nem lehet figyelmen kívül hagyni. Könnyen előfordulhat, hogy a fiatalok a hétköznapi gondjaitól, lakóhelyük egyházközösségének feladataitól menekülnek, keresik a harmonikus együttlétet, közösen énekelgetnek, elmélkednek, imádkoznak, beszélgetnek, eufórikus hangulatban vigasztalják magukat a mindennapok terheiért. Mindez pótmegoldási kísérlet is lehet.

A jelen idők nagy kihívása inkább abban állna, hogy kioldva a tekintélyi világból, a hagyomány és a szokás által rájuk erőszakolt világnézetből, egyénileg szembesüljenek a nagy kérdéssel: miben látják életük értelmét, s milyen úton akarnak járni, hogy életcéljukat megvalósítsák. Ez az egyéni felelősségvállalás azután indirekt módon tanúságtételt is jelent a még bizonytalankodók felé. Kisebb létszámú, de tudatos ke-

resztények többet jelentenek az egész emberi – nem csupán az egyházi – élet szempontjából (tehát a politikában, gazdaságban, szociális programok teljesítésében is), mint nagy segreg sodródó. Ez az embertípus ma sokkal jelentősebb, mint egy terelésre váró, másokkal együtt sodródó nyáj.

(Roman Bleistein, *Jugend sein heute. Situation und Perspektiven*. Würzburg, Echter, 1986. 245. o.)

* * *

Helmut Fend Zürich egyetemén a pedagógia és a pedagógiai pszichológia professzora. Könyvéhez fűzött bibliográfiai anyag – közel 300 cím – jelzi, hogy otthonos a társadalomtudományok világában is. Ezt különben könyve címe is jelzi: „A felnőtté érlelődés társadalomtörténete.” Természetesen inkább az érdekli, hogy milyen változások, eltolódások találhatók a 20. század végén, s milyen feladatok várnak ránk a következőben.

Az természetes, hogy a nyugati adottságokat ismeri és ismerteti. Ezeket át kellene fordítani „kelet-európai” körülményekre. Nem a könyv pusztá lefordításáról van tehát szó, hanem az itthoni – tehát magyar – gazdasági-társadalmi feltételek közé érkező fiatalok helyzetének ismeretéről és ismertetéséről. Helmut Fend könyvét különben egy teológiai főiskolai könyvtárban is megtaláltam – olyan állapotban, amely jelzi, hogy elég sokan forgatták már. Ezt azért említem – egyáltalán azért hozom szóba ezt a könyvet – mert a lelkipásztori munka sikerének egyik „titka” az, ha valóságos embereket tud célba venni. Társadalomanalitikai művek ebben kiváló segítséget tudnak nyújtani.

Fend alapos „nyugat-ismertetéséből” egyetlen gondolatot emelek ki, mert ez bizonyos szempontból a magyar világra is érvényes. A társadalom életrendje a második világháború után jelentősen kitágította a szabadság lehetőségeit a felnövekvő fiatalok előtt. Erősödött a magasabb iskolai végzettsé-

gűek aránya, egyúttal nagyon jelentős lett a szakképzettség értékszintje is. A fiatalok ilyen körülmények között egész korán kerülnek abba a helyzetbe, hogy szabadságukkal éljenek, korán kell felismerniük az érvényesülés versengési szellemét, fiatalon kell megtanulniuk a „versenyfutást” – mintha máris felnőttek lennének.

Ennek elkerülhetetlen negatív visszahatása is van. Elsőként kell említeni, hogy ezzel a kihívással a fiatal nemzedék nem jelentéktelen része túl van terhelve. Ennek szomorú jele a fokozódó rezignáció, fiatalkori pszichés zavarok, a kábítószerrekhez való menekülés és még sok minden más negatívum. Két módon – kétfajta ideológia alapján – lehet reagálni erre, állítja Helmut Fend.

A konzervatívok nagyon bizalmatlanul fogadják azt az elképzelést, hogy a fiatalokat racionálisan meg lehet győzni, szabadságuk használatára lehet nevelni őket addig a fokig, hogy felelősen – és életük számára termékenyen – vegyék kézbe saját sorsuk alakulását és alakítását. Ezt csak azok állítják – mondják –, akik nem ismerik a reális emberi természetet. Ennek a félreértésnek következménye, hogy túlterhelik a fiatalokat. Hitre, tájékoztató elvekre van szükségük, saját meglátásaikra csak ritkán hagyatkozhatnak. Tekintélyi szóval kell segítségükre sietni, mert döntési képességük nagyon korlátozott. Önállóságukra, saját felelősségükre való hivatkozással pedig annak a veszélynek tesszük ki őket, hogy egoisták és egocentrikusok lesznek.

A másik irányt „társadalomkritikai-emancipációs” ideológiának lehet nevezni. Ez a szellemiség egyértelműen az egyén, az individuum pártját fogja. A felvilágosodás alapelveire épít, a személyiséget akarja felszabadítani a gyámkodás alól. Az a célja, hogy az ember (a fiatal) mások vezetése és irányítása nélkül is használni tudja eszét. Hisz abban, hogy fel lehet emelni az embert az igazi emberség szintjére. Ez az emancipációs rész. Az viszont, hogy a társadalmat kritizálja, magától értetődő, mert azokat a körülményeket akarja megváltoztatni, amelyek a személyiség fejlődésének útjában állnak.

Helmut Fend kiértékelése: „Én inkább ehhez a második irányhoz tartozom, e könyvem alapján nyilvánvaló lehet. Azt azonban be kell vallanom, hogy minél közelebbi kapcsolatba kerültem a valósággal, a való élet borzalmaival, annál kevésbé tudtam kikerülni azt a következtetést, hogy egyesek (sokak?) deformálódhatnak és túlterheltté válnak. A szinte patológus önzési formáknak (egocentrizmusnak) ma sajnos sokkal nagyobb esélyei vannak, mint az elmúlt időszakokban. Ilyen körülmények között erősödhet a konzervatív kísértés: hajlunk arra, hogy a felelősséget hangsúlyozó, de nagyon bonyolult személyi önvalósításhoz, egyúttal a közös történelem felelős irányításához az erény, a tekintély és a vezetés-irányítás sokkal egyszerűbbnek tűnő elveit mégis segítségül hívjuk.”

„A szabadság és megkötöttség nagyon bonyolult egyensúlyával kapcsolatos egyéni megoldásom a következő: világosan kell látni, hogy a szabadság használatát évek során kell begyakorolni. A túlterheltség érzését csak az tudja elkerülni, aki egy életen át gyakorolja, hogy 'józan esze' szerint éljen, s felelősségtudatát is állandó ellenőrzés alatt tartja. Ha azt akarjuk, hogy az emberek – elsősorban a fiatalok – birtokba vegyék életüket, akkor szabad döntéseik felelős vállalására, eszük normális használatára fel kell őket készíteni.”

Ennél a kívánságnál azonban „elkerülhetetlenül beleütközünk azokba az előfeltételekbe – a társadalmi környezet megfelelő szerkezetébe –, amelyek nélkül az egyének felszabadításáról beszélni merő illúzió.” Miről van itt szó konkrétan? – kérdezi Fend, s a következő felsorolást adja:

– Meg kell teremteni az önálló gondolkodás kibontakozásának feltételeit: ne álljon gát az igazságot kereső értelem előtt, s az ész ne csúrt-csavart és manipulált információkhoz jusson hozzá.

– Meg kell teremteni az alapvető társadalmi szabadságot: a hatalom ne legyen egyetlen egyén vagy egyetlen csoport monopóliuma, megfelelő érvényesülési játéktér álljon mindenki

rendelkezésére, ne legyen strukturális egyenlőtlenség az egyes emberek között.

– Meg kell teremteni a szó igazi értelmében vett jogállamot, ahol a törvény mindenkit egyenlően véd (és egyenlően vádol), teljes a jogegyenlőség, s a társadalom élén állók tevékenységét is törvény és jog szabályozza.

– Ne álljon semmi azoknak útjában, akik képességeiket a szellemi világban (tudomány, művészet stb.) vagy a gazdasági életben akarják megvalósítani, kibontani.

Helmut Fend jól tudja, hogyha – szinte véletlenül – minden feltétel egyszerre teljesülne, akkor sem lehet tédenül várni a jövőt. Nincs olyan érték, amit az ember vagy az emberiség el ne veszíthetne. „Az a feladatunk ezért, hogy a felnövekvő fiatalságot tetteinkkel és érvelésünkkel mozgósítsuk: vegyék tudomásul, milyen társadalmi előfeltételeket kell biztosítaniuk ahhoz, hogy kibontakozásuk igazi táptalaját megteremthessék.”

Mindez evangéliumi reflexióba helyezve: a kereszténység ezredfordulós próbatétele, hogyan tudja az így gondolkodó fiatal nemzedék számára megteremteni azokat az előfeltételeket, amelyek alapján egyáltalán lehetőségessé válik, hogy értéknek tartsa hitét, világnézetét. Szabadon vállalkozó, szabadságot őrizni akaró, elkötelezettséget mégis vállaló fiatalságról van szó – ha az „alapadottságok” biztosítva vannak. Persze ehhez az emberi szabad döntés méltóságát legalább annyira kellene a hithirdetés egészében és az egyház vezetési stílusában értékelni, mint azt a „Dignitatis humanae” zsinati dokumentum tette a vallásszabadság kérdésében.

(Helmut Fend, *Sozialgeschichte des Aufwachsens. Bedingungen des Aufwachsens und Jugendgestalten im zwanzigsten Jahrhundert*. Frankfurt, Suhrkamp, 1988. 321. o.)

Helyesbítés

1996/2-3. Konzervativizmus számunk
90. oldalának utolsó mondata téves.

Helyesen:

A Vatikán a mai napig nem tagja az Európa Tanácsnak, pusztán megfigyelőjét küldi ki. Nem lehet a tagja, mert az emberi jogokra vonatkozó egyezményt nem írta alá - jelenlegi joggyakorlata alapján nem is írhatja alá.

Megjelent az ESÉLY 1996/5. száma

A tartalomból:

Robert Castel: A bér munka társadalma

Jacek Kochanowicz: Új szolidaritás?

Diósi Pál: A töltésen innen, a városon túl

Az ESÉLY kapható a nagyobb könyvesboltokban
Budapesten. Előfizethető a szerkesztőségben.

Címük: 1088 Budapest, Múzeum krt. 4/c. 169. szoba

ELTE Szoc.pol. Tanszék

Tel.: 266-98-33/2298 mellék

Előfizetés egy évre: 1.080.- Ft, egy szám ára: 180.- Ft

EXKLÚZÍV

HEGYI F. MIHÁLY

1966-ban született Vásárosnaményban. Budapesten teológiát, majd Bajorországban filozófiát tanult. A Szent László Szövetség (SZLSZ) néven ismert teológus-társaság alapító tagja, jelenleg több vidéki felsőoktatási intézményben tanít.

Teológia vagy amit akartok Az egyházi felsőoktatás költségvetési finanszírozásáról

Októberben látott napvilágot (l. Magyar Közlöny 1996/88. szám, 5250-52. o.) a felsőoktatási képzési normatívákról szóló, ezzel egyben a hatályos felsőoktatási törvény, valamint a mindenkorai költségvetési törvény végrehajtásáról intézkedő legújabb kormányrendelet [154/1996. (X.16.)]. E rendeletnek az egyházi felsőoktatási intézményekre vonatkozó két rövid kitétele egyes érintett intézmények munkatársaiban és vezetőiben nem kis riadalmat keltett. Még olyan hangokat is lehetett hallani, hogy „megvonták a teológiáktól az állami támogatást”. Ez a megfogalmazás persze erősen túloz, sőt elferdíti a valóságot. Ha viszont nem erről, akkor miről van szó valójában a kormányrendeletben, s vajon mi állhat a heves reakciók hátterében?

Az első kitételet mindjárt a rendelet általános rendelkezések között, az 1. § (2) bekezdésének b) pontjában olvashatjuk: „Nem terjed ki e rendelet hatálya ... az egyházi felsőoktatási

intézmények hitélettel összefüggő képzésére." Ez tehát annyit jelent, hogy a kormányrendeletben megállapított képzési normatívák az említett intézményekre nem lesznek érvényesek. A rendelet záró rendelkezései között, a 11. § (2) bekezdésében pedig ezt olvashatjuk: *„A nem állami felsőoktatási intézmények az 1996. szeptember 1-jéig felvett hallgatók után 1997. január 1-jétől, a költségvetési törvényben meghatározott mértékű – külön megbízásban rögzített – állami támogatásban részesülnek.”*

Nézzük először, hogy mely intézményekről van is pontosan szó egyik, illetve másik esetben. Az egyházi felsőoktatási intézményeket a felsőoktatási törvény, illetve általában a felsőoktatással foglalkozó hivatalos jogi nyelv a „nem állami felsőoktatási intézmények” közé sorolja. Ez az általános megjelölés vonatkozik az egyháziakon kívül a magán- és alapítványi intézményekre is. Konkrétan az egyházi felsőoktatási intézményekkel kapcsolatban ugyanez a nyelvhasználat egy további megkülönböztetéssel él, különbséget téve ezek „világi szakjai”, valamint „hitélettel összefüggő szakjai” között. Előbbi kategóriába tartoznak az általános felsőfokú szakemberképzéssel foglalkozó világi szakok (ez a magyar katolikus egyház viszonylatában jelenleg a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karát, Jog- és Államtudományi Karát, az esztergomi Vitéz János Katolikus Tanítóképző Főiskolát, valamint a Zsámbéki Katolikus Tanítóképző Főiskolát érinti). A „hitélettel összefüggő szakok” kategóriájába értendő – pontosabb meghatározás híján – minden más, azaz mindenekelőtt a kántor-, hitoktató-, hittanár-, diakónus-, lelkész- illetve papképzés¹ (érinti tehát a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Teológiai Karát és a vidéki hittudományi főiskolákat).

A felsőoktatási törvény a hitélettel összefüggő szakok támogatásáról a következőképpen nyilatkozik: *„Az egyházi egyetemek, főiskolák hitélettel összefüggő tárgyainak oktatásához az állam anyagilag hozzájárulhat. A hozzájárulás módjáról és mértékéről – valamennyi egyházi egyetemre és főiskolára*

egyaránt vonatkozó szempontrendszer alapján – az éves költségvetés keretében kell dönteni.” [Ftv., 1996. évi LXI. tv. alapján módosított 1993. évi LXXX. tv. 114. § (3)]. Itt tehát mindössze a támogatás lehetőségéről esik szó, míg ez a korábbi szövegek szerint kötelezettség volt.

Az 1996. december 31-ig érvényben lévő szabályozás mind az egyházi világi szakok, mind az egyházi hitéleti szakok számára 80 ezer Ft/év/fő normatív képzési támogatást biztosított (vö.: 8. sz. melléklet az 1995. évi CXXI. törvényhez), intézmény-fenntartási támogatást viszont egyikük számára sem. A jövőben ez az új felsőoktatási törvény szellemében – minisztériumi források szerint – úgy változhat, hogy a világi szakok a képzésre adott állami megbízás függvényében 100-500 ezer Ft/év/fő normatív képzési támogatásban, illetve az esetenként megállapított képzési támogatás összegének maximum 50 %-át kitevő intézmény-fenntartási támogatásban részesülhetnek majd. A novemberben megszavazott 1997. évi költségvetési törvény 34. § (1) bekezdésének d) pontja alapján azonban a képzési támogatás egyelőre egyöntetűen 80 ezer Ft/év/fő (tehát az állami intézményekben adható minimális támogatás 4/5-e) marad, intézmény-fenntartási támogatás pedig továbbra sem jár senkinek: *„a felsőoktatási közfeladatokat ellátó nem állami intézmények fenntartóit a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvényt módosító 1996. évi LXI. törvény 1996. szeptember 1-jei hatályba lépése előtt felvett nappali tagozatos hallgatók, valamint a hitéleti képzésben résztvevő nappali tagozatos felsőoktatási hallgatók képzéséhez 80.000 forint/fő/év állami hozzájárulás illeti meg, ...”*

A most érvénybe lépő szabályozás nem ad egyértelmű felhatalmazást sem a képzési, sem a létesítmény-fenntartási normatíváknak az egyházi felsőoktatási intézményekre való kiterjesztésére, sőt részben – a hitéleti szakok esetében – a normatív támogatási rendszer leépítése felé mutat. Ez a helyzet nem felel meg maradéktalanul a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi IV. törvény 19. § (1) bekezdésében foglaltaknak, miszerint: *„Az állam az*

egyházi jogi személy nevelési-oktatási, szociális és egészségügyi, sport, gyermek és ifjúságvédelmi intézményei működéséhez – külön törvény rendelkezései szerint – normatív módon meghatározott, a hasonló állami intézményekkel azonos mértékű költségvetési támogatást nyújt, illetőleg a támogatás az ilyen ellátásokra elkülönített pénzeszközökből történik.”

A jelen kormányrendelet közvetve arra utal, hogy a támogatás az egyházi hitéleti szakok esetében nem a normatív rendszer általános szabályai szerint történik majd. Hogy pontosan hogyan történik, s hogy történik-e egyáltalán, erre vonatkozó egyértelmű utalás a vonatkozó jogszabályok egyikében sincs. Az pedig, hogy a felsőoktatási törvény a nem állami, így az összes egyházi felsőoktatási intézmények finanszírozását eleve az éppen aktuális költségvetési törvény hatáskörébe rendeli, egyben azt is jelenti, hogy nincsenek olyan garanciák, amelyek ezen intézmények számára hosszú távú tervezést tennének lehetővé. Hiszen bármilyen is legyen a jelen szabályozás, elvileg bármelyik évben drasztikusan megváltozhat az új költségvetéstől függően.

Amikor a magyar jogrendszer éles határvonalat húz a „felsőoktatási közfeladatokat ellátó nem állami intézmények” és a „hitéleti képzés” között, utóbbiakat úgy kezeli, mintha azok nem igazán képeznék a felsőoktatás részét, az őket megalapozó teológia tudományát pedig úgy, mintha az nem tartozna az egyetemes emberi tudás kincsei közé. Ezzel olyan megosztottságot idézhet elő, amilyenre nemzetközi szinten is alig akad példa.

A finanszírozás jelenlegi modellje nyomán az egyházi felsőoktatásban Magyarországon sajátos kettősség alakulhat ki. Az ún. hitéleti szakok ebből a szempontból, de egyéb tekintetben – pl. az akkreditáció kérdésében – is élesen különválhatnak az ún. világi szakoktól. Ez a hasadás akár egyetlen intézményen belül is létrejöhet, ahol egymás mellett, sőt az oktatás szintjén szorosan összefonódva léteznek a két külön kezelt szakcsoportba sorolható képzési formák (gondoljunk itt

például egy bölcsész-hittanári szakpárosításra vagy a részben azonos tantárgyakra, épületekre, oktatói gárdára stb.). És még nem is beszéltünk az olyan kezdeményezésekről, ahol egyházi és állami felsőoktatási intézmények között alakultak máris gyümölcsöző együttműködési formák. Bizonyos egyházi létesítmények efféle elszigetelődése nemigen válik a közös munka javára. Létesítmény-fenntartási hozzájárulás híján egy nagyobb egyetemi társulás esetében lehetetlenné válhat, hogy az egyházi fél kivegye részét a közös intézményrendszer fenntartásából, ami óhatatlanul feszültségekhez vezet a társintézmények között.

E folyamatok mindenképpen gátolják a teológiának a magyar tudomány és felsőoktatás rendszerébe való beilleszkedését, sőt idővel a valódi integráció gátjaivá is válhatnak. Annak az integrációnak az akadályává, amelyre pedig a katolikus egyházi fakultásokra nézve irányadó egyházi dokumentumok kifejezetten buzdítanak: *„Az egyházi egyetemek és fakultások vezetői és professzorai gondoskodjanak arról, hogy az egyetem különböző fakultásai, amennyire a téma lehetővé teszi, kölcsönös segítséget nyújtsanak egymásnak, és kölcsönösen együttműködjenek más egyetemekkel és fakultásokkal, köztük olyanokkal is, amelyek nem egyháziak.”* [Codex Iuris Canonici, 820. kánon]; *„A fakultások közötti együttműködést egyazon egyetemen, régióban, illetve nagyobb területen belül egyaránt gondosan ápolni kell. Ez nagyon hasznos a tanárok tudományos munkásságának előmozdítása és a diákok hatékonyabb képzése szempontjából, valamint annak a beállítottságnak a kibontakoztatása végett, amit általában interdiszciplinaritásnak neveznek, és ami manapság egyre szükségesebbnek látszik; hasonlóképpen a fakultások közötti úgynevezett komplementaritás megteremtése végett; és általában a keresztény bölcsességnek az egész kultúrába való beleivódása végett.”* [Sapientia Christiana, 64. artikulus], hogy csak két jellemző szakaszt említsünk.

Arra, hogy az integráció nem jelent az intézmények életébe való külső beavatkozást, különösen pedig, hogy nem jelent az egyházi tanításba való beleszólást, törvényi garanciák vannak: „*A nem állami felsőoktatási intézmények a fenntartó által meghatározott alapító okirat keretei között feladataikat maguk határozzák meg.*” [Ftv, 7. § (7)]; és „*Az egyházi egyetemek, főiskolák és a teológiai karok, illetőleg szakok állami elismeréskor a hitélettel összefüggő tárgyak, ismeretek tartalma nem vizsgálható, ezek tekintetében a képesítési követelményeket az egyházi egyetemek és főiskolák a rájuk vonatkozó egyházi jogszabályok alapján határozzák meg.*” [Ftv, 114. § (1)]. Ilyen veszélyektől tehát felesleges tartani. Arról nem is beszélve, hogy az akkreditáció, azaz a létesítmény működési feltételeinek állami bizottság általi megmérése és az intézmény elismertetése a finanszírozás megoldásától függetlenül is kötelező minden, az országban felsőfokú képzést nyújtani kívánó intézményre.

Elgondolkodtató azonban, hogy az a szemlélet, amely a teológia oktatását az egyházak belügyének tekinti, hogyan viszonyul egy korábbról jól ismert felfogáshoz, amely a vallást általában is magánügynek tekintette. Még elgondolkodtatóbb, hogy a jelenlegi törvényalkotást részben jellemző tendencia hogyan találkozik össze az egyházi vezetők egy részének törekvéseivel. Ha tehát a bevezetőben említett hangok némelyike esetleg túloz is, a magyar teológia-oktatás, illetve általában az egyházi felsőoktatás jövőjét szívükön viselők aggodalmi mindenképpen megalapozottnak tűnnek.

SZEMLE

A „Renovatio” című folyóirat kiadója Németország katolikus akadémikusainak szövetsége. Gottfried Leder ennek a szövetségnek tagja, a

Hildesheimi egyetemen volt a politikai tudományok professzora. Tanulmányában egyetlen szándék vezérli: szeretné, ha az egyházi „fönt” és a „lent” között legalább a párbeszéd lehetősége megteremtődne. Írását nem fordítom, hanem – néhányszor szószerinti pontossággal – ismertetem.

Elég sokáig tartott, amíg az egyház hivatalos állásfoglalásában a demokratikus államszervezet értékelése megszületett. A francia forradalom óta élt az eleven gyanú, hogy a polgári szabadság és egyenlőség hívei harcosan vallás- és egyházellenesek. A megbékélés persze nem jelenti azt, hogy teljesen feszültségmentes a két szervezet kapcsolata, de a lényeges akadályok (egymás kölcsönös megvetése és elítélése) eltűntek az útból.

Sokan sokkal égetőbbnek érzik a másik kérdést, nevezetesen, hogy miként lehetne az egyházon belül is nagyobb érvényre juttatni a demokratikus alapelveket. Ezt különös módon felerősítette az Ausztriában, Németországban és Svájcban indított „Kirchenvolksbegehren”. Ezt azért érdemes itt először németül említeni, mert jelentése – és elsődleges szándéka – nem egyház-nép-szavazás, hanem egyház-nép-kívánságok! Ezt különben hasonló tervvel évekkel megelőzte a német katolikusok központi bizottsága által összeállított „Dialog-Papier”, jegyzék arról, amiről párbeszédet szeretnénk folytatni.

Gottfried Leder:
EGYHÁZ ÉS DEMOKRÁCIA

Mindkét „papírnak” [tehát nem konkrét lépésnek vagy szervezkedésnek!] ismertetőjegyei: az egyház tagjai tesznek fel kérdéseket és terjesztik elő kívánságaikat – az egyház jövőjéért érzett gond élteti őket – elsősorban abban a kérdéskörben, amelyet röviden így jellemezhetünk: egyház és demokrácia.

Sajnos igazi dialógusra ebben a kérdéskörben még nem került sor. Hogy ez egyáltalán sikerüljön, ezt a célt szolgálják az alábbi megjegyzések. Itt egyszerűen a párbeszéd előfeltételeiről lesz szó. Nem az útban álló akadályok eltávolításáról tehát (ez illúzió lenne, hanem egyszerűen arról, hogy miként lehetne kikerülni a „kívánságokat nyilvánítók” és a „kívánságokat elutasítók” kölcsönös félreértésének zsákutcájából. Ha ez nincs tisztázva, könnyen – és fölöslegesen – mérgesebbé válhat a helyzet, s ez senkinek sem használ.

(1.) Minden teológus, s alapjában véve minden hívő tudja, hogy az a szó, hogy „egyház”, rendkívül sokrétegű valóságot takar. A Lumen Gentium zsinati dokumentum a tradíció bőségéből – és a megnevezések sokaságából – merít, amikor ezt a valóságot le akarja írni (test, élő fa, nép, közösség, szervezet...). Csak úgy „általában” nem lehet beszélni az egyházról, akármilyen kívánságlistát állít is össze valaki – vagy éppen szegül szembe a kívánságokkal. Jónéhány valóságeleme – pl. Krisztus misztikus teste – eleve elutasít magától mindenfajta „demokratizálási” kísérletet. Ugyanakkor az „Isten népe” fogalom minden modern államelmélet nélkül is az egyenlőséget hirdeti és feltételezi.

(2.) Tartalmi teljességében azt a politikai fogalmat is nehéz meghatározni hogy „demokrácia”, minden tulajdonságát kimerítően felsorolni még kevésbé lehet. Az a tény, hogy totalitárius rendszerek is hajlandók voltak magukat demokratikusnak nevezni (pl. a kommunista diktatúrában a Német Demokratikus Köztársaság) jelzi, hogy kissé törekeny és bizonytalan talajon járunk, amikor lényegi definícióra törekszünk.

(3.) Bármilyen formában is közeledünk tehát ahhoz a problémához, hogy „egyház és demokrácia”, első lépésként tiszt-

tázni kell, hogy itt, ebben az összefüggésben az egyház melyik dimenziójáról van szó. De tisztázni kell azt is, hogy a többértelművé vált demokrácia-fogalom milyen lényegi ismertetőjegyeit tartják jelentősnek az egyház számára a kívánságlista fogalmazói és aláírói.

(4.) Az viszont tény, hogy a keresztény hitét élni akaró állampolgár két „népnek” tagja. Ideális az, ha kétfajta „népisége” között nincs feszültség: nyugodtan lehet hívő és német, vagy osztrák (vagy magyar). Arra azonban gondolni kell, hogy a kétfajta „hovatartozás” átélésében a különbségek és eltérések a szükséges és elkerülhetetlen szintjén maradjanak. Ebből a szempontból könnyebb volt az érzelmi-akarati-gondolati elhelyezkedés a múlt monarchikus rendszereiben: az állam struktúrája lényegében megfelelt az egyház szerkezetének. Most viszont a valamennyire normálisan működő demokráciában úton-útfélen kikérik (vagy legalább kikérhetik) a polgárok véleményét és akaratát, s ha az egyházban soha, sőt meg is feddik esetleges lépéseiért, akkor a különbség túlságosan nagy. Nem szabad ennyire megterhelni a híveket – kivéve, ha a „kívánságra” adott feleletet igazi (egyértelmű hitforrásokra támaszkodó) argumentáció kíséri, nem pusztá akaratnyilvánítás, hogy „ennek így kell lennie, ezen nem lehet változtatni”.

(5.) Nem lehet igazolni, hogy csak a demokrácia az egyetlen jogos közösségi életforma, nem lehet bizonyítani, hogy a társadalmi rend őrzésére – a közösség vezetésére – kizárólag a „nép választása” ad jogot. A jónéhány országban már évszázados múltra tekintő demokratikus berendezkedés miatt mégis elkerülhetetlenül szükséges, hogy a „nem demokratikus” szervezet egyértelműen igazolja, miért nem az. S minél többször fordul elő, hogy a közösség tagjai értetlenül fogják a vezetőségtől érkező rendelkezéseket, annál „kötelezőbbé” válik a bizonyítás.

(6.) Nem lehet tagadni, hogy a szervezett formájában megjelenő egyház kétezer esztendő folyamán változásoknak is hordozója volt. A ma működő kormányzati rendszernek tehát fejlődéstörténete van. Nem akadákoskodás ezért a

„kívánságlistával” jelentkezők részéről, ha fölteszik a kérdést: az egyház konkrét életműködésének néhány részletében nem érvényesülhetne-e több demokratikus elem.

Ebben az összefüggésben érdemes még a Herder-Korrespondenz (Wien), 1994 augusztusi számában megjelent egyik rövid írására figyelni, amelynek ez a címe: „Mennyire fontosak az egyházban a másodlagos fontosságú dolgok?” Azok, akik mindent szeretnének érintetlenül hagyni, hirdetik: „állandóan a papi cölibátusról, a nők egyházi helyzetéről, a centralista egyházvezetésről, a születésszabályozásról... van szó, mintha ez lenne a lényeg. Az egyház feladata az, hogy a jó hírt közölje, ne keringjen már örökké saját maga körül.”

Ez valóban sajnálatos. „Az viszont, hogy ilyen, nem központi jelentőségű kérdések a közvélemény érdeklődésének középpontjába kerültek, nem csak azokon múlik, akik reformra törekszenek, hanem azokon is, akik reformról nem is hajlandók beszélni. Különben is nehéz pontosan meghúzni a határvonalat a lényeges és kevésbé lényeges között egy olyan egyházban, amely szervezetének egy részét kapta ugyan, de jónéhány elemét történelmi esetlegességeknek köszönheti – de ezekhez is mint lényegi tulajdonságokhoz ragaszkodik.”

Az biztos, hogy ezek a „másodlagosnak” nevezett ügyek nagyon sok hívőnek – s esetleg a hithez közeledni akaróknak – okoznak nehézséget. Norbert Mette, paderborni pasztorálteológus szerint ezek „taposóaknák”: a hithez vezető útra kerültek, s a „robbanásveszély” miatt sokan kikerülnek – nem csak az aknát, hanem az egyházat is. „Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy nagyon komolyan kell venni azokat a kérdéseket, amelyeket olyan könnyen neveztek kevésbé lényegesnek.”

(Gottfried Leder, Zum Verhältnis von Kirche und Demokratie. Voraussetzungen für das Gelingen einer notwendigen Diskussion. In: Renovatio (Bonn), 1996. szeptember.)

Újabb könyv jelent meg a békepapokról, szerzője Orbán Gyula, aki ugyan Erdélyben született (Magyarzsombor, 1941.), de már 1956 november óta Hollandiában él, és történészként tevékenykedik.

**Orbán Gyula:
Friedensbewegung
Katholischer Priester
in Ungarn**

Orbán Gyulának így – a többi emigráns szerzőhöz hasonlóan – műve írásakor nem okozott gondot olyan intézményekbe eljutni, és ott kutatómunkát végezni, mint a Szabad Európa Rádió Archívuma, a Löweni Egyetem Közép-európai Kutatóintézete, a bécsi Magyar Egyházzociológiai Intézet Archívuma, a Svájci Kelet-európai Intézet. Orbán Gyula becsületesen átnézte a témával kapcsolatos könyveket, folyóiratokat, újságokat és iratanyagot. Ennek eredménye, hogy szépen be tudja ágyazni a magyar egyháztörténetet a kelet-európai viszonyokba, és a világtörténelmi folyamatokba. Hogy olyan kérdésekre is megpróbál választ adni, mint: Milyen volt a Szovjetunió szerepe a papi békemozgalom létrejöttében, és irányvonalának meghatározásában? Hogyan viszonyult a Vatikán a papi békemozgalomhoz? Milyen szerepet játszott a papi békemozgalom a többi kelet-európai államban, és milyen volt egymáshoz való viszonyuk?

De a magyarországi rendszerváltás eredményeként, Orbán Gyula elkerülhette az emigráns szerzők munkáinak alaphibáját, az egyoldalúságot is. Neki már lehetővé vált a magyarországi archívumokban való kutatás, sőt ebben lelkes segítője akadt felesége személyében, aki – mint a szerző előszavában megemlíti – minden útjára elkísérte. A rendszerváltásnak köszönhetően Orbán Gyula bejuthatott a Politikatörténeti (korábban Párttörténeti) Intézet Archívumába is. Az itteni kutatásai képezik könyvének fő bázisanyagát. Ennek tudható be az is, hogy reális és részletes képet tud festeni a párt, a pártállam és a katolikus papi békemozgalom kapcsolatáról. Természetesen Orbán Gyulának lehetősége volt belépni az egyházi archívumokba, levéltárakba is. Ezt a lehetőséget rész-

ben ki is használta (Győri Püspöki Levéltár, Esztergomi Prímási Levéltár). Fölhasználta a magyarországi egyházi (Szántó Konrád) és világi (Gergely Jenő) szerzők munkáit is, és kiegészítette a külföldi intézményekben gyakran hiányos újság és folyóiratanyagot is.

E széleskörű forrásanyag felhasználásával, Orbán Gyula könyve sokkal több mint a katolikus papi békemozgalom története.

Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy művében a magyarországi katolikus egyház 1945-56 közötti történetét olvashatjuk, melyet a korábbi időszak vázlatos bemutatásával jól meg is alapoz. Az alapos, friss kutatás eredménye, hogy a mű sok olyan új információt közöl, melyek a pártállam idején született munkákból hiányoznak.

A szerző szemléletmódja mentes az előítéletektől, egyoldalúságoktól, megbélyegzésektől. Az egyházi vezetők (Mindszenty–Czapik) gyakran eltérő nézeteit, cselekedeteit objektíven, mértéktartóan mutatja be. Ugyanez vonatkozik a papi békemozgalom vezetőire (Beresztóczy–Horváth) is, akiknél a cselekedetek mozgatórugóit is igyekszik megfejtetni.

A fentieknek köszönhető, hogy Orbán Gyulának értékes, időtálló munkát sikerült létrehozni.

Nem szabad azonban elhallgatni a mű hiányosságait sem. Amikor az előbbieken pozitívként említettük, hogy a munka többet tartalmaz mint amit a cím takar, szólni kell arról is, hogy ugyanakkor kevesebb is annál.

A szó szorosabb értelmében vett katolikus papi békemozgalomról, a Katolikus Papok Országos Békebizottságának szervezeti fölépítéséről, országos (országos választmány, titkárság) és megyei szerveiről (megyei választmány) szinte semmit sem hallunk. Ugyancsak hiányzik a katolikus békeszervek működési területeinek elemzése: választmányi ülések, tájékoztató előadások, koronák, valamint az itt szereplő békemozgalmi témák tartalmi elemzése. Föltétlenül szólni kellett volna arról, hogy a békepapok, sőt a papság egésze, az államhatalom nyomására, miképpen vett részt a szocializ-

mus építését segítő olyan konkrét lépésekben, mint a mezőgazdasági munka végzésére, begyűjtésre ösztönzés, termelőszövetkezetek szervezése, békekölcsön jegyzése és jegyeztetése stb. Ezek kihagyásának magyarázata valószínűleg abban rejlik, hogy Orbán Gyula az ÁEH iratanyagának csak az egészen csekély töredékéhez jutott hozzá. (Erről művében említést is tesz.) A megyei hivatalokban lévő iratanyag átnézése pedig egyáltalán nem állt módjában.

A katolikus papi békemozgalom történetéről *Békepapok* címmel korábban megjelent könyv első része pedig főleg ezekre a kérdésekre összpontosít. A két könyv így főleg nem átfedi, hanem jól kiegészíti egymást.

Orbán Gyula könyve német nyelven, Friedensbewegung Katholischer Priester in Ungarn, 1950–1956 címmel jelent meg, a Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség (METEM) kiadásában, a METEM könyvek 12. köteteként, 384. oldal terjedelemben.

Reméljük, az olvasók szélesebb köre számára rövidesen magyar nyelven is hozzáférhetővé válik.

Dr. Pál József,

Somorjai Ádám, a könyvszerkesztésben is szorgos bencés történész-morálteológus válogatott tanulmányait szerencsésen titulálta „kutatóárkok-

**Somorjai Ádám:
Kutatóárkok**

nak”— szemben a tudományos, politikai és sokszor egyházi életben is tapasztalható lövészárkokkal. A kis kötet a szerző olyan, korábban másutt már publikált ill. előadott, kisebb munkáit tartalmazza, melyek a magyar történelem, kultúra és teológia jelen helyzetét és jövője esélyeit latolgatják.

Anélkül, hogy az értékes dolgozatokat részletesen ismertetném, a kötet végén található írásra szeretném külön is felhívni a leendő olvasók figyelmét. Somorjai a magyar nyelvű teológiai kutatás helyzetéről gondolkodik ebben a tanulmányá-

ban. Kifejti, hogy a magyar nyelvre szűkülés tudományos gettó-helyzetet teremthet, a II. vatikáni zsinat által szorgalmazott anyanyelviség azonban, a magyar teológia művelőit és a magyar teológiáért felelős személyeket és intézményeket, felelősséggel ruházza fel. Szükséges, hogy a magyar teológiai munka feltételeit megteremtsék: a teológusok legyenek kiművelt emberfők, publikáljanak és merjenek érdemi vitába bocsátkozni egymással. Ennek érdekében tisztázandó számos terminológiai, helyesírási kérdés, és biztosítandó legalább a minimális intézmények hálózata.

Csak egyetérthetünk a jeles szerzővel — aki megbecsülendő és irigylésre méltó szorgalommal teszi, amit követel —, amikor írását azzal a megállapítással zárja: „Amennyiben azonban arra a következtetésre jutnánk döntéshozói szinten, hogy mindez fölösleges, akkor a magyar nyelvű teologizálás feltételeivel együtt maga a magyar nyelvű kultúrában való katolikus (adott esetben keresztény) jelenlét is elcsökevényesedhet, és rövidebb-hosszabb távon átadjuk a teret más, nem keresztény világnézeteknek, illetve nem magyar kultúrkörből érkező misszionáriusoknak.” (mta)

(Somorjai Ádám, *Kutatóárkok. Válogatott tanulmányok 1988-1995*, Püski Budapest 1996. 158 pp. 480 Ft.)

Lapzártakor kapta szerkesztőségünk Nyíri Tamás, *A keresztény ember küldetése a világban* c. először 1968-ban megjelent kötetének harma-

dik kiadását. E kötet az első kiadáskor még friss, ám ma is rendkívül aktuális II. vatikáni zsinati szemlélet alapján álló teológiai, lelkipásztori és lelkeségi írásokat tartalmaz. A mai magyar értelmiségi diskusszióból és modern keresztény-egyházi útkeresésből fájón hiányzó szerző könyve alapvető kérdésekkel foglalkozik, melyekre minden kor megadja a maga válaszait. A keresztény lét értelme, a tudomány és az egyház

**Nyíri Tamás:
A keresztény ember
küldetése a világban**

kapcsolata, az egyház lehetséges és szükséges változásai, stb. olyan témák, melyekről nem fogalmazhatók meg és nem is fogadhatók el „végső válaszok”. Az önmagával, hitével és a világgal érdemi párbeszédben álló keresztény ember folyamatosan érleli magában válaszait, miközben váltig nyitott arra, hogy Isten válaszát halló fülekkel befogadhassa. Ehhez az életprogram ívű kereséshez ad Nyíri igényes esztétikával szerkesztett könyve biztató támpontokat. A kötetet Neubauer Irén, a Nyíri örökség hűséges gondozója látta el utószavával. (mta)

(Akadémiai Kiadó, Budapest 1996)

Úgy tűnik Lukács evangéliuma iránti érdeklődés fokozódik Magyarországon, hiszen az elmúlt évben (1995-ben) jelent meg **Kocsis**

**Spinetoli:
Lukács
kommentár**

Imre, Lukács kommentárja után újabb vaskos kötet (770 old.) jelent meg a magyar könyvpiacra. Korábban csak **A. Ströger** Eisenstadt (1975) és a református **Dr. Varga Zsigmond** (Debrecen 1974) adott ki magyarázatot erről az evangéliumról. Felvetődik a kérdés, vajon nem túlzás-e egymás után vetélkedni ennek az evangéliumnak a magyarázatával. Választ vehetünk rá Kocsis Imre kommentárjából is, aki azt írja bevezetőjében *"a legkedveltebb szentírási könyvek közé tartozik"* az evangélium, illetve, hogy az utóbbi időben a figyelem *"arra a teológiára irányul, amely a harmadik evangélium sajátja"*. Úgy tűnik ez a teológia ragadta meg a fordítót **Turay Alfréd**ot is, hiszen fordítói előszavában mint legfontosabb irányelvét a II. vatikáni zsinat, Dei Verbum konstitúció 12 pontját idézi *"Isten a szentírásban emberek által, emberi módon beszélt."* A kapucinus szerzetes **O. Spinetoli**, aki nem csak a rend afrikai misszióját indította el, hanem az olasz biblikusok legismertebb alakja, szenvedélyesen kutatja a zsinat

előírásainak megfelelőnek, hogy "*mit is akartak mondani a szent írók*", jelesül Lukács a többféle műfajú történeti szövegeiben.

A szerző akinek remek tolmácsolója akadt a fordító személyében, nem csak a saját nézeteit adja elő, hanem lábjegyzeteiben közli az evangéliummal foglalkozó irodalmat is, amelyet, mint azt személyes megjegyzéseiből bárki ellenőrizhet, alaposan ismer, és ellentétben az első olyan magyar kommentárt olvashatunk, amely szerzetesi alázattal fontosnak tartja minden problémánál közölni milyen szakirodalom befolyásolta nézeteit. Ennek eredményeként az olvasó nemcsak egy interpretációt ismerhet meg, hanem az interpretáció vitáiról is értesül. Ezt az eddig megjelent szerzők csak nagyon summásan, vagy egyáltalán nem írták le és nem dokumentálták.

Erre a dokumentációra szüksége is van, hiszen amikor a bibliai szüzesség elképzelését be kell mutatnia Mária kapcsán, a türelmes olvasót be kell vezetnie ennek a koncepciónak a bibliai értelmébe. Aki tehát nem tanulmányozza figyelmesen a szerző megjegyzéseit, könnyen félreérti az olvasó előítéleteit, gyakorta sokkoló finom distinkcióit.

Az isteni nemzésről írott összehasonlító megjegyzései a Biblián kívüli irodalomról sokszor fárasztó olvasmányoknak bizonyulnak, de megéri a fáradságot mindannak, aki nem csak nyomtatásban akarja olvasni eddig vallott előítéleteit, hanem hajlandó együtt gondolkodni a szerzővel.

Mindezek alapján úgy vélhetjük, hogy a szerző előítéleteket megkérdőjelező magyarázatot írt, és nem igazán érdeklí a spiritualitás. De aki elolvassa az "*ezt cselekedjétek az én emlékezetemre*" szavakhoz fűzött biblikus elmélkedéssé duzzadt kis kitérőt (668-671 old.) az megérti, hogy itt egy igen mély hitű és distingváltan gondolkodó szerzetes elmélyült tudományos munkájával találkozott magyar nyelven.

A magyar biblikum és teológia még nem igazán nézett szembe a történetiség kérdésével, viszont ennek a kommentárnak az olvasója ezt kényszerül megtenni. A szerző gondo-

latait talán a feltámadásról írott néhány mondatával szemléltethetjük legjobban: "A feltámadott a történelemből a történelem feletti világba lép. Pál "újjászültésnek" "újjáéledésnek" és "megigazulásnak" nevezi a feltámadást, János pedig "megdicsőülésnek". A feltámadás az Újszövetség központi üzeneteként Krisztus és a keresztény ember életének alapvető eseménye, vagyis a szó szoros értelmében vett hűvétja". A pusztulás világából a dicsőség világába való átmenetet jelzi."

B.Gy.

Ortensio da Spinetoli: Lukács, a szegénység evangéliuma

FOLYAMATOK

✓ **Ifjúsági találkozó Nagymaroson.** Több ezren vettek részt a keresztény fiatalok Nagymaroson megtartott országos találkozásán, október 5-én. Az első alkalommal 25 évvel ezelőtt megrendezett esemény ez évi programja a millicentenárium jegyében zajlott. Templ József nagyváradi megyéspüspök az újraevangelizáció fontosságáról beszélt, Balás Béla kaposvári megyéspüspök a korábbi találkozók krónikáját elevenítette fel. Keszthelyi Ferenc váci megyéspüspök pedig felolvasta II. János Pál pápa üzenetét. (MTI) ■

✓ **Befejeződött az egri zsinat:** A szakképzett világiak tehermentesíthetnének. Az október hatodikán kezdődött és a múlt héten véget ért egri főegyház-megyei zsinat által elfogadott dokumentum, amely az elkövetkezendő időszakra meghatározza az evangelizációs és a lelkipásztori munkát, egy szerencsétlen évszázad után közelebb visz bennünket az új

magyar évezredet érintő megújuláshoz – hangoztatta Seregély István egri érsek, a Magyar Püspöki Kar elnöke a zsinat munkájának befejezését követően.

A fele részt papokból, egyházi tisztségviselőkből, illetve fele részt világiakból álló zsinati testület javaslatai szerint a lelkipásztorok hiánya miatt a jövőben mindinkább be kell vonni a liturgiába és a hitoktatásba a világiakat is. Annál is inkább, mert a Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megyékre, valamint Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyék egy részének területére kiterjedő főegyházmegyében, amelyben mintegy 600 ezer megkeresztelt katolikus él, kevesebb mint 200 pap teljesít szolgálatot, miközben az lenne az ideális, ha ezer hívőre jutna egy lelkipásztor. Háromszáz-tizenhárom plébánia közül 145 a betöltetlen, és súlyosbítja a helyzetet, hogy a papok többsége elmúlt 50 esztendő. A zsinati határozat ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy a hívek jönnek tartják, ha a katoli-

kus intézményeket szakképzett világiak vezetik, hiszen a pap-ság tehermentesítése lehetővé teszi a lelkipásztori munka színvonalának emelését. Leszögezik azt is, hogy az igehirdetések stílusa és formája, gyakran unalmas a fiatalok számára, ezért ezen a hatékony evangelizációs munka érdekében változtatni kell. ■

✓ **Hat év alatt 150 új katolikus templom.** A leginkább megbízhatónak tartott becslés szerint 3600 katolikus templom van az országban, ebből 150 a rendszerváltás, azaz 1990 után épült. Elsősorban a volt szocialista iparvárosokban kellett pótolni a hányt.

A reformátusok naprakész statisztikát vezetnek: a zsinati iroda tájékoztatása alapján 1445 református templom működik az országban. Az evangélikus templomok száma mintegy félezer. A zsinagógák közül napjainkban 43 tölti be eredeti funkcióját.

A baptista egyház 150, a H. N. Adventista Egyház 80-90 saját tulajdonú templomot és imaházat tart fenn. A bolgár, magyar, a román és a szerb ortodox egyházak összesen mintegy 50 templomot működtet-

nek, az unitáriusok 12-t. A nazarénusok nem építenek templomot, a vallási rendezvényeiket 30-32 imaházukban tartják. Jehova tanúi sem templomnak, hanem Királyság-teremnek nevezik a hívek összejöveteli helyét. Jelenleg 48 ilyen terem található az országban. A Hit Gyülekezete 16, kizárólag istentiszteleti és hitéleti célokra szolgáló épülettel rendelkezik.

A Miniszterelnöki Hivatal egyházi kapcsolatok titkárságának legújabb kiadványa 61 egyházként bejegyzett vallási szervezetet regisztrál. Az iménti felsorolás tehát csak megközelítőleg ad pontos képet, de az bizonyosra vehető, hogy a templomok - zsinagógák, imaházak, Királyság-termek - száma meghaladja a hatezret. Ez azt jelenti, hogy a mintegy 3200 magyarországi településen átlagosan csaknem két templom található.

Ennek ellenére - főként a protestáns egyházak körében - gondot okoz, hogy a híveknek az adott településen nincs istentiszteleti helyük. Így a felekezetek rendszeresen „kisegítik” a testvéregyházakat, vagyis több-kevesebb rendszerességgel átengedik a templommal nem rendelkező közösségnek az épületet. Az együtt-

működés esetenként még ennél is szorosabb, a reformátusok és az evangélikusok például már építettek közös templomot. (Nsz) ■

✓ **Egyházi elutasítás az átfelülvizsgálatra.** Az szeptember 1-jén egy százalékról való lemondás lehetősége is szóba került a történelmi egyházak és Horn Gyula miniszterelnök találkozásán, amelyen részt vett Seregély István, érsek, Ternyák Csaba püspök, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia titkára, Hegedűs Lóránt püspök, a Református Egyház Zsinatának lelkes elnöke, Szabik Imre, a Magyarországi Evangélikus Egyház Északi Egyházkerületének püspöke, Zoltai Gusztáv, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének ügyvezető igazgatója, Schweitzer József főrabbi, az Országos Rabbi Tanács elnöke, valamint a miniszterelnök mellett Tóth András, a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára.

A tanácskozást követően kérdésre válaszolva Seregély István a történelmi egyházak vezetőinek nevében megerősítette: a történelmi egyházak változatlanul elzárkóznak attól a megoldástól, hogy a jövő évtől kezdve az állampolgárok köz-

célokra ajánlhassák fel a személyi jövedelemadójuk egy százalékát. Szerintük inkább meg kellene keresni azokat a nemzetközileg bevett megoldásokat, amelyek megfelelően rendezik az egyházak alaptevékenységének és közszolgálati funkciójának finanszírozását. ■

✓ **Egyházi pénzek.** Az Országgyűlés emberjogi bizottsága támogatta az egyházak közvetlen állami támogatásának felosztásáról szóló javaslatot. Az egyházaknak 5 milliárd 135,5 millió forintot biztosítanak jövőre. Ebből az egyházi alapintézmények működésére, felújítására, beruházásokra és fejlesztésekre 2 milliárd 350 millió forintot fordítanak. A legtöbb támogatást a katolikus egyház kapja, 1 milliárd 493 millió 438 ezer forintot. A református egyház 433 millió 18 ezer, míg az evangélikus egyház 187 millió 778 ezer forintot kap majd. Az egyházi szociális intézmények felújítására, fejlesztésére összesen 180 millió forintot biztosítanak. Az egyházi közgyűjteményeknek 265,5 millió forint támogatás jut. Az egyházi oktatási intézmények felújítására és karbantartására pedig 540 millió forintot folyósítanak. ■

✓ **Nemzedékváltás** szükséges. A vallás magánügyévé vált Európa keleti és nyugati felében egyaránt, ugyanakkor mind Keleten, mind Nyugaton megmaradt egy hatékony, elkötelezett keresztény kisebbség, mely feladatának változatlanul azt tartja, hogy tanúságot tegyen Krisztus minden embert üdvözítő szándékáról. Az európai püspökkari konferenciák tanácsának most befejezett, kilencedik szimpóziumának ez volt az alapvető megállapítása -hangsúlyozta Seregély István egeri érsek, a magyar püspökkari konferencia elnöke.

A magyar katolikus egyház közéleti szerepének helyzetéről szólva Seregély érsek mindezekelőtt azt emelte ki, hogy az egyház ma teljesen szabad. „Jelenleg senki semmilyen korlátot nem állít tevékenysége elé. De az egyház személyi és anyagi feltételei magukon viselik az elmúlt évtizedeknek és ennek az egész szerencsétlen száznak a következményeit. Nemzedékváltás szükséges ahhoz, hogy az egyoldalúan befolyásolt generációt egy már szabadon útját kereső nemzedék váltsa föl. Nem tudom meddig fog ez tartani, mert a szakadékba könnyebb lejutni, mint onnan kikapaszkodni. ■

✓ **Önéletrajzot** írt a pápa, Adomány és rejtély (Dono e mistero) címmel. II. János Pál előtt katolikus egyházfő még soha nem osztotta meg a nyilvánossággal papi hitvallását, szellemi, lelki formálódásának állomásait. Karol Wojtyła pappá szentelésének ötvenedik évfordulóján szánta rá magát az egyedülálló vállalkozásra. A 119 oldalas könyv olasz nyelvű változata november első napjaiban 50.000 példányban készült el, s II. János Pál november 10-i aranymiséjén adta át 105 biborosnak. ■

✓ **Új BBC etikai-kódex.** A BBC új elnöke, Sir Christopher Bland szerint a tömegkommunikáció történelmének eddigi „legátfogóbb etikai kódexe” nem fogja túrni, hogy az esti 9 óras „vízválasztó” előtt káromkodás hangozzék el vagy leplezetlen szexuális jelenetek jelenjenek meg a televízió képernyőjén. Szigorúak az este kilenc után követendő normák is. Azt sem engedik meg, hogy az önmagáért való erotika szórakoztassa a nézőket. Hasonlóan drákóiak az úgynevezett négybetűs szavak hangoztatását tiltó passzusok. Csak a legfelső vezetés beleegyezésével kerülhetnek be a műsorba a durva szavak. Nagyon kell vigyázni

az istenkáromlás elkerülésére is: Jézus Krisztus negatív értelemben említése például drámai vagy komikus értékét jóval meghaladó fájdalmat okozhat a hívőknek – fogalmaz a kódex. ■

✓ **Saját rádiót szeretne a katolikus egyház.** A Magyar Katolikus Püspöki Kar egyik legfontosabb célja az ezredfordulóig, hogy saját rádióadást indítson Magyarországon. A nem nyereségérdekelt módon működő rádió általános programkínálatot nyújtana, hírekkel, könnyűzenével és kulturális műfajokkal, de szerepet kapna benne az imádság és a lelki élet is. - nyilatkozta Papp Tamás, a püspöki kar sajtóirodájának munkatársa. De mivel még hiányoznak az anyagi források, így valószínűleg kezdetben csak az országosnál kisebb hatókörű rádióadást lehet majd indítani. ■

✓ **Ellenállás lelksége.** A „BOCS” Alapítvány volt a házigazdája annak a konferenciának, melyet a Kairos Europe szervezett „Spirituality of Resistance and Solidarity” (Az ellenállás és a szolidaritás lelksége) címmel Székesfehérvárott, okt. 17-20 között. A Kairos Europe több, mint 500 európai ökumenikus szervezet és csoport hálózata, mely a Zsinati

Folyamat hármass célkitűzésére - „Igazságosság, Béke és a Teremtés megőrzése” kötelezte el magát.

Kinek, mit is jelent ez az ellenállás? Néhányan a háború, az erőszak ellen tiltakoznak. Másoknak a munkanélküliség jelent problémát, ismét másoknak a nyugati társadalom uralkodó értékei, a fogyasztás, a versengés és az anyagiasság. A résztvevők egyetértettek abban, hogy ez az ellenállás mindenképpen egy olyan halál-civilizációval való konfrontálódást kell hogy jelentsen, mely a világméretű éhezést, a szüntelen háborúkat és a teremtett világ, az utódaink életének tönkretételét okozza.

A 23 résztvevő többsége kelet-európai volt: Ukrajnából, Erdélyből, Szlovákiából, Horvátországból, míg mások: Svájcából, Németországból, Ausztriából, Írországból jöttek. Látszólag teljesen véletlen, hogy 8 lelkész s teológus volt a résztvevők között, de akadt főállású anya, tanár, rádióriporter és diák is. Közülük néhányan önként választva, mások rákényszerülve már szereztek tapasztalatot arról, hogy mit is jelent az európai társadalom peremére kerülni. A konferencia mindannyiuknak platformot és találkozási pontot jelentett, hogy egy igazságosabb Európáért fogjanak össze. ■

(Zsoldos Erzsébet)

Elhunyt DDr. Prof. Gaizler Gyula

Rövid szenvedés után november 23-án 74 éves korában Budapesten elhunyt DDr. Gaizer Gyula orvosprofesszor, a vatikáni PONTIFICIA ACCADEMIA per la VITA (Pápai Akadémia az Életért) tagja, a Jeruzsálem Szentsír Lovagrend lovagja, az Orvostudomány és Gyógykezelés Filozófiája Európai Társaságának tagja, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem professzora, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bioetikai Tanszékének megszervezésével megbízott egyetemi tanára, a Keresztény Ökumenikus Baráti Társaság és a Magyar Bioetikai Társaság megalapítója és elnöke, a Keresztény Orvosok Magyarországi Társaságának (KOMT) alelnöke.

Az elhunyt 1922-ben orvosszülők gyermekeként Nyíregyházán született, ott is érettségizett, orvosi tanulmányokat Debrecenben folytatott. A háborús viszonyok és az orosz hadifogság miatt azonban csak 1953-ban szerezte meg diplomáját. Dr. Madarász Judit orvosnővel kötött házasságából három gyermeke született. Az orvostudomány kandidátusi fokozatát 1967-ben szerezte meg. A budapesti Urológiai Klinika röntgenológus adjunktusaként kerkedvezményes nyugdíjazását kérve, azonnal beiratkozott a Római Katolikus Hittudományi Főiskola nappali tagozatára, amelyet 60 éves korában, Summa cum laude fokozatú morálteológiai doktorátussal zárt le. Disszertációjának témája: „A szervátültetések erkölcsi teológiai szempontjai.”

Régi és újabb tudományának baráti köre lakásán havonta, „teadélutánokon” jött össze. Ezeken felkért előadók felolvasása után a nagyrészt postgraduális kör olyan kérdéseket tárgyalt és vitatott meg a teológia határterületéről, amelyekről sehol másutt nem esett szó. E körből alakult ki a ma már több mint 500 bel- és külföldi tagot számláló Keresztény Ökumenikus Baráti Társaság (KÖT), amely összejövetelét felekezeti különbség nélkül, mindig a Miatyánk közös elimádkozásával zárta.

1993-ban lett az ösztönzésére megalakult Magyar Bioetikai Társaság elnöke, és KOMT alelnöke. Miután előbb Debrecenben is bioetikai előadásokat tartott, az ottani egyetem professzora lett. Nemzetközi tudományos munkásságát Európa-szerte számos angol-, német- és francia nyelvű orvosi és teológiai előadás és szaktanulmány jelentette már, amikor 1991 szeptemberében Budapesten a Jeruzsálemi Szentsír Lovagrend lovagjává ütötték. Az *Etics an Medicin c.* nemzetközi szakfolyóirat szerkesztőbizottságába kérte fel és ugyanakkor itthon kiadta az *Ökumené* című folyóiratot. Előadásokat tartott a Haynal Imre Egészségtudományi Egyetemen is.

A vatikáni Pontifica Accademia per la Vita néhány éve alakult meg, és minthogy már azt megelőzően is több római orvosetikai kongresszuson vett részt és vált ismertté, a pápa ez év júniusában kinevezte, mint az első magyar orvost, a fenti akadémia tagjai közé.

„Mint orvos és mint teológus” című könyvét 1989-ben az Ecclesia Kiadó, A „Felelős döntés, vagy ítéletvégrehajtás” címűt 1992-ben a Szent István Társulat adta ki.

December 6-án temették Budapesten, a Farkasréti temetőben; szűkebb családján tizenkét unokáján túl, az elkötelezett Krisztushívők nagy családja is gyászolja.

A világ összezsugorodik. Egyéni életünket globális összefüggések határozzák meg: világpolitika, világgazdaság, világcivilizáció stb. De hol marad a világetosz, amely annak az egyetértésnek az alapja, hogy milyen értékek, mértékek és alapmagatartások érvényesüljenek az emberek egyéni és társadalmi életében?

A vallások története folyamán először a Világvallások Parlamentje 1993 szeptemberében fogalmazta meg a VILÁGETOSZ egyetemes nyilatkozatát. Első alkalommal foglalták össze a világ minden vallásának közös etikáját. Ezt a nyilatkozatot magyar nyelven először adjuk közre – Hans Küng, VILÁGVALLÁSOK ETIKÁJA c. első magyar ökumenikus kiadvány folytatásaként.

Az Egyházfórum Alapítvány legújabb kiadványai

A „MI VILÁGUNK” izgalmas és kipróbált módszereket kínál a Nemzeti Alaptantervből ismert műveltségi területek egy részének tanításához.

Középpontjában azok az igények, értékek és problémák állnak, amelyek elengedhetetlenek a multikulturális társadalomban és az egymással egyre szorosabban összefonódó világban való élethez. Olyan fogalmak tanulmányozását veti fel, mint a béke, a konfliktus és az emberi jogok. Ebben a tanári kézikönyvben a szerzők gyakorlatiasan és eredeti módon közelítik meg a fenti kérdéseket.

TARTALOM

SÚLYPONT	4
<i>Varga Péter Pius: Fiatalok egyháza</i>	4
<i>Kovács Norbert: „Nem vagyunk sztárpapok”</i>	21
<i>Sarnyai Csaba Máté: A Magyar Katolikus Püspöki Kar és az ifjúság 1964–1994</i>	30
<i>Bereczky László: Igazi hivatásom volt</i>	39
<i>Krassói Anikó: Periférián: keresztény munkásfiatalok</i>	45
<i>Békési Eszter: „Megfontoltad-e Isten előtt szándékedat?”</i>	50
DZSUNGEL	55
<i>Andok Mónika: Katolikus ifjúsági sajtó: BRAVO?</i>	59
PERSPEKTÍVA	65
EXKLUZÍV	75
<i>Hegyfi F. Mihály: Teológia vagy amit akartok Az egyházi felsőoktatás költségvetési finanszírozásáról</i>	75
SZEMLE	81
FOLYAMATOK	92
NEKROLÓG	97
<i>Elhunyt DDr. Prof. Gaizler Gyula</i>	97